

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DİN TOPLUM İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA KUTLU
DOĞUM FAALİYETLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adem AKARSU

**Enstitü Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Sosyolojisi**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ahmet Faruk KILIÇ

HAZİRAN - 2010

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

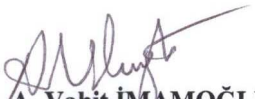
DİN TOPLUM İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA KUTLU
DOĞUM FAALİYETLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adem AKARSU

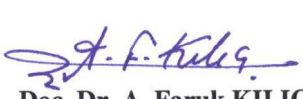
Enstitü Anabilim Dalı : Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı : Din Sosyolojisi

Bu tez 30/06/2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Doc. Dr. A. Vahit İMAMOĞLU

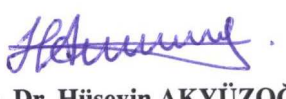
Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Doc. Dr. A. Faruk KILIC

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Yrd. Doc. Dr. Hüseyin AKYÜZOĞLU

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Adem AKARSU

Haziran-2010

ÖNSÖZ

Toplumsal süreç içinde süreklilik arz ederek kendini gösteren ve böylelikle toplumsal olgu ve gerçeklik olarak karşımızda duran Kutlu Doğum Haftası ve bu hafta vesilesi ile yapılan etkinliklerin, din toplum ilişkileri bağlamında değerlendirilmesi, halkının yüzde doksan dokuzu Müslüman olan Türkiye toplumu açısından önem arz etmektedir. Toplumsal bütünleşmeye, milli birlik ve beraberliğe her zamankinden daha çok muhtaç olduğumuz bu dönemde; toplumumuzu sosyal barışa, birlik ve beraberliğe taşıyacak potansiyele sahip olan Kutlu Doğum Haftası, sosyal bütünleşme adına önemli bir ortak payda halini almıştır. Bu anlamda, bu ortak paydanın farkına varabilmenin ve süreç içinde toplumumuzun bir değeri haline gelen bu faaliyetler bütününe reel hayata yansıtılmasını sağlamanın toplumumuza karşı büyük bir sorumluluk olduğuna inanıyoruz. Bu önemli sorumluluğu, yaptığımız bu mütevazı çalışma ile elbette ki sırtımızdan attığımızı söyleyemeyiz. Fakat en azından bu çalışma ile yeniden sorumluluğumuzun farkına varmış olduk.

Bu vesileyle, çalışmam sırasında gerek konunun seçilmesi, gerekse şekillenmesi noktasında bana rehberlik yapan, motive eden ve sürekli yol gösteren danışman hocam, Doç. Dr. Ahmet Faruk KILIÇ Bey'e teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Ayrıca, çalışmam sırasında desteklerini esirgemeyen değerli eşim Hümeysra Hanım'a da müteşekkirim.

Adem AKARSU

Haziran- 2010

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLolar LİSTESİ	iv
RESİMLER LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1. DİN TOPLUM İLİŞKİLERİ VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
1.1. Dinin Tanımı ve Kaynağı.....	7
1.2. Din Toplum İlişkileri.....	12
1.2.1. Din Olgusu ve Sosyal Bütünleşme	19
1.2.2. Dini Ritüellerin Toplumsal Önemi	21
1.3. İslam Toplumlarında Mevlid Kavramı ve Geleneği.....	23
1.4. Mevlid’den Kutlu Doğum’a Geçiş Süreci	29
1.5. Türkiye’de Sosyal Bütünleşme Bağlamında Kutlu Doğum	35
BÖLÜM 2: KUTLU DOĞUM HAFTASI ETKİNLİKLERİ	43
2.1. Yurt İçi Etkinlikler	43
2.1.1. Paneller ve Konferanslar.....	43
2.1.2. Yarışmalar	48
2.1.3. Sempozyumlar.....	53
2.1.4. Sosyal ve Kültürel Faaliyetler	55
2.1.5. Hatim ve Mevlid Merasimleri	73
2.2. Yurt Dışı Etkinlikler	75
2.3. Sivil Toplum Kuruluşları’nın Etkinlikleri	83
BÖLÜM 3: KUTLU DOĞUMA İLİŞKİN EMPRİK BULGULAR	88
3.1. Örneklemeye İlişkin İstatistikî Veriler	88
3.2. Kutlu Doğum Haftasının Gerekliliğine Olan İnanç.....	92
3.3. Kutlu Doğum Haftasının Duyurularıyla İlgili Görüşler	92
3.4. Kutlu Doğum Haftasından Haberdar Olma Durumu.....	93

3.5. Etkinliklerin Medyada Yer Alma Durumu	94
3.6. Programların Yapıldığı Mekânlara İlişkin Bulgular.....	94
3.7. Programlarda İşlenen Konulara İlişkin Bulgular.....	95
3.8. Konuşmacıların Nitelikleriyle İlgili Beklentiler.....	98
3.9. Kutlu Doğum Haftasının Resmi Olarak Kutlanmasına İlişkin Bulgular	100
3.10 Etkinliklerinde DİB ve STK 'ların Birlikte Hareket Etmesine İlişkin Bulgular	101
3.11. Kutlu Doğum Haftasının İstismarı Problemi.....	102
3.12. Kutlu Doğum Etkinliklerine Katılma Durumu ve Sayısı.....	102
3.13. Etkinliklerin Önceki Yıllarla Kıyaslanması.....	104
3.14. En Önemli Olduğu Düşünülen Etkinlik Türü.....	105
3.15. Kadın ve Çocuk Programlarıyla İlgili Görüşler	107
3.16. Etkinliklerin Toplumsal Bütünlüğe Yansıması	107
3.17. İşlenen Konuların Dini Duyarlılığa Etkisi.....	109
3.18 Kutlu Doğum Programlarının Hz. Peygamberi Anlatma Başarısı.....	110
SONUÇ	112
KAYNAKÇA.....	118
EKLER	126
ÖZGEÇMİŞ	129

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DİTİB	: Diyanet İşleri Türk İslam Birliği
HDV	: Hollanda Diyanet Vakfı
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEMUR-SEN	: Memur Sendikaları Konfederasyonu
MÜSİAD	: Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
SAĞLIK-SEN	: Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
T.B.M.M	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Cinsiyetiniz?.....	88
Tablo 2. Yaşınız?.....	89
Tablo 3. Eğitim Durumunuz Nedir?.....	89
Tablo 4. Yaşadığınız Yerleşim Merkezinin Türü Nedir?	90
Tablo 5. Mesleğiniz Nedir?	91
Tablo 6. “ Size göre Kutlu Doğum Haftası’nın kutlanması gerekli ve doğru bir etkinlik midir?”	92
Tablo 7. “Kutlu Doğum Haftası Etkinliklerinin tanıtım ve ilanları zamanında yapılıyor mu?”	92
Tablo 8. “Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinden haberdar oluyor musunuz?”	93
Tablo 9. Size göre basın ve medya Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine gerektiği kadar yer ayırıyor mu?	94
Tablo 10. “Kutlu Doğum Etkinliğinin yapıldığı mekânın uygun olması (ulaşım, ses, ışık, sahne düzeni vb.) benim için önemlidir” görüşü	94
Tablo 11. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde işlenen konular size hitap etmekte midir?.....	95
Tablo 12. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde işlenen konular size hitap etmiyorsa sebepleri nelerdir?	96
Tablo 13. “Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde hep aynı konular işlenmektedir” görüşü	97
Tablo 14. Kutlu Doğum etkinliklerindeki konuşmacının hangi nitelikte olmasını tercih edersiniz?	98
Tablo 15. Konferans vb etkinliklerde konuşmacıda en çok dikkat ettiğiniz özellik nedir?	99
Tablo 16. “Kutlu Doğum Haftası’nın resmî olarak kutlanması önemlidir” görüşü... 100	
Tablo 17. “Diyanet İşleri Başkanlığı Kutlu Doğum Haftası etkinliklerini resmî kurumlar ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içerisinde gerçekleştirmelidir” görüşü	101
Tablo 18. “Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri hiçbir zaman istismara açık değildir” görüşü	102
Tablo 19. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine hiç katıldınız mı?.....	102

Tablo 20. Kutlu Doğum Programlarına Kaç Defa Katıldınız?.....	103
Tablo 21. “Kutlu Doğum Haftasının her yıl daha canlı ve dinamik bir şekilde kutlanmaktadır” görüşü.....	104
Tablo 22. Size göre en önemli ve gerekli Kutlu Doğum Etkinliği Hangisidir?.....	105
Tablo 23. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde kadınlara ve çocuklara yönelik yapılan programlar yeterli midir?	107
Tablo 24. “Kutlu Doğum Haftasının kutlanması halkımızın milli ve manevi bütünlüğüne katkı sağlamaktadır” önermesi	107
Tablo 25. “Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde işlenen konular halkın dini duyarlılığını artırmaktadır.”önermesi	109
Tablo 26. “Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde Hz. Peygamber her yönüyle anlatılmaktadır” görüşü.....	110
Tablo 27. “Kutlu Doğum Haftası sebebiyle yapılan etkinliklerde Hz. Peygamber daha doğru ve güzel tanıtılmakta ve anlatılmaktadır” görüşü	110

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Finike Müftülüğü tarafından tertip edilen okullar arası bilgi yarışmasında ödül alan öğrenciler.....	51
Resim 2: Beyoğlu Müftülüğünün Organize Ettiği İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerine Yönelik Yarışma Afişi.....	52
Resim 3: Diyanet Türk Tasavvuf Musikisi Kadın Korosu	56
Resim 4: Sakarya Müftülüğü Personeli Halka Gül Takdim Etmek İçin Kurdukları Standın Başında.....	57
Resim 5: Bingöl Müftüsü Hasan Çağlar Halka Kutlu Doğum Aşı İkram Ederken ...	59
Resim 6: Kan Verme Kampanyasında Kan Bağışında Bulunan Vatandaşlar.....	61
Resim 7: Konak Müftüsü Ümit ÇİMEN, Hastane Ziyaretinde	64
Resim 8: Urla Müftülüğünce Yapılan Ağaç Dikme Kampanyasında Şehrin Kaymakamı, Emniyet Müdürü, Müftüsü ve Sivil Toplum Örgütlerinin Yöneticileri Bir Arada.....	70
Resim 9: İzmir Müftülüğünce 2008 Yılında Düzenlenen Güreş Turnuvasından Bir Görüntü.....	72
Resim 10: Düsseldorf’da 2006 Yılında Yapılan Kutlu Doğum Programı	77
Resim 11: Diyarbakır’da Peygamber Sevdalıları Platformu Tarafından Düzenlenen Kutlu Doğum Buluşması	86

Tezin Başlığı: “Din Toplum İlişkileri Bağlamında Kutlu Doğum Faaliyetleri”	
Tezin Yazarı: Adem AKARSU	Danışman: Doç. Dr. Ahmet Faruk KILIÇ
Kabul Tarihi: 30.06.2010	Sayfa Sayısı: viii (ön kısım) + 125 (tez) + 3 (ekler)
Anabilimdalı: Felsefe ve Din Bilimleri	Bilimdalı: Din Sosyolojisi
<p>Müslüman toplumların yüzyıllardır çeşitli etkinliklerle kutladıkları Mevlid merasimleri, DİB ve TDV tarafından 1989 yılında “Kutlu Doğum Haftası” adı altında kutlanmaya başlanmıştır. Kutlamalarda, Hz. Peygamber’i merkeze alarak İslam Dini’nin mesajını toplumun bütün kesimlerine, bilimsel ve anlaşılabilir bir üslup ile ulaştırmak ve geleneksel kutlamalara yeni bir vizyon kazandırmak amaç edinilmiştir. Bu anlamda, “Kutlu Doğum Haftası”, kadim bir gelenek olan Hz. Peygamber’in doğumunu anma faaliyetlerinin, modern bir tarzda ihya edilmesi ve mevlidin taşıdığı değerler bütünüünün, dinamik hayatın içinde sürdürülebilirliğinin sağlanması çabasıdır.</p> <p>“Kutlu Doğum” adı yeni olsa da, bu isim etrafında gerçekleştirilen etkinlikler tarihi temellere, temayüllere ve geleneklere dayanmaktadır. Genel kabule göre, ilk mevlid programı 13. yy da yapılan Erbil kutlamalarıdır. Bu programlar daha sonra çeşitlenerek Müslüman toplumların yapısal durumuna göre, günümüze kadar sürdürülmüştür. İslam toplumlarının şekillenmesinde, toplumu oluşturan üyelerin davranışlarının belirlenmesinde temel referansın Kur’an ve Sünnet olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla Kutlu Doğum Haftası’nın temellerinin de bu iki önemli referanstan yoksun olduğu düşünülemez. Yani, yapılan faaliyetlerin toplum nezdinde önemli bir yer bulması, muteber kabul edilmesi ve kitleleri bir araya getirmesi şu veya bu sebepten daha ziyade, İslam inancındaki ‘peygamber sevgisi’ unsurundan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, Hafta çerçevesinde yapılan faaliyetler toplumda kendisini kısa zamanda kabul ettirmiş ve aradan geçen yaklaşık çeyrek asırlık zaman dilimi içinde, “Kutlu Doğum Haftası” toplumsal olgu haline gelmiştir.</p> <p>Bilim ve teknik alanındaki büyük ilerlemeler, sanayileşme ve şehirleşmenin beraberinde getirdiği çok hızlı sosyal, kültürel ve ekonomik değişmelerin yaşandığı çağımızda, toplumların karşısında duran en büyük sorun sosyal bütünleşme sorunudur. Toplumlara bir arada tutacak onlara ortak paydalarını hatırlatacak unsurların belirlenmesi ve kitlelerin o unsurlara yönlendirilmesi her zamankinden daha büyük bir ihtiyaçtır. Bu bağlamda, Kutlu Doğum Haftası faaliyetlerinin bir dini ritüel olarak toplumsal statüsü, ırkı, cinsi veya milliyeti ne olursa olsun bütün insanları Hz. Peygamber’in sevgisi ortak paydasında toplayacak çekim gücüne sahip potansiyeli taşıdığı bir gerçektir. Bu gerçeğin, reel yaşama katkısının sağlanması ve ondan yararlanılması toplumsal mutluluk açısından oldukça önemlidir.</p> <p>Bu çalışmada, Kutlu Doğum Haftası etrafında gerçekleştirilen etkinliklerin toplum üzerinde meydana getirdiği pozitif tesirler ortaya koyuldu. Bu çerçevede, Türkiye’de yaşanan “Kürt sorunu”, “Alevi-Sünni problemi” gibi problemlerin yanı sıra yaşanan diğer sosyal sıkıntıların tamiri ve sağlıklı bir iç barışın sağlanması konusunda Kutlu Doğum Haftası’nın birleştirici ve bütünleştirici yönleri tespit edildi. Ayrıca bu etkinliklerin, dünyadaki İslam imajının düzeltilmesinde; İslamafobinin ortadan kaldırılmasında önemli bir misyon icra edeceği de ortaya konmuştur. Bunlarla birlikte, bir alan araştırması ile yapılan etkinliklerin toplum üzerindeki tesirleri ve toplumun Kutlu Doğum’a bakışı tespit edilmiştir.</p>	
Anahtar Kelimeler: Mevlid, Kutlu Doğum, Sosyal Bütünleşme, Peygamber Sevgisi,	

Title of the Thesis: “The Holy Birth in the Context of Religion and Community Relations”	
Author: Adem AKARSU	Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Ahmet Faruk KILIÇ
Date: 30.06.2010	No. of Pages: viii (pre text)+125 (main body) + 3 (appen.)
Department: Phylosophic and Religionic Sciences	Program: The Sociology of Religion
<p>Mawlid ceromonies which Müslim communities celebrate with several activities for centuries, has begun to be celebrated under the name of “ The Week of the Holy Birth” by DİB and TDV in 1989. In the celebrations, with centering on the prophet Muhammed (sav), It is aimed to communicate the message of Islamic Religion to all parts of the community with scientific and clear style and to gain a new vision to traditional celebrations. In this sense, “ The Week of the Holy Birth” is the effort of recovering the activities of the remembrance of the birth of the prophet Muhammed (sav) with a modern style, which is a very ancient and traditional, and providing the sustainability of set of values of mawlid inside the dynamic life.</p> <p>Although the name “Holy Birth” is new, the activities take place around this name depend on historical base, propensity and traditions. In this sense, first Mawlid ceremony was organised by Fatimies in Egypt. But, according to general acceptance, first Mawlid program 13. century was do. After, these programs has been sustained until today according to the structure of the muslim communities with varying. It is known that, on the configuration of islamic societies, in the determination of human behaviors, the basic referance is the Koran and Sunnah. So, the basis o The Week of the Holy Birth can not be thought without these two important referances. In short, the reason of the activities taking an important place in the society, accepting to be valid and combining the crowds, arise from “the prophet love” in islamic belief rather than another reasons. So, the actities take place in the framework of the week, has accepted itself in ashort time in the society and “The Week of the Holy Birth” became social fact within quarter of a century.</p> <p>In our age, which very fast, social, cultural and economic changes that great developments take place that in the scientific and tecnicl area, industrialisation, urbanization brought together, the biggest problem , that societies face to face is social integration. The determination of criterias that combine the societies, remember the common grounds and canalize the crowds to these criterias, is a greater need than as usual. In this context, social status of “The Week of the “Holy Birth” activities as a reliogous ritual, has a real potential that combine all people on the Prophet Muhammed (sav) love common ground even their races, gender, nations are not common. It is very important that to provide the contribution of this reality to real life and to benefit from that in the sense of social happiness. In our research, we tried to present the positive effects of activities on the society around The Week of the Holy Birth. In this context, we tried to put forth the component aspects of The Week of the Holy Birth about solving the current problems; as “Kurd problem”, “Alevi-Sunni problem” and also other social problems and providing an internal peace. Also, we tried to point out that this activities will have an important role to set Islam image right that is misknown because of some reasons and to repair muslim hostility and islamophobia. We aimed to support our study with a field research to provide more current and more modern organisations to be carried out.</p>	
Key Words: Mawlid, Holy Birth, Social Integration, Prophet Muhammed Love.	

GİRİŞ

İslamiyet'te Hz. Muhammed'in doğumunu ifade eden "mevlid", bütün İslam coğrafyasında kullanılagelen bir kelimedir. İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in doğumuna işaret ettiği mana ile rağbet kazanmış bulunan Mevlid, başlangıcından kısa bir süre sonra resmî kutlama hâlini almış ve İslâmî geleneğe uygun muhtevası ve sınırları belli sosyal bir faaliyet olarak sürmüştür. Bu kutlamalar toplumu her yönüyle kuşatmış, ilmî ve edebî faaliyetleri de beraberinde getirmiştir. Yapılan kutlamalar toplumun sosyokültürel müktesebatı çerçevesinde şekillenmiş, farklı toplumlarda farklı şekillere bürünmüştür.

Bu anlamda, yirminci yüzyılın son çeyreğinde, Türkiye'de geleneksel mevlid kutlamalarının daha fonksiyonel hale getirilmesi üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Değişen şartlar ve içinde bulunulan zaman, mevlid kutlamalarının sadece Hz. Peygamber'i anma değil aynı zamanda O'nu anlama ve başkalarına anlatma programları haline dönüştürülmesinin ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Bu ihtiyaç, Anayasa doğrultusunda bütün siyasi görüş ve düşüncelerden uzak durarak, toplumun dayanışmasını ve bütünleşmesini sağlayacak, sevgi, saygı, kardeşlik ve yardımlaşma duygusunu güçlendirecek etkinlikler manzumesine kapı aralamıştır.

Mevlid Kandilini bir hafta olarak kutlama fikri, Türkiye Diyanet Vakfı'nın 1989 yılında oluşturduğu Yayın Kurulu'na ait bir düşünce olarak doğmuştur. Ve bu düşüncenin sahipleri, yaptıkları çalışmalar neticesinde bu haftaya "Kutlu Doğum Haftası" ismini vermişlerdir. Yayın Kurulunun bu düşüncesi Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı'nın ortaklaşa tertip ettiği etkinlikler ile ilk defa Ankara'da hayata geçirilmiştir. Ankara'da tertip edilen etkinlikler Türkiye'nin hem 'yönetici seçkinleri' nezdinde, hem de halk nezdinde oldukça itibar görmüştür. Öyle ki, aradan geçen yaklaşık çeyrek asırlık zaman diliminde organize edilen etkinlikler, faaliyetler ve programlar toplumun bütün katmanlarınca kabul görmüştür. Bununla birlikte bu faaliyetler Türkiye'nin sınırlarını aşmıştır. Türkiye'deki etkinliklere paralel olarak, dünyanın çeşitli ülkelerinde de Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri renkli bir şekilde kutlanır olmuştur.

Tarihi boyunca insanlığın doğal akışında daima etkin olan din, toplumsal yaşam üzerinde etkin bir role sahiptir. Bilindiği gibi en ilkelinden en mütekâmiline kadar dinler

sadece inanç ve tasavvurlardan ibaret değildir. Din, inanç ve tasavvurun yanında aynı zamanda bir tutum, davranış ve ameller bütünüdür. Buradan hareketle özelde İslam dininin toplum hayatının pek çok ana faaliyetleri içine çeşitli ibadetler, dualar, dini merasimler ve törenler koyduğunu ifade etmeliyiz. Bu dini pratikler toplumda birleştirici ve bütünleştirici görevler icra etmektedir. ‘Din Toplum İlişkileri Bağlamında Kutlu Doğum Faaliyetleri’ adını taşıyan araştırmamız Müslüman toplumların dini merasimlerinden biri olarak kabul edilen “Kutlu Doğum Haftası” etkinliklerinin toplumsal hayattaki yansımalarını ifade etme gayretidir. Söz konusu gayret içerisinde araştırmamız bir anket çalışmasıyla desteklenmiştir. Bu alan araştırması Türk toplumunun Kutlu Doğum Haftasına nasıl değerlendirdiğine dair önemli sonuçlar ortaya koymuştur. Araştırmanın en önemli özelliği örneklem grubunun % 96,3’ünün genç ve orta yaş grubundan teşekkül etmiş olmasıdır. Ayrıca araştırmaya katılan örneklem grubunun eğitim düzeyi de oldukça önemlidir. Zira ön lisans mezunları ile birlikte katılımcıların % 72 si yüksek öğrenim mezunudur. Yani araştırma gerek katılımcıların yaş ortalaması gerekse eğitim düzeyleri açısından aktif yaşamın içindeki bireyler üzerinde yapılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Din sosyolojisi bakımından her hangi bir dini tören veya toplu ibadet konusu değerlendirilirken, asıl üzerinde durulması gereken nokta, ibadetin birleştirici ve bütünleştirici fonksiyonu meselesi olmalıdır. Kutlu Doğum etkinliklerinin bu bağlamda değerlendirilmesinin, sosyolojik bakış açısı ile konunun ele alınmasına katkı sağlayacağını düşünüyoruz. Bu düşünce çerçevesinde araştırmamızın amacı, Kutlu Doğum Haftası sebebiyle yapılan sosyal ve kültürel etkinliklerin toplum üzerinde oluşturduğu birleştirici ve bütünleştirici tesirleri ortaya koymaktır. Bunun yanı sıra, araştırmamızın bir diğer amacı da sosyal bir olgu haline gelmiş olan Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri ile ilgili yaşanan kavram kargaşasına dikkat çekmektir. Bizi bu amaca yönlendiren etkenlerin başında, Türkiye kamuoyunda özellikle 2007 yılında, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin neden ötürü yapıldığı, hangi tarihi temellere dayandığı, İslam dinin bu tür kutlamalara müsaade edip etmediği; yapılan etkinliklerle neyin amaçlandığı üzerinde yaşanan tartışmalardır. Bu süreçte, basın ve medya aracılığı ile düşüncelerini ve fikirlerini toplumla paylaşan kimi yazarlar, Kutlu Doğum Haftası’nın Noel’e karşı bir alternatif olarak ortaya atıldığını ifade ederken; kimileri de

bu faaliyetlerin, anayasal düzeni ortadan kaldırmayı planlayan bazı dini cemaatler ve gruplar tarafından ortaya çıkarıldığını iddia etmişlerdir. Buradaki kavram kargaşasına dikkat çekme gayemiz, herhangi bir kavramın nasıl ve ne şekilde kullanılması gerektiği gibi bir epistemolojik tartışma olarak anlaşılması gerektiğini özellikle ifade etmeliyiz. “Kutlu Doğum” kavramının tarihsel kodlarına atıfta bulunurken amacımız; Sosyoloji ilminin tarih ilmiyle olan sıkı münasebetinin neticelerinden istifade etmek olduğunu da belirtmeliyiz. Zira bilindiği üzere; sosyologlar her toplumsal olgunun tarihsel bir olgu olduğunu, her tarihsel olgunun da toplumsal bir olgu olduğunu belirtirler (Ergün, 1982: 22).

Bunların yanı sıra araştırmanın üçüncü bölümünde Kutlu Doğum Haftası faaliyetleri ile ilgili alan araştırması yapılmıştır. Bu araştırma, Türk toplumunun Kutlu Doğum Haftasına bakış açısını tespit etmeyi amaçlamıştır. Ayrıca araştırma, yapılan etkinliklerin sosyal fonksiyonlarını tespit etmek amacına matuf yapılmıştır. Hafta çerçevesinde yapılan etkinliklerin toplumsal beklentilere ne ölçüde cevap verdiğinin belirlenmesi de bu çalışmanın bir başka amacıdır. Bununla birlikte, faaliyetlere Diyanet İşleri Başkanlığının öncülük ediyor olmasının toplum tarafından nasıl karşılandığı; sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerin neresinde olması gerektiğine dair toplumun düşüncelerinin ortaya konması da amaç edinilmiştir. Alan araştırmasında cevabı aranan bir başka konu, konferans ve panel gibi faaliyetlerde Diyanet personelinin mi yoksa İlahiyat Fakültesi hocalarının mı yer alması gerektiği hususudur. Yapılan etkinliklerde bayanlara ve çocuklara yönelik programların yeterli olup olmadığı, Kutlu Doğum Haftasının kutlanmasının, milli birlik ve beraberliğe katkısının olup olmadığı ve etkinliklerin resmi olarak yapılmasının toplum tarafından nasıl karşılandığının belirlenmesi de çalışmanın amaçları arasındadır.

Araştırmanın Önemi

Türkiye, gerek coğrafi konumu, gerek jeopolitik konumu, gerekse tarihin Türk halkına miras olarak yüklediği müktesebattan ötürü, bütün dünya için önemli bir devlettir. Bu nedenle, ABD ve AB üyesi devletler her ne kadar samimi görünmeseler de ülkelerinin menfaatleri nedeniyle Türkiye’yi göz ardı edememekte, çeşitli konularda Türkiye ile dirsek temasından vazgeçememektedirler. Bu ülkelerin menfaatleri Türkiye’nin jeopolitik konumu nedeni ile onunla birlikte olmayı gerektirirken, Türkiye halkının İslam dinine mensup olması da, mesafeli durmalarına neden olmaktadır. Bu bağlamda,

Türkiye'nin AB üyeliğinin Fransız Cumhurbaşkanı Giscard d'Estaing ile Jacques Chirac ve diğer Avrupa liderleri tarafından reddedilmesinin arkasında Ortaçağdan kalma rasyonel olmayan İslam'a karşı taşıdıkları nefret dolu duyguların ve husumetlerin olduğunu iddia edebiliriz (Yel: 2007).

Bilindiği gibi, dünyada özellikle 11 Eylül olaylarının arkasından İslamafobi yani Müslümanları “öteki” olarak görüp, şiddete eğilimli, saldırgan, rasyonel olmayan terörü destekleyen ve medeniyetler çatışması tezinin gerçekleşmesine hizmet eden bir inanç sistemi olarak İslam'ı lanse eden eğilim güç kazanmıştır. Bu eğilim, Müslümanlara karşı husumet beslemeyi tabii ve normal olarak gördüğü için de Avrupa ve dünyada İslamafobi şiddetini arttırmıştır. “Hatta bu önyargılar o dereceye ulaşmıştır ki, Fallaci'nin deyimleriyle Müslümanlar ‘fareler gibi üreyen ve kiliselerdeki vaftiz sularını pisleten’ insanlar konumuna düşürülmüşlerdir” (Yel, 2007). Bu yorumlar ve değerlendirmeler dünyada İslam dininin büyük bir imaj sorunu yaşadığının açık bir göstergesidir. Acıdır ki, bu imaj problemi her geçen gün derinleştirilmektedir. Öyle ki, okullardaki ders kitaplarında İslam ve şiddet arasında açıkça irtibat kurularak problem tirmandırılmaktadır (Kaymakcan: 2003:133).

Aslına bakılırsa, Müslümanların imaj sorunu sadece dünyanın sair ülkelerinde değil aynı zamanda Türkiye'nin bürokratik kadrolarının bir kısmında ve çeşitli kurumlarında da yaşanmaktadır. Zira ülke içinde sürekli gündeme getirilen “irtica” tehdidi ve özellikle 2007 yılında Hz. Peygamber'in doğum günü anısına yapılan “Kutlu Doğum Haftası” etkinliklerinin ülkenin anayasal düzenini ortadan kaldıracak bir tehdit olarak algılanması, içerdeki bu imaj probleminin tezahürüdür.

Yukarıda ifade ettiğimiz problemler çerçevesinde çalışmamızın neden önemli olduğu da ortaya çıkmaktadır. Çünkü gerek Türkiye'de, gerekse dünyada var olan İslam'ın imaj sorununun çözülmesi, Müslümanların dünyaya sağlıklı bir şekilde intibak sağlaması ve ortaya atılan eksik, sübjektif ve yanlış bilgilerin gerçekleriyle güncellenmesinin en kısa ve etkin yolu Hz. Peygamber'in hayatının olduğu gibi; yanlış ve eksik bilgilerden arındırılarak ortaya koyulmasıyla mümkün görünmektedir. Kutlu Doğum Haftası, bilimsel gerçekler ışığında Müslüman bilim adamları tarafından İslam'ın bütün dünyaya doğru ve anlaşılır bir biçimde anlatılmasına olanak sağlayacak bir potansiyel taşımaktadır. Bu potansiyelin yerinde ve gerektiği şekilde değerlendirilmesi açısından araştırmamız önemli noktalara işaret etmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın gerçekleştirilmesinde bilgi toplama aracı olarak anket ve mülakat tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın evrenini, ergenlik döneminin başlangıcı olduğu (genel olarak) kabul edilen 15 yaş ve üzerinde olan her meslek ve statüden insanlar oluşturmaktadır (Koç, 2004: 233). Ayrıca örneklem seçiminde çalışmanın amacına ulaşması için illerin seçiminde bölgesel farklılıklara önem verilmiştir. Böylelikle çalışmaya dâhil edilen iller ile araştırmanın ülke genelini temsil etmesi hedeflenmiştir.

Bilindiği üzere, “tarama metodu ile yapılan araştırmalarda anket ve mülakat en fazla kullanılan tekniklerdir. Anket tekniğinin avantajları geniş bir kitleden çok miktarda detayı (veri), kısa zamanda elde edebilmesi” (Doğan, 2001:19) bununla birlikte deneklerin tamamına aynı soruların sorularak belirli sınırlar çerçevesinde toplanabilmesidir. Yukarıda bahsettiğimiz avantajlar göz önüne alınarak çalışmamızda anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma, Türkiye'nin sekiz farklı ilinde yapılmıştır. Bu iller, Ankara, Aydın, Bayburt, Diyarbakır, Düzce, Sakarya, Kırklareli ve Bingöl olarak seçilmiştir. İller seçilirken ülkenin genel yapısının çalışmaya yansıtılması hedeflenmiştir. Anketin uygulanmasında, örneklemi oluşturan yerlerde MEB'e bağlı ortaöğretim okullarında çalışan öğretmenlerden destek alınmıştır. Anket formları, örneklemi oluşturan yerlere tarafımdan ulaştırılarak uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemi göz önünde bulundurularak 800 anket formu basılmıştır. Sağlıklı bir sonuç elde etmek gayesi ile anket formları dikkatle incelenmiş, ankette belirlenen parametreler arasında uyumsuzluğa sebebiyet verecek şekilde eksik olan formlar dikkate alınmamıştır. Sonuçta 656 adet anket formu değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Araştırma çerçevesinde toplanan veriler, frekans yüzdeleri ile yorumlanmış, değerlendirilmiş ve anlamlandırılmıştır. Ancak SPSS programına yüklenen verilerden parametreler arasındaki ilişkiler tespit edilmiş olmasına rağmen, bu çapraz ilişkileri gösteren tablolar araştırmayı fazla rakama boğacağı endişesi ile çalışmanın dışında tutulmuştur. Sadece yorumlardan istifade edilme yolu tercih edilmiştir.

Araştırmanın Kaynakları

Yaptığımız araştırmada Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin neredeyse ülkenin her mahallesinde farklı şekiller halinde icra edildiği görülmüştür. Yapılan bu etkinlikler araştırılırken internette çıkan haberlerden istifade edilmiştir. Ayrıca Diyanet İşleri Başkanlığı Din Hizmetleri Daire Başkanlığına araştırmamızın hedeflerini ve amaçlarını belirten bir dilekçe ile başvurulmuştur. Başkanlığın basılmamış Kutlu Doğum Haftası Raporları istifademize sunulmuştur. Raporlarda tespit edilen faaliyetler ve faaliyet sayıları araştırmamızda kullanılmıştır. Fakat 2002 yılı ve öncesine ait her hangi bir bilginin olmaması dolayısıyla, ağırlıklı olarak 2002 sonrası faaliyetler üzerinde durulmuştur. 2002 yılı öncesi etkinliklerle ilgili ise Diyanet Dergisi ve onunla birlikte yayınlanan Bülten arşivlerini ve Diyanet Gazetesi arşivlerini tarayıp geçmiş yıllardaki faaliyetler ile ilgili durumu saptanmıştır. Ayrıca bilindiği gibi DİB tarafından tertip edilen sempozyum, konferans ve paneller DİB yayınevi tarafından kitaplaştırılmıştır. Bu kitapların tamamını yayın evinden temin edilip, bunlardan da çalışma sırasında istifade edilmiştir.

Kutlu Doğum Haftası ve bu haftada yapılan etkinliklerle ilgili medyada yer almış haberleri de gazete arşivlerini taranarak tespit edilmiştir. Yer yer bu haberler çalışmada kullanılmıştır. Bunlarla birlikte, etkinliklere bizzat iştirak edilmiş, yapılan etkinliklerin meydana getirdiği atmosfer bizzat yaşanarak ve araştırmada yer alan anket de katılımcılara uygulanarak o atmosfer müşahede edilmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM 1: DİN TOPLUM İLİŞKİLERİ VE KAVRAMSAL

ÇERÇEVE

Başlangıcı insanlık tarihi kadar eskiye uzanan din, tarihin her döneminde bireyleri ve toplumları tesiri altına almış en önemli kurumlardan birisi olmuştur. Öyle ki geçmişe ne kadar gidilirse gidilsin, dini olmayan bir bireye rastlansa da, her hangi bir dine mensup olmayan bir topluma rastlanmamıştır. Toplum ve din arasındaki bu kadim ilişki, kimi zaman toplumun dini etkilemesi kimi zaman da dinin toplumu etkilemesi şeklinde karşılıklı olarak sürmektedir. Din olgusunun toplumların yaşamı üzerindeki güçlü tesiri konusunda bilginler fikir birliğine varmışlardır. Fakat dinin tanımı konusunda bir fikir birliği hiçbir zaman sağlanamamıştır.

1.1. Dinin Tanımı ve Kaynağı

Dinin tam olarak ne olduğunu tespit edip ortaya koymanın pek çok zorlukları vardır. Bir değil, birçok dinin varlığı sebebiyle din bilimleri çerçevesinde bugüne kadar “efradını cami, ağyarını mani” hem de çeşitli dinlere mensup insanların rahatlıkla benimseyebilecekleri bir tarif yapmak mümkün olmamıştır (Er, 1998:3). Dolayısıyla, din kavramı ile ilgili ortak bir tanımın yapılması bir tarafa bunun mümkün olduğunu söylemek dahi oldukça zordur. Hatta “bu mümkün de görülmemektedir”. “Fakat bu durum, din kavramının tarif edilemez derecede kapalı olduğu anlamına da gelmez” (Kılıç, 2005: 13). Bu konuda sağlıklı bir tanıma ulaşabilmek için “din” kelimesinin etimolojik yapısını değerlendirmek gerekmektedir. Din kelimesinin etimolojisi ile ilgili Kılıç’ın değerlendirmeleri şu şekildedir:

“Din, eski Yunanca’da korku ile karışık saygı anlamına gelen “thrioheya” kelimesiyle ifade edilmektedir. Latince’de ‘religio’ kelimesiyle karşılanmaktadır. Bu kelimeyi St. Augustin ve diğer eski ilahiyatçılar Latince’nin ‘religare’ (bağlanmak) mastarından getirerek, insanları Allah’a ve birbirlerine bir bağla bağlamasından dolayı dine simge olarak kabul ederler. Fakat bugünkü genel kabule göre “religio” kelimesi “religare” mastarından değil, toplamak, saygıyla kendini toplamak anlamına gelen “religere” mastarından gelmektedir. Buna göre, Latince religio kelimesi birçok Batı dillerindeki “religion” kelimesiyle birlikte, Allah’a karşı saygıyla karışık bir bağlılık duygusunun ifade etmektedir (Kılıç, 2005:13).

“Kuran’da din terimi “yol, hayat tarzı, hesap günü, kanun, hüküm ve benzeri anlamlarda kullanılmaktadır. Buna göre din insanın her türlü inancını, düşüncesini, tavır ve davranışlarını ifade eden insanın yaşam tarzı ya da yaşamında izlediği yol anlamına gelmektedir” (Gündüz 2007: 19) Esasen Kur’an-ı Kerim’de din kelimesinin İslam ile sıkı sıkıya irtibatlı olduğu anlaşılmaktadır. Gerçi din kelimesi her hangi bir din manasını ifade edebilirse de Kuran-ı Kerim’de tahsisen Allah katındaki dinin İslam olduğu “Allah indinde din İslam’dır” (Ali İmran 19) ayeti ile açıkça bildirilmektedir (Günay, 2000:192-193). Bir diğer ifadesinde ise “Kim İslam’dan başka bir din ararsa bilsin ki bu din asla ondan kabul edilmeyecektir” (3/85) denilmiştir. Burada İslam’ın dışındaki dinlere de dikkat çekilmektedir. “Kuran’ın bu kullanımı dikkate alındığında, Allah’ın inanan insanlara öngördüğü dinin İslam olarak belirtildiği, ancak bunun dışındaki dinlerin mevcudiyetinin de prensip olarak kabul edildiği aşikârdır” (Gündüz 2007: 19).

İzıtsu’nun belirttiği gibi, din kelimesi hem lafız hem de mana olarak “müşterek” olduğu için yani birden fazla kökeni ve birden fazla anlamı bulunduğu için bu kelime üzerinde hüküm yürütmek zordur (İzıtsu, 1980:208). Bilindiği gibi, bir değil birçok din vardır. Bu sebeple de din bilimleri çerçevesinde bugüne kadar herkesin ortak kabulü olan bir tanım yapılamadığı gibi, çeşitli dinlere mensup insanların rahatlıkla benimseyebilecekleri bir tarif yapmak da mümkün olmamıştır. Toplumlar ve bireyler kendi buldukları çevreye, aldıkları eğitime ve geleneğin onlara miras olarak bıraktığı sosyo-kültürel müktesebata dayanarak dine çeşitli anlamlar yüklemişlerdir. Toplumsal ve kültürel temayüllerin ve birikimlerin etkisi altında kendilerine has din tarifleri oluşturmuşlardır. Örneğin; Araplar tanrısal buyruk (din), Hindular kâinatın kutsal düzeni (Dharma), Jermenler “adet”, Yunanlılar ayinler ve kader, Romalılar aile ve hukuk üzerinde ısrar ederken, Çinliler dini bağın, doktrinel veçhesi üzerinde ısrar etmek suretiyle dine bir anlam vermişlerdir (Aydın, 1992). Görüldüğü gibi, “genel olarak insanın çeşitli duygu ve düşünceleriyle tutum, tavır ve davranışlarının ifadesi olan dinin ne olduğu ya da nasıl tarif edileceği öteden beri bir tartışma konusudur” (Gündüz 2007: 18).

Dinler üzerinde çalışma yapan birçok yazar ve düşünür bu analizin belirli unsurlarına imtiyaz tanımak istemiştir (Aydın, 1992). Düşünürler, yazarlar vs. kendi zihinlerinde ön plana çıkan unsurları mihenk kabul edip o çerçevede birçok kavramsal tanım denemeleri ortaya atmışlardır. Analizlerdeki bu yanlı yorumlar ve imtiyazlar din

tariflerinin çeşitlenmesinin en temel noktasını teşkil etmektedir. Bu bakımdan “din kelimesi bir Yahudi, bir Budist veya bir Müslüman’ın zihin dünyasında aynı imajı uyandırmamıştır” (Er,1998: 3). Bundan öte, bazı ortak özellikleri bulunan bir Müslüman ile Hıristiyan’ın dahi, dinden ne anladıkları önemli ölçüde farklı olabilmektedir.

İslam Kelamcıları genellikle dini, “Allah tarafından vahiy yoluyla ve peygamberleri aracılığıyla va’z edilen ve saliklerini dünya ve ahrette saadet ve necata götüren, itikat ve amellerden mürekkep bir müessese” olarak tarif etmektedirler (Günay, 2000:194). M. Hamdi Yazır ise Hak Dini Kuran Dili isimli tefsirinde dini “akıl sahiplerini kendi güzel arzuları ile bizzat iyilikleri yapmaya sevk eden bir ilahi nizam” diye tanımlamaktadır ve bunun “hak din” tarifi olduğunu belirtmektedir (Yazır, 1992: 92-93). Burada Yazır’ın hak ve batıl din ayırımına değinmemizin nedeni onun kafasında var olan “din” tarifinin de kolay anlaşılabilirlikten uzak olmasını; bütün insanlar ve toplumlar tarafından da kabulünün zorluğunu göstermektir. Yoksa konunun tafsilatı bizi ilgilendirmemektedir. Zira Çağdaş din sosyologlarından Steve Bruce’un işaret ettiği gibi, “bir dini düşüncenin hakikat olup- olmadığı sosyolojik değil; teolojik sorgulamanın konusudur” (Zuckerman, 2006: 61).

İngiliz Antropologu “Tylor dini “ruhi varlıklara inanç” şeklinde tarif etmektedir” (Günay,1998: 196). Çeşitli tenkitlere maruz kalmış Tylor’un tarifinden sonra Radcliffe-Brown “bizim dışımızda olan manevi veya ahlaki güce karşı bir bağlılık duygusunun anlatımı” olarak dine yeni bir tanım getirmiştir. Bağlılık duygusu ile dinin pratik yönü üzerinde ısrar eden R.Brown da dinin teorik anlatımının hakkını vermediği gerekçesiyle çeşitli tenkitlere maruz kalmıştır. Ayrıca bir başka antropolog Geertz, dinin sembolik ve fonksiyonel yönüne işaret eden “insanlarda uzun süreli geniş kapsamlı ve güçlü güdüler yerleştirmeye çalışan bir semboller sistemi” tanımı ile din kavramına farklı bir tarif getirmiştir. Maks Müler “duyguların ve aklın nüfuz edemediği şeylerle ilgili bir takım inançlar ve uygulamalardan meydana gelen bir sistem” olarak dini tanımlarken, Din Psikolojisinin kurucusu olarak kabul edilen William James ; “din, tek başına kişinin kendisini ilahi kabul ettiği şeyle münasebet halinde olarak düşündüğü andaki duygusal yoğunluk ve o andaki tecrübelerinden ibarettir” tanımını uygun görmüştür (Günay, 1998). Freud’a göre ise “din, kişinin toplumsal bunalımlarından hayli önce beliren bazı şahsiyet problemlerini halletmek için başvurduğu bir oyun” (Mardin,1969: 33) dan başka bir şey değildir.

Hans Freyer “din” in tanımlanması konusunda ilk defa bütün dinleri içine alacak surette dinin mahiyetini tarife teşebbüs eden birisine işaret ederek onun din tarifine vurgu yapar. O kişi Rudolf Otto dur. Freyer, birçok din âliminin de sonradan kabul ettiğini ileri sürdüğü, Otto’nun bu tarifi “mukaddes olanın yaşanması” (das Erlebnis des Heiligen) dır (Freyer, 1964:31-32). Sezen de Otto’nun bu tarifini din, “kutsalın tecrübesidir” şeklinde ifade etmiştir” (Sezen,1988: 13).

Hıristiyanlığın Özü’nü (The Esence of Christianity) kaleme alan Ludwing Feurbach ‘a göre din kültürel gelişim sürecinde insanlığın ürettiği değer ve düşüncelerden oluşmaktadır. Fakat bunlar yanlış bir biçimde tanrılara ve ilahi güçlere mal edilmektedir (Giddens, 2008:583) Feurbach’ ın din konusundaki düşüncelerinden etkilenen Karl Marx ise “dinin insanı kendisine yabancılaştırdığını kabul etmiştir” (Giddens, 2008:583). Marx’a göre “din halkın afyonudur” (Giddens, 2008:583). Emile Durkheim, dinin yaşamın içinde var olduğunu ve yaşamla dinin sıkı sıkıya bağlı olduğunu söyler. Öyle ki “ Durkheim’a göre yaşamla en ilgili şey olan din” dir (Robertson, 2003:369). Bununla birlikte, Durkheim, dini inançların temel özelliğinin onların her şeyi kutsal-kutsal olmayan/profan, dini-dünyevi/seküler olmak üzere iki grup içerisinde sınıflandırmak olduğunu söyler (Thompson, 2004: 24). Ona göre, kutsal şeyler kapsamına; tanrılar, ruhlar, taşlar, çakıllar veya bir ağaç parçası da girebilir. Kısacası sıradan herhangi bir şey kutsal sayılabilir. Bu tip kutsallık yüklenen nesnelere genellikle güç bakımından üstün sayılır. Bu, yüceltilmiş nesnelere profan şeylerden ayıran dini tören ve seremonilerin yerleşmesini de beraberinde getirir. Kutsal ve profan arasındaki bu ayrım Durkheim’in din tanımına temel oluşturur. Bu şekilde o dinin tanımının son şekline ulaşır: “Din, kutsal şeylerle ilgili –emredilmiş veya yasaklanmış- inanç ve uygulamalar manzumesidir. Yani mensuplarını kilise adı verilen ahlaki bir bütünlük içerisinde toplayan inanç ve uygulamalar bütünüdür” (Thompson, 2004: 25).

“Sosyologlar dini, kuşatıcı ve doğüstü olan gerçekliğin bir düşüncesini yaratarak nihai anlam ve amaç duygusunu sağlayan ritüel ve inançların genel olarak paylaşılan bir kültürel dizge” (Giddens, 2008: 580) şeklinde tanımlamışlardır. Bununla beraber belirtmek gerekir ki her inanç sistemi sosyolojik olarak din kabul edilmemektedir. Toplumla içli dışlı olan ondan etkilenen veya onu çeşitli şekillerde etkisi altına alabilen inanç sistemleri sosyolojik açıdan din kategorisinde değerlendirilmektedir. Bu anlamda, sosyoloji, din kavramına daha çok dinin toplumsal tezahürleri noktasından bakmaktadır

(Kılıç, 2005: 15). “Bütün sosyolog ve din sosyologlarınca varılan müşterek kanaat şudur ki, din tarifindeki belirli esaslara göre uygun olsa bile ancak sosyal geçerliliği olan inanç sistemleri sosyolojik manada dindir” (Sezen, 1998: 78).

“Sosyologlar dini tarif ederken belli bir dini değil de, zaman ve mekân itibariyle insanlar arasında her yerde ve her devirde görülen ilahi olsun olmasın bütün dinleri göz önüne almaktadırlar” (Günay, 1998:196). Görevi toplum hayatı içerisinde dini incelemek olan ve bu amaca yönelmiş bulunan sosyologların, bugün var olan veya geçmişte var olmuş bütün dinler araştırma kapsamına dâhildir. Hedefleri kaynakları mahiyetleri ve değerleri bakımından birbiri arasında önemli farklar bulunan bütün dinler “din” olması itibariyle aynı ad altında birleşmektedirler. İnsan toplulukları ise dünyanın her köşesinde ve tarihin her döneminde toplumdurlar. “Buna göre, sosyologun dini anlayışı ve tarifinin gelmiş geçmiş bütün dinleri kucaklamasından daha tabii bir şey olamaz” (Günay, 1998: 196).

Genel olarak baktığımızda sosyologların birçoğu dine “bir tür kolektif yanılğı, sosyoloji ve bilimsel yaklaşımın yalnızca açıklamakla kalmayıp aynı zamanda yorumladığı yanlış teşhis” olarak bakmıştır. Sosyologların çoğu tarafından “Din; kolektif kimliği pekiştirmek için bir hile, sınıfları sömürmek için bir araç, dünyadan kaçmak için bir gayret, acıları dindirmek için bir kandırmaca/ illüzyon ve esrarengiz olanla bir uzlaşma çabası” olarak görülmüştür (Thompson, 2004: 21). Max Weber, Durkheim’den farklı olarak; Durkheim’in üzerinde pek durmadığı din ile toplumsal değişme arasındaki ilişki üzerinde yoğunlaşmıştır. O, dinin mutlak surette tutucu olmadığını aksine dinin esinlendiği hareketlerin toplumsal dönüşümlere imza attığını belirterek din olgusunu izaha çalışmıştır (Giddens:2005).

Bunların yanı sıra, Durkheim’in dinin ulûhiyet fikrinden ayrı değerlendirilmesi gerektiği düşüncesine karşı, dinleri birleştiren ortak unsurun dinlerin dayanacağı yüce bir otorite olduğuna vurgu yapan Çağdaş Türk sosyologlarından Prof. İzzet Er de bir tarif denemesinde bulunmuştur. Ona göre “din, inananların emir ve hüküm sahibi olduğuna inandıkları yüce bir varlığın belirlediği prensip ve düsturlara bağlanmaktır” (Er, 1998:5).

Kirman’ın Din Sosyolojisi sözlüğünde “din” maddesi altında yaptığı tariflere göz atmak yerinde olacaktır:

"İnsanın tutum ve davranışlarını düzenleyen değerler manzumesinin belirleyicisi ve gündelik yaşamındaki yol gösterici olarak çok önemli rolleri yerine getirmesi dinin

toplumsal yönüyle bağlantılı olan bir tanımdır. Din, inananları bir birine bağlayarak bir takım gruplar ve kurumlar oluşturma gücüne sahiptir. Sosyolojik anlamında dinin fizik alemi ile aşkın alemi birbirinden ayrıştırılır ve ikincisi üzerine odaklanır. Dinin insanlar tarafından algılanıp yorumlanması sonucu farklı şekillerde ortaya çıkan bu yönü çoğu zaman "yaşanan din" olarak da ifade edilir. Bütün toplumlarda görülen sosyal bir kurum olan din, toplumla birlikte gelişir. Sop ve boylarda totemcilik; aşiretlerde atalara ibadet; sitelerde çok tanrıcılık; sitelerin merkezileşmesiyle büyük dinler; çağdaş demokrasilerde ise laik yapılar ortaya çıkmıştır" (Kirman; 2004: 61-62).

Sonuç olarak şu bir gerçek ki; "dinsel inançlar ve örgütlerdeki çeşitlilik öylesine geniştir ki bilginler dinin genel kabul görmüş bir tanımına ulaşmakta büyük güçlük çekmektedirler". (Giddens, 2005:527) Öyle ki, bu tarif güçlüğünü ifade sadedinde J. M. Yinger, birkaç saat içerisinde yüzlerce din tarifi toplanabileceğini vurgular (Kehrer, 1992:9). Hans Freyer'in, "bireyin kesin bir şekilde bütün varlığı ile katıldığı bir olay varsa o da dindir" (Freyer, 1964:29) ifadesiyle ortaya koyduğu geniş açı ise din kavramının tanımlanmasında yaşanan güçlüğün dünya var olduğu sürece devam edeceğini göstermektedir.

1.2. Din Toplum İlişkileri

Din bireyin dünyasında çok önemli bir yere sahiptir. Bireyin hayatına anlam vermesinde, yaşama barışık olmasında, etrafında cereyan eden her türlü olaya anlam yüklemesinde fitratının icabı olan inanma duygusunun fonksiyonu oldukça önemlidir. Bireyin dünyasındaki inanma ihtiyacı bireyin zihin ve kalp dünyasına sığmayacak kadar aşkın bir özelliğe sahiptir. Dolayısıyla din bireyin içinde alevlenen ama onu aşır toplumlara etkileyebilen donanıma sahip bir odludur. Dolayısıyla "din bireyde ve toplumdaki görünümüleriyle herhangi bir felsefi kabulün aksine insanın zihninin dışına taşan, insanlar arasındaki ilişkileri kuran bir yöne sahiptir. Din, insanın salt bir birey olarak kalmasını istemez onu toplumun içinde bir kişi olarak aktif kılmak ister" (Düzgün, 2007: 18).

Bütün dinler ve inanç sistemleri kaynağın (peygamber veya dinin kurucusu), alıcıya (hedef kitle) mesajını ulaştırması ile vücut bulmuştur. Mesaj ferdi aşır kitlelere ulaşmadığı sürece onun bir din ve inanç sistemi olması mümkün değildir. Mesela, İslam Peygamberi'nin Hira'da vahye muhatap olduğunda tek başına bir fert olduğunu, ama

vahyi almasıyla birlikte toplumun içine yönlendirildiğini unutmamak gerekir. Bu durumda din salt ferdiyetle sınırlı bir gerçeklik değildir (Düzgün, 2007:18).

Benjamin Constant, dini “hayat tabiatımızın ezeli bir niteliği ve ondan ayrılmayan bir keyfiyeti”(Tümer ve Küçük,1988: 36) olarak takdim ederek, dinin insanla olan ezeli münasebetine işaret etmiştir. Ziya Gökalp ise, “insan ayağını yere basmadan duramaz, ruhunu da Allah’a dayandırmadan duramaz” (Sezen, 1988: 36) ifadesiyle dinin insan fitratında yaratılıştan var olan bir olgu olduğunu ifade etmiştir.

Gerçekten de din duygusu, insanın fitratında var olan ve reddedilemez bir olgudur. “Duyma düşünme ve inanma özelliklerine sahip olması, insanı daima din olayının içinde olmaya zorlamıştır. İnanmak ve bir dine bağlanmak, insan ruhunun en büyük ihtiyacıdır” (Cebeci, 2005:129). Din bilimleri alanında yapılan araştırmalar din duygusunun fitri olduğu gerçeğini doğrulamaktadır. Maks Müller, yaptığı titiz ve ince araştırmalar sonucu din duygusunun, insan tabiatında fitri bir keyfiyet olduğunu açıklığa kavuşturmuştur (Tümer ve Küçük 1988: 36). Sadece din bilimleri araştırmaları değil, arkeoloji araştırmaları da bize dinin tarih boyu bütün insanlar için fitri bir ihtiyaç olduğunu gösteriyor. Yapılan arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkan Tanrı, Tanrıça gibi idoller, insanoğlunun genlerinde inanma duygusunun var olduğuna bir kanıt olarak karşımızda durmaktadır (Zümrüt, 2001:12).

Dini fonksiyonel açıdan ele alıp inceleyen Karl Marx ve takipçileri yukarıdakilerin aksine dini olumsuz bir unsur olarak görmüşlerdir. Marx, dinin materyalist izahını yapmaya çalışmıştır. O’na göre din halkın afyonudur. Her türlü tenkidin ilk şartı dinin tenkit edilmesidir. Din insanı yapmaz, aksine insan dini yapar. Ve insanın yaptığı din insani varlığın fantastik gerçekleşmesidir. Dinin ortadan kalkması insanın gerçek mutluluğunun icabıdır. Din insanın ruhça fakirleşmesine sebeptir. Dini, hakim olan istihsal ve değişim tarzına göre izah etmek gerekir. Dini tetkik için mevcut olan yegâne ilmi metot, materyalist metottur. Çünkü varlık şuuru tayin eder. İktisadi alt yapı ideolojik üst yapıların ve aynı zamanda dinin de temelidir. Din menfi bir ekonomik temele dayanır. Karl Marx’ın ortaya attığı bu iddialar peşin hükümlerden ibaret kabul edilmiştir. Hiçbir esaslı tetkike dayanmayan ve sırf din aleyhinde olmak ve dini kötülemek gayesiyle yapıldığı anlaşılan bu değerlendirmelerin hiç biri bilimsel bulunmamıştır (Ülken, 1976:59 vd). Aslına bakılırsa Marks’ın ve takipçilerinin, dini

olumsuz bir unsur olarak değerlendirmeleri bile dinin toplumsal fonksiyonlarının ne denli önemli olduğunun negatif yönden tasdiki anlamını taşımaktadır (Kılıç, 2005: 18).

Din duygusunun fitri oluşu onun sadece ferdin şahsi hayatına hapsedilmiş (sübjektif) bir fenomen olduğu anlamına gelmediğini ifade etmeliyiz. Din duygusu veya dini tecrübeler her şeyden önce sübjektif bir özelliğe sahiptirler. Öncelikle bir fertle irtibat halindedir ve öncelikli bir ihtiyaç olarak o ferdi ilgilendirir. Ama sadece o ferde münhasır kalmaz. “Mahiyeti icabı teker teker fertlere nüfuz edip yerleşen ve kök salan din, zaruri olarak fertleri aşar ve fertten ferde giden bir köprü hüviyetine dönüşür”(Freyer, 1964: 131). Dinin fertleri aşıp toplumlara ulaşan ve onları da tesiri altına alan bir yapısı olduğunu İslam Dinini örnek vererek somutlaştıran Günay şöyle anlatıyor:

“...Tecrübeler her zaman için özellikle bir şuur, ruh ve özellikle belli bir kimse ile bir fertle irtibat halindedirler. İslam dininde de bu böyledir. İslam’da dini bakımdan sorumluluk her şeyden önce tek tek akıl sahibi fertleri ilgilendirmektedir. Başka bir deyişle İslamiyet, öncelikle tek tek fertlere hitap etmekte, onları imana davet etmekte ve kalplerini iman nuruyla aydınlatmalarını istemektedir. Bunun böyle olduğunu Kuranı Kerim deki pek çok hitaplarda görmek mümkündür. Gerçekten de Kurban Müslümanlara sık sık “ Ey iman edenler!” diye hitabetmektedir. Çünkü dinin özü olan inanç her şeyden önce şahsi ve kalbi bir husustur ve tek tek fertlerle ilgilidir. Nitekim bu durumu İslamiyet’in geliş ve yayılış şeklinde de görmek mümkündür. Gerçekten de İslamiyet’in başlangıcına baktığımızda orada ilk anda bu tecrübenin, Hz. Peygamberi muhatap aldığı ve Allah’la Resulü arasındaki bir irtibat olarak karşımıza çıktığını görürüz. Cenab-ı Allah Cebrail(as) ‘ı Gar-ı Hıra’daki Hz. Muhammed’e göndermiş ve “Oku!” emri ve hitabıyla kendisinin “Rabbu’l-alemin” olduğunu ve Onun insanları “Tevhid” inancına çağırarak üzere risaletle görevlendirildiğini vahyetmiştir. Bu vahiy ve tecrübe ilk anda sadece Hz. Peygamberin yaşadığı ve bildiği bir husustur. Ancak O’ndan kısa bir süre sonra bu yüce gerçeği başkalarına açması yani insanları hidayet dinine davet etmesi istenmiştir. İlk aşikâre davetten sakınılmış, sadece yakınlarına mesele açılmış, daha sonra açıktan açığa davete başlanmıştır. Böylece görüldüğü gibi İslam dini ve onun getirdiği yüce gerçek ilk anda sadece Hz. Peygamber’in yaşadığı bir tecrübe iken daha sonra Onun bu tecrübeyi başkalarına açmasından itibaren öteki insanlara da yayılmış; fertler arası bir görünüme bürünerek İslam cemaati teşekkül etmeye başlamıştır” (Günay, 1998: 210).

Din sosyologlarını oldukça meşgul eden, “Din her şeyden önce ferdin mi yoksa grubun mu işidir?” (Wach, 1990:10) sorusunu yukarıdaki izahlar çerçevesinde, objektifleşerek, bir topluma mal olmayan bir dinin ölü doğmuş bir ceninden farkı olamayacağı (Günay,1998: 211) örneği ile yanıtlayabiliriz. Zira dinin çağlar boyu etkisini devam ettirmesi için fertleri aşip toplumsal bir hüviyet kazanması kaçınılmaz görünmektedir. Bu açıdan dinin ferdi karakterinin yanı sıra fertler üstü sosyal bir karakterinin de olduğunu ifade etmek gerekir. Aslında bu sadece dinler için geçerli olan bir özellik değildir. Her türlü tecrübe için geçerlidir. Eğer her hangi bir tecrübe sadece fertlere irca edilip onların zihin ve kalp dünyasına hapsedilirse o tecrübelerin vasıfları ne olursa olsun yaşam süreleri, hapsedildikleri ferdin ömründen öteye geçemez. Zaten böyle bir tecrübe gerçeklikten uzaktır ve sosyolojik açıdan herhangi bir anlam taşımaz. Bunu Sezen’in aşağıdaki ifadelerinde de görmekteyiz:

“İç durum veya sübjektif tecrübe olarak din, somut bir atmosfer veya bir şekil halinde objektifleşmedikçe gerçek üzerine etkide bulunamaz. Sırf şahsi olan din sübjektifliğin dışına çıkmaya muvaffak olamaz. Anlaşılmış olmak ve toplumsal bir etki meydana getirmek için düşüncenin veya heyecanın ifade edilmiş olması lazımdır” (Sezen, 1998: 49).

Bu düşünceler çerçevesinde, dinin objektif yönünün, yani bir gruba veya bir topluma mal olma özelliğinin, onun en önemli ve asli vasıflarından biri olduğunu söyleyebiliriz.

Din Sosyolojisi’nin kurucusu kabul edilen “Max Weber dini mahiyeti olan Protestan ahlakının kapitalist üretimin ortaya çıkmasında rasyonel davranış ve bürokratik örgütlenme ile paralel gidip olumlu rol oynadığını söylüyordu” (Bulaç, 2008:68). Weber’in bu söylemi her ne kadar bugün çeşitli eleştirilere maruz kalsa da onun bu ifadesi “dinin ahlaki meşruiyet ve ruhsal motivasyonu olmaksızın maddi kalkınmanın mümkün olmadığını ve asla olamayacağını göstermektedir” (Bulaç, 2008:68). Dinin fertleri aşip toplumu ilgilendiren ekonomik, siyasal ve sosyal alanlarda da etkin rolünün ifadesini bulması ve ortaya koyduğu paradigma ile geniş bir etkinlik alanına sahip olması bakımından Weber’in bu yaklaşımı önemlidir.

Toplum, “sosyal gereksinmelerini karşılamak için etkileşen ve ortak bir kültürü paylaşan çok sayıdaki insanın oluşturduğu birliktelik” (Fichter, 1996: 73) olarak tanımlanmaktadır. Fert ile insanlık arasında ortak halkayı oluşturan değer toplumdur. Toplumsal yaşam, insanın tabiatı gereği bir ihtiyaçtır. İnsanın yaşadığı her yerde

mutlaka bir toplum meydana gelmiştir. Çünkü insanoğlu fitratının gereği olarak bir sosyal düzen kurmaya zorlanır ve bu düzende kendine bir yer edinmeye çalışır.

Din ise tarih boyu insan hayatında var olmuş, insanın düşüncelerini, tavırlarını, davranışlarını kurduğu organizasyonları ve diğer insanlara ve çevreye karşı tutumlarını belirlemede etkin güç olmuştur. Tarihsel süreç içerisinde din, insanoğluya birlikte varlığını sürdürmüştür. “Bir başka ifadeyle insanın olduğu her zaman diliminde ve her yerde dinin var olduğu bir gerçektir” (Gündüz, 2007: 17). Bu gerçekliği “ Durkheim’in, dinin “yaşamla en ilgili şey” (Robertson, 2003:369) olduğunu vurgulayarak belirtmesinde de görmekteyiz.

Sosyolojik araştırmalar, bize dinin tarihen bilinen tüm toplumlar ve kültürlerde, şu ya da bu biçimde yerini aldığını göstermektedir. (Günay,1998:382, Giddens,2008:579) Bununla beraber yapılan araştırmalar tarihte bütünüyle dinden uzak bir toplumun mevcut olmadığını; toplumun olduğu her yerde, mutlaka din olgusunun da kendiliğinden var olduğunu ortaya koymuştur. (Onat, 2003: 14) Bunu sadece bize ulaşan yazılı eserler kanıtlamıyor. “Arkeolojik kalıntılara dayanarak haklarında bilgi sahibi olduğumuz ilk toplumlara ait kayıtlar açıkça dinsel sembol ve ayin izleri sunmaktadırlar. Mağara duvarlarında rastlanılan bulgular din inancının 40.000 yıl öncesinde de var olduğunu göstermektedir”(Giddens, 2008:580). Bunlar “din gerçekten de insanlık kadar eski bir geçmişe sahip etkili bir kurum olduğu ve tarihsel süreç içinde temel etken olarak varlık gösteren bir olgu olduğu söylenebilir” (Okumuş, 2003: 12) kanısını güçlendiren deliller olarak kabul edilebilir.

Din unsuru, yukarıda anlatılan bu önemi sayesinde olsa gerek başlangıçtan beri sosyolojinin imtiyazlı konuları arasında yerini almıştır (Keskin: 2004). Öyle ki, sosyoloji terimini ilk ortaya atan aynı zamanda sosyoloji ilminin isim babası olarak kabul edilen A. Comte’nin ortaya koyduğu din sosyolojisi, tamamen dinî bir karaktere sahiptir. Nitekim A.Comte, 1854’te yayımladığı sosyoloji araştırmasının başlığına “ Din” kelimesini ekleyerek (Günay, 1998:121) sosyoloji konuları arasında din kavramının önemine işaret etmiştir. A.Comte’un eserlerinde sosyoloji ve din kavramlarının aynı şeyi ifade eder gibi görünüyor olması da dinin sosyolojik açıdan taşıdığı imtiyazı göstermesi bakımından önemlidir. (Günay, 1998:121) Nitekim Comte, Durkheim, Spencer, Marx, Weber gibi sosyolojinin büyük üstatları dini sosyal hayatın vazgeçilmez bir vechesi olarak telakki etmişlerdir (Okumuş, 2003:12). Yine, sosyolojinin kurucusu Emile

Durkheim'ın yanı sıra Max Weber, George Simmel, Carlotta, Perkins, Gilman ve Frederich Engels gibi sosyologların dini konularda eserler vermeleri ve dinle ilgili teori oluşturmaları manidardır (Zuckerman, 2006).

Bilimsel keşifler ve aydınlanma hareketlerinden sonra, mevcut dinlere itiraz edenler bile bu dinlerin kaldırılmasını önerirken, onların yerine yeni dinler icat etmektedirler. Çünkü onlar da dinin hayatın bir parçası olduğunu bilmektedirler (Düzgün, 1997:9). Bu anlamda, A.Comte'un mevcut dinlerin yerine yeni bir "insanlık dini" inşa etme çabasına giriştiğini biliyoruz. O, geleneksel dinlerin yerine getirdiği işlevi, fabrika ve üniversite gibi kurumların üstlenebileceklerini düşünüyordu. Fakat bütünüyle Tanrıyı ve dini kaldırıp bir kenara koyamamanın zorluğunu da itiraf etmek durumunda kalıyordu. Bulaç, şöyle diyor:

"Dinden sağlanan meşruiyet çerçevesi içinde rasyonel üretim ve bürokratik örgütlenme belli bir seviyeye geldikten sonra Avrupa'da Auguste Comte gibi sosyologlar, artık dine ihtiyaç kalmadığını söyleyerek "yeni bir insanlık dini" içinde, söz gelimi fabrikaların ve üniversitelerin geleneksel dinin ve dini kurumların gördüğü işlevi yerine getireceklerini iddia ettiler. Ancak bunun hiç de kolay olamayacağını, düşüncenin kendisinin son derece çocuksu ve naif olduğunu anlamakta geç kalmadılar. İşte o zaman Comte, Şerif Mardin'in de atıfta bulunduğu şu cümleyi söylemek zorunda kaldı: "İnsanlığın dini Tanrı'nın yerini alır, ama O'nun yerine getirdiği işlevleri de unutmaz" (Bulaç, 2008: 68).

Sosyolojik anlamda din; birey kültürünün bir parçası, çok önemli toplumsal kurum ve toplumdaki grupların ortak malı olup, sözü edilen toplumu kaynaştırıcı ve birleştirici görev yapmaktadır (Taplamacıoğlu, 1963: 62). Çeşitli yönleriyle din ya açıktan ya da kapalı bir biçimde verdiği yönergelerle toplumu şekillendirebilecek, ona yön verebilecek etkinlikte bir güç olabilmektedir (Meynaud, 1975:73). Görüldüğü gibi, "din insanın bireysel ve sosyal kimliğinin ayrılmaz bir parçası olarak hayatı boyunca onun bütün faaliyetlerini kuşatmıştır" (Cebeci, 2005:129). Bütün faaliyetleri üzerinde tesiri vardır. İnsanın hayatı anlamlandırmasında, dünya görüşünde, ahlaki yargılarında, korkusunda veya ümit beslediği her şeyde temel referans kaynağı din olmuştur (Cebeci, 2005). Bütün bu söylediklerimizle birlikte, sosyal yaşamın koşulları ne denli değişime maruz kalırsa kalsın din, insan ve toplum üzerinde yeri doldurulması imkânsız gözükken bir değerler bütünü ve güçlü tesirlere sahip bir etken olarak karşımızda durmaktadır.

Yeri gelmişken, din toplum ilişkilerinin tek taraflı olmadığını da belirtmeliyiz. Din ile toplum arasındaki bu ilişki sadece dinin toplumu etkilemesiyle sınırlı değildir. “Öyle ki din, belirli bir toplumsal bağlamda var olurken bir yandan önermiş olduğu öğretilerle toplumu şekillendirmekte diğer yandan toplumun bilgisel, kültürel, sosyal, siyasal şartlarına, bu şartların farklı süreçlerine göre de kendisi şekillenmektedir” (Arabacı, 2006:116). Zira kimi zaman toplumsal değişimler ve toplumsal hareketler de dinin çeşitli değişimlere maruz kalmasına neden olmuştur. Yani, toplum ile din arasındaki ilişki karşılıklı etki ve tepkiler manzumesidir. Bu etki ve tepkiler neticesinde H.Desroche'nin savunduğu gibi (Günay, 1998) bazen din toplumda ihtilaflar çıkararak toplumsal yaşam üzerinde etkin olmuş; bazen de din, taşıdığı kutsal öğretilerle sosyal bunalımların önünü almış ve toplumu müspet anlamda tesir altına almıştır. Her ne kadar H.Desroche'nin dediği gibi din, toplum üzerinde ihtilafa neden olan bir yöne sahipse de, dinin birleştirici ve bütünlendirici özelliğinin çok daha güçlü olduğunu ısrarla vurgulayan J.Wach'ın (Günay, 1998) din toplum ilişkisi bağlamındaki bu düşünceleri daha gerçekçi ve daha insafli gözükmektedir.

Dinin sosyolojik fonksiyonlarını ortaya koyan yukarıdaki bütün tanım, tarif ve yaklaşımların hepsini bir arada görebilmemiz açısından Kılıç, dinin toplumsal fonksiyonlarını inceleyen tüm yaklaşımları kavramsallaştırmış ve şu temel maddeleri sıralamıştır:

“Din: 1) Zihniyet kazandırır 2) Aile ve devlet gibi kurumlar kurar 3) Toplumsal duygulara enerji verir 4) Topluma aykırı temayüllere engel olur 5) Toplumsal ilerleme ya da gerilemelerde etkin rol oynar 6) Toplumsal kontrol ve denetim sağlar 7) Toplumsal dayanışmayı kuvvetlendirir 8) Akla, bilime, ahlaka, hukuka kaynaklık eder 9) Kültür oluşturur ve kültürü korur 10) Siyasal meşruiyet sağlar 11)Aileye, özel mülkiyete, insan hayatına saygıyı telkin eder 12) Toplumsal oluşumlarda aktif rol oynar 13) Zayıf fert ve grupların hayatta kalmasını sağlar 14) Toplumsal önemi olan diyergamlık duygusunu geliştirir 15) Kolektif hayata motivasyon sağlar 16) İktisadi hayatı etkiler 17) Güzellik ve sanata yönlendirir 18) Din halkı uyuşturur” (Kılıç, 2005: 19).

Bütün bu değerlendirmelerin ışığında din gerçeğinin, çeşitli kişisel ve toplumsal var oluşun en temelli ve güçlü dinamiklerinden biri olarak varlığını, işlevini ve devamlılığını bütün zamanlarda korumakta olduğu gibi günümüzde de fert ve toplumlar üzerindeki güçlü tesirini sürdürdüğünü belirtmeliyiz. Netice itibariyle, sosyolojik araştırmalarda

sağlıklı sonuca ulaşabilmek için, küçükten büyüğe bütün toplumsal hareketlerin gözlemlenmesinde din ve inanç unsurunun tesirleri mutlaka değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

1.2.1. Din Olgusu ve Sosyal Bütünleşme

Bir özdeşim ve benzerlik konusu olmanın ötesinde yapı ve işlev konusu olan bütünleşme kavramı, kişi ve grupların anlamlı bir biçimde bir araya getirildiği, sosyal gereksinmelerinin düzenli bir şekilde karşılandığı ve farklılıkları önlemekten ziyade sosyal yapıdaki farklılıkları ve muhtelif unsurları eşgüdümlediği ve yönlendirdiği anlamlarını anımsatmaktadır (Fichter, 1997:204).

“Sosyal Bütünleşme Nedir?” başlığı altında Günay bu kavramı şöyle açıklamaktadır:

“Birleşmek, kaynaşmak, birlik, ahenk ve denge içinde bulunmak, yekvücut olmak... gibi manalara gelen ve Batı dillerindeki “integration” un karşılığı olan “bütünleşme” sosyolojide, toplumdaki ya da alt gruplar, cemaatler, menfaat birlikleri, müesseseler gibi sosyal yapının çeşitli unsurları arasındaki tamamlanma ve kaynaşma durumunu ifade etmektedir. Başka bir bakımdan sosyal bütünleşme, bir toplumu meydana getiren fertlerin, farklı gruplarının ve daha geniş muhtelif ünitelerin karşılıklı bağımlılık ve ahenk içerisinde bir düzen teşkil edecek şekilde birleşmeleri sürecinden ibarettir. Bir başka açıdan da sosyal bütünleşme bir toplum ve sosyal grup içinde hâkim olan kültürel değerlerin toplumu meydana getiren fertler tarafından alınarak, kendilerine mal edilmesi ve böylece fertlerin toplumun sosyo-kültürel değerlerini kazanarak onunla uyumlu bir şekilde yaşam durumuna gelmeleri sürecini ifade etmektedir” (Günay, 1998:311).

Bilindiği üzere Auguste Comte, ”Tarihi Toplumsal Evre” anlayışını meşhur “Üç Hal Kanunu” ile açıklamıştır. Buna göre birinci dönem, fenomenlerin tanrısal ya da manevi nedenlerle açıklandığı evredir. Comte’un teolojik evre dediği bu evrede insanlar her şeyi din ile açıklamaktadırlar ki bu dönemin kökleri ortaçağa kadar uzanmaktadır. İkinci evre metafizik evredir. Toplumsal olayların özgürlük, eşitlik gibi soyut kuvvetlerle açıklandığı dönemdir. Üçüncü evre ise pozitif evredir. Bu evrede insan sadece gözlemlenebilir olana yönelir. Sadece olaylar arasındaki yasalar ya da değişmez bağlantılar incelenir. Yani olguları araştırmak ve varlıklar arasındaki sabit ilişkileri gözetlemek gerekmektedir. Comte, bu evrenin insan düşüncesinin ve insan gelişiminin ulaşacağı en yüksek basamak olarak kabul eder (Günay:1998).

Temelleri, Auguste Comte tarafından atılmış olan; “olayları, kanunları ve ölçüleriyle ‘bilim’ çağı demek olan pozitif çağ”ın (Garaudy, 2005:14) en mühim durağı diyebileceğimiz sanayi ihtilalı, başta Batı ülkeleri olmak üzere dünyadaki tüm toplumların geleneksel yapısını, kültürel mirasını ve dünya görüşünü derinden etkilemiştir. Öyle ki, sanayileşme ile birlikte ortaya çıkan bilimsel ve teknolojik gelişmeler, sosyo-ekonomik değişimler, kentleşme, hızlı nüfus artışı, ulaşım ve kitle iletişim araçlarının bütün dünyayı bir köy haline getirmesi gibi değişimler toplumların geleneksel yapıları, inançları ve kültürel birikimlerini adeta sarsmış; “kültürel, ulusal ve yöresel mozaik” (Bulaç, 2006:21) parçalanmıştır. Yani zaman, “teknolojik seviye ile kültür seviyesinin ters orantılı olduğunu iddia eden Toynbee’yi” (Güngör, 2007:192) haklı çıkarmıştır.

Yukarıdaki ifadeler çerçevesinde insanlık tarihinin son iki yüzyılına baktığımızda, insanlığın Auguste Comte’un üç hal kanununda belirttiği teolojik ve metafizik merhaleleri geride bırakarak pozitivism merhalesine vardığını görmekteyiz. Pozitivism ve bu görüşün bir açılımı durumunda olan sekülerleşme ve modernleşme sayesinde insanla ilgili her faaliyet alanında dini düşünce ve pratiklerden, hatta metafizik anlayışlardan bir kopma ve bir uzaklaşma yaşanmıştır. İnsan zihni öncelikle böyle bir uzaklaşma sürecinden geçmiş ve sonra din, sosyal sistem üzerinde belirleyici, birleştirici ve inşa edici bir ilke olmaktan çıkmıştır (Aydın, 2001: 13).

Çağımızı tesiri altına almış olan bu süreçte, “toplumların karşı karşıya buldukları en önemli meselelerden biri hiç şüphesiz ‘sosyal bütünleşme’ problemidir” (Günay, 1998: 309). Gerçekten de sanayi ihtilalının toplumların sosyal yapılarında meydana getirdiği büyük değişiklikler ve bu değişikliklerin ardından meydana gelen toplumsal kaos, istikrarsızlık, keşmekeş, çalkantı ve çözümler sosyologların dikkatinin ‘sosyal bütünleşme’ konusu üzerinde yoğunlaşmasına neden olmuştur (Günay: 1998).

Aslına bakılırsa, sosyal bütünleşme konusu hemen hemen her dönemde toplumsal huzur ve toplumsal istikrarın tesisi ve devamı açısından her toplum için üzerinde durulmaya değer bir sorun olmuştur. Örneğin, on dördüncü yüz yılda yaşamış olan ve İslam dünyasında sosyoloji ilminin öncüsü kabul edilen İbn Haldun sosyal bütünleşme problemini ilk defa ele alan mütefekkir olarak kabul edilmektedir (Günay: 1998).

Türkiye’de “din sosyolojisi biliminin ilk ciddi temsilcisi olan Ziya Gökalp, sosyal bütünleşme ve din münasebetleri çerçevesinde özellikle milli bütünleşmede dinin rolü konusuna el atmada öncülük etmiştir” (Günay, 1998: 310). Pozitivist din teorisinin savunduğu modern dönemde, dinin bütün toplum katmanlarında önemini kaybedeceği görüşüne katılmayan, hatta değerler piramidi açısından dini en önemli ferdi ve sosyal olgu olarak gören (Kılıç, 2008: 69) Ziya Gökalp’e göre manevi duygulardaki birliktelikler bir toplumu bir arada tutan çimento mesabesinde dir (Kılıç, 2008: 77).

Gökalp’in öncülük ettiği bu noktaya, Türk toplumunun önemli mimarlarından olan M. Akif Ersoy da eğilmiş; sosyal bütünleşme ve beraberliğin sağlanmasında dini değerlerin yaşatılması ve hayata hâkim kılınmasının gerekliliğine vurgu yapmıştır. “Mehmet Akif Ersoy, dine daha çok toplum, topluma da din noktasından bakmıştır” (Kılıç, 2008: 87). Akif’e göre, dini değerlerini yitirmiş bir toplum “başka milletlerin esareti altına düşmekten bile çekinmez” (Kılıç:161). İnançlarına sıkı sıkıya bağlı bir toplum için Akif, “dünyanın en güçlü toplumu olabileceğini iddia etmektedir” (Kılıç:161). Dine birleştirici ve bütünleştirici fonksiyonlar yükleyen M. Akif’in bu yönünü Kılıç, şu şekilde ifade etmiştir:

“İnanç ve Allah korkusuna fonksiyonel anlamlar yükleyen M. Akif, İslam dininin farklı ırktan hatta kültürden milletleri aynı bağ etrafında bütünleştirebildiğini ifade etmiştir. Ona göre Osmanlı Devleti’nin birlik ve bütünlüğünün devamı için bu bağın kırılmaması gerekirdi. Fakat ortaya atılan ırkçılık fikirleri ve din bağına önem verilmemesi gibi temel sebepler yüzünden devletin birliği bozulmaya yüz tutmuştur” (Kılıç, 2008:161).

1.2.2. Dini Ritüellerin Toplumsal Önemi

Sosyal bütünleşme konusunda din unsurunun önemini vurgularken, yalnız akide olarak değil, daha da önemlisi amel tarafının dinin sosyal bütünleşme üzerindeki tesirini arttırdığını da belirtmemiz gerekir. Zira, sadece zihinde yaşatılan inanç, bir dinin mensupları arasında ayrışma ve farklılaşmalara neden olabileceği halde, ibadetler, ayinler ve törenler ile pratize edilen din, ilgili kitleyi daha çok kaynaştırır ve birleştirir. “Hiçbir teolojik doktrin, dogma ya da inanç, ayin, tören ve menasikin yaptıkları birleştirici tesiri yapamaz” (Günay, 1998: 227). Bununla ilintili olarak, A.R. Radcliffe-Brown (1881-1955), bir toplumsal davranış türü olarak dini incelerken beş temel unsura vurgu yapması da manidar görünmektedir. O, bu beş temel unsurdan birisinin de dini

fiiller, ritüeller ve ayinlerin incelenmesinin olduğunu ifade etmektedir (Günay, 1998:214).

Bu anlamda örneğin “Konfüçyüs dini, emredilen dini ayin ve merasimlerin hiç değiştirilmeksizin aynen muhafazası ve yerine getirilmesi ve toplumun bekasının buna bağlı olduğu hususu üzerinde önemle durmaktadır” (Günay, 1998: 227). İçinde yaşadığı toplumun dağılımılarına çare arayan bir düşünür olarak M. Akif de, “din sosyologlarının sosyal bütünleşme bağlamında önem atfettikleri bir konu olan ibadet ve takvanın birleştiriciliği üzerinde durmuştur. Ona göre, ibadet birleştirici ve bütünleştiricidir. Fakat insanlar ibadetin atmosferinden çıktıkları andan itibaren yine tefrikaya düşmektedirler” (Kılıç:162). “Aynı şekilde ibadetin asli formu altında hiç değişmeden yapılmasının büyük bir birleştirici tesirinin bulunduğu farkına varan öteki pek çok dinler de ibadet birliğine gitme konusunda ısrar etmektedirler” (Günay, 1998:227).

Zaten genel olarak sosyologlar dinin pratik yönü, yani ibadet ve amel olmadan bir dinin varlığını devam ettirebileceğine şüphe ile bakmaktadırlar. Ayrıca toplu halde yapılan ibadetlerin zorunlu olarak fertleri aşarak diğer bütün şahıslar üzerinde de tesirler meydana getireceğinde şüphe görünmemektedir. Toplu yapılan ibadetin, ibadet edenler üzerinde, inandıkları müşterek inancın canlanmasında önemli tesirler meydana getirdiğini de ifade etmek gerekmektedir. Bu bakımdan olsa gerek İslam dininde toplu yapılan ibadetlere daha çok önem verilmiş ve inananların birbirleriyle kaynaşmaları için birer vesile oldukları kabul edilmiştir (Günay:1998).

İslamiyet’teki ibadetlerin birleştiricilik ve bütünleştiricilik fonksiyonu ile ilgili Prof. Günay’ın aşağıdaki ifadeleri konuyu özetler mahiyettedir:

“Esasen İslam Dini’nin toplum hayatının pek çok temel faaliyetleri ve olayları için bir takım dini hükümler, formüller, ibadetler, dualar ve merasimleri koymuş bulunması ile dini pratiklerin toplumda oynadığı bütünleştirici fonksiyon arasında yakın münasebet bulunmaktadır. Böylece, Müslümanların mesela doğum, sünnet, evlenme ve ölüm gibi kişi ve toplum hayatında bir safhadan bir başkasına geçişi ifade eden önemli olayları ve durumlarının dini kalıplar ve atmosfer içerisinde cereyan etmesi ya da en azından bu tür olaylar vesilesiyle yerine getirilen örf ve adetler, törenler ve uygulamalar arasında dini bir renge sahip bulunan unsurların

önemli bir yer tutmakta oluşunun, dinin toplum hayatında gördüğü bütünleştirici fonksiyonla yakından ilişkisi olduğunu ifade etmek gerekir” (Günay,1998:226).

Toplumsal bütünleşme bağlamında dini gün ve gecelerin, dini törenlerin ve ritüellerin önemine işaret eden Ziya Gökalp’in düşünceleri de konumuzu desteklemesi açısından oldukça önemli görünmektedir. “Gökalp mefkûrenin tazelenmesi bağlamında dini günlere büyük önem vermektedir” (Kılıç, 2008:77).

Bireyin ve toplumun hayatına tazelik ve heyecan vermesi açısından dini günler, törenler veya ayinler önemli roller üstlenirler. Ayrıca dinin yaşamda derin izler bırakmasına da bu ortamlar zemin hazırlar. “O’na göre din ancak toplumsal ayinlerde zirve noktasında yaşanmaktadır. Bu tarz toplantılardan istifade eden fertler de toplum için yaşayan hazinelerdir” (Kılıç, 2008:73). Çünkü bu tür atmosferler fertleri vecdin yüksek mertebelerine taşır. Dini, ahlaki ve bedii vecdleri yaşayan fertlerin psikolojik dünyaları sağlamdır. Hayata anlam vererek yaşarlar. Dolayısıyla mutlu bir yaşam sürerler ve hayattan lezzet alırlar. Bireylerdeki bu mutluluk sadece onlarla sınırlı kalmaz, içinde buldukları toplumsal hayata da sirayet eder. Görüldüğü gibi, mutlu ve huzurlu fertlerin ruh haleti, huzurlu bir toplumun inşasına hizmet eder.

1.3. İslam Toplumlarında Mevlid Kavramı ve Geleneği

Mevlid, sözlükte “doğmak, doğum yeri ve doğum zamanı” anlamlarına gelmektedir (Karagöz, 2005: 440). Arapça “ v-l-d ” kökünden çıkmış bir kelimedir (Kabaklı,1997:381). Deyim olarak milat kelimesi nasıl Hz. İsa’nın doğum gününe işaret ediyorsa Mevlit de yalnızca İslam Peygamberi Hz. Muhammed’in doğumuna mahsustur. Mevlidü’n-Nebi tamlaması ise hem peygamberin doğuşu, hem doğduğu gün kabul edilen 8 veya 12 Rebiyülevvel tarihi, hem de doğum yeri olan Mekke’deki o mütevazı ev anlamında kullanılmıştır (Parmaksızoğlu, 1976: 86).

Türkçede kullanılan mevlid kelimesi ile de Hz Peygamber’in doğum günü kastedilir. Fakat Mevlid kelimesinin Türkçede kullanılışı sadece Hz. Peygamber’in doğumunu ifade etmez. Bununla birlikte, insanların doğum veya ölüm günlerinde veya bu günlerin yıldönümlerinde; hacdan, askerden veya gurbetten dönüşte; sünnet, nişan ve düğün gibi örfi merasimler vesilesiyle özellikle Süleyman Çelebi’nin Vesiletü’n-Necat adlı manzumesinin okunması kastedilir (Parmaksızoğlu:1976) .

İslamiyet'te Hz. Muhammed'in doğumunu ifade eden "mevlid", "Hz. Muhammed'in doğumu bayramı" ve "Hz. Muhammed'in doğumu menkıbesi" anlamlarında Hindistan'dan Endülüs'e kadar bütün İslam coğrafyasında kullanılagelen bir kelimedir (Pekolcay, 1993: 2).

"İslam Peygamberi Hz. Muhammed'in doğumuna işaret ettiği manası ile rağbet kazanmış bulunan Mevlid" (Pekolcay,1997:8) kelimesinin tek başına kullanışı, sadece Hz. Muhammed'in doğumunu ifade eder. Bu itibarla, kelime İslami bir terim olarak hem Türkçede hem Arapçada zamanla Hz. Peygamber'in doğum yıldönümlerini, bu yıl dönümlerinde yapılan merasim, tören ve kutlamaları ifade etmesinin yanı sıra, bu merasimlerde okunan Hz. Muhammed'in doğumunu anlatan eserleri ifade için de kullanılır olmuştur.

Peygambere duyulan ilgi ve gösterilen hürmet Müslümanlar için oldukça önemlidir. Müslümanlar açısından peygambere duyulan sevgi zorunlu olmanın yanı sıra İslami dini yaşamın temel bir unsurunu oluşturur. (Nasr, 2002: 35) Bundan ötürü, Müslümanlar arasında "Mevlid Gecesi"ne, yani Hz. Peygamber'in dünyaya geldiği geceye, Kadir gecesi, Mirâc gecesi, arefe gecesi, cuma gecesi gibi mübarek gün ve geceler içerisinde ayrı bir önem atfedilmiştir. Hatta Mevlid Gecesini Kadir gecesinden dahi üstün bir gece olarak kabul edenler vardır (Bakırcı: 2009).

Hz. Peygamber, İslam tarihçilerinin çoğuna göre Habeşistan'ın Yemen valisi Ebrehe'nin Kâbe'yi yıkmak üzere Mekke'ye saldırdığı ve "Fil Vaka'sı" denilen olayın meydana geldiği yılda (Özel: 475) bu olaydan 55 gün sonra ve kameri aylardan Rebiülevvel'in 12 sinde (Sarıçam, 2001: 40) Pazartesi günü (Özel: 475) doğmuştur. Bunun için daha ilk dönemlerden itibaren, "12 Rebiülevvel Pazartesi günü" her yıl düzenli olarak Hz. Peygamber'in doğum yıl dönümü olarak kutlana gelmiştir (Bakırcı: 60). Bahsi geçen "ilk dönemlerin" hangi dönem olduğu konusunda çeşitli ihtilaflar söz konusudur.

"Hz. Peygamber'in sağlığında O'nun doğum yıl dönümü kutlanmadığı gibi Hulefay-ı Raşidin dönemiyle Emevi ve Abbasi devirlerinde de mevlidle ilgili bir uygulamaya rastlanmamaktadır" (Özel,2004:475). İlk iki halife zamanının fetih hareketleriyle geçmesi; son iki halife döneminin ise yaşanan iç karışıklıklarla geçmiş olmasından ötürü Hz. Peygamberin doğum günü ile ilgili her hangi bir etkinliğin yapılmadığını

görüyoruz. Emevi ve Abbasi döneminde ise siyasi şartlar Hz. Peygamber ile ilgili her hangi bir kutlama veya anma etkinliğine müsaade edecek durumda değildir. Zira yapılacak her hangi bir etkinlik Hz. Muhammed'in soyuna destek anlamına gelecektir. Bundan ötürü, bu dönemlerde de Hz. Peygamber'in doğum günü kutlamasına ilişkin her hangi bir girişimin olmadığını görmekteyiz (Özel:2004).

Hz. Peygamber döneminden başlayıp Emevi ve Abbasi dönemlerini de kapsayan zaman dilimi içinde her hangi bir tören ve merasim ile Hz. Peygamber'in doğum günü kutlanmasa da O'nun doğduğu günün dillerde dolaştığı, toplum hafızasında yer ettiği ve bu güne önem atfedildiği görülmektedir. Bu noktayı Bakırcı şöyle belirtmektedir:

“Şunu belirtmek gerekir ki, Hz. Peygamber döneminde, aynı şekilde Hulefâ-i Râşidîn ve Emevîler döneminde Hz. Peygamber'in doğumuyla ilgili olarak me-râsim niteliğinde herhangi bir faaliyet söz konusu değildir. Fakat Hz. Peygamber'in "doğum gününün" daha sahabe döneminde dillerde dolaştığı, buna dayalı olarak birtakım işlerin yapılmak istendiği düşüncesine rastlanmaktadır. Meselâ, takvim belirleme için yapılan müzakerelerde belirlenecek takvimin Hz. Peygamber'in "doğum günü" ile başlatılmak istenmesi, "doğum günü" kavramının toplumun hafızasında nasıl yer ettiğini gösteren ve bunun bir önemi olduğunu ispatlayan ehemmiyetli bir husustur. Bunun için Mevlidin izleri Hz. Ömer dönemine kadar dayandırılmaktadır (Bakırcı:60).

Bunların yanı sıra Bakırcı'nın Kettani'den naklen yaptığı aşağıdaki değerlendirmenin “hicretten yaklaşık üç yüz elli yıl sonra” (Özel: 475) merasim ve törenlerle kutlanmaya başlanacak olan mevlid törenlerini ihdas eden düşünceye önemli bir dayanak teşkil ettiğini söyleyebiliriz:

“Hz. Ömer dönemine ait olarak nakledilen şu bilgi oldukça önemlidir: Hızla artan Müslüman nüfusun ve özellikle çocukların eğitimi için okullar yapılmış, resmî öğretmenler atanmış ve Suriye'nin fethiyle birlikte haftanın her günü eğitim yapılmaya başlanmıştı. Şam'dan Medine'ye dönen Hz. Ömer, aralarında eğitim gören çocukların da bulunduğu bir topluluk tarafından karşılanmıştı. Bu gün çarşambaydı. Hz. Ömer, kendisini karşılayanlar arasında çocukları da görünce, karşılama günü olan o günü, yani çarşamba günü ile birlikte perşembe ve cuma gününü de tatil ilân etmişti. Ayrıca çocuklar için her yıl, Kurban Bayramında dört gün ve "mevlid gecesi" dolayısıyla da bir hafta tatil günü belirlemiş ve bunu devam

ettirenlere hayır duada, kaldıranlara da bedduada bulunmuştur. Bu gelenek son asırlara kadar devam etmiştir” (Bakırcı:60).

Bugün anladığımız manada, mevlid törenlerini ilk başlatanın kim olduğu, bu törenlerin nerede, ne zaman ve nasıl başladığı konusuna gelince, bu konuyla ilgili yeterince bilgi bulunmadığını ifade etmemiz gerekir. Bununla birlikte, “III./IX. yüz yıldan itibaren İslâm dünyasına yayıldığı, resmî kutlamalar hâlinde her yıl düzenli olarak yapılan bu merasimlerin, Irak, Hicaz bölgesi, Yemen, Horasan (İran), Hindistan, Mısır, Mağrib (Fas, Tunus, Cezayir) ve Endülüs gibi Müslümanların yaşadığı hemen hemen her bölgeyi kapsayacak kadar geniş bir coğrafyaya yayıldığı anlaşılmaktadır” (Bakırcı:60).

İslam toplumlarındaki Mevlid geleneği irdelendiğinde, Şii Fatimi Devleti zamanında Mısırda yapılan kutlamalar ve geleneğe dönüşen etkinlikler göze çarpmaktadır. İlk defa, minarelerde kandiller yakılarak duyurulup kutlandığı için "Kandil" olarak da anılmaya başlanan (Bozkurt, 2001:300) gecelerden biri kabul edilen ve Mevlid Kandili diye de anılan bu gece, Mısır'da Şii Fatimi Devleti kurulunca, resmen kutlanmaya başlanmıştır (Özel:475). İslam tarihinde Peygamberin doğum günlerinde şenlikler yapmak âdeti de ilk olarak Mısır'daki Şii Fatimi Devletinin kurulduğu bu dönemde ortaya çıkmıştır (Kabaklı: 1997).

Özellikle Selahaddin Eyyübi'nin kayınbiraderi Erbil Atabeyi Begtengili Muzafferüddin Kökbörü (1190-1233) mevlidi büyük törenlerle ve sistemli bir şekilde kutlamaya başlamıştır (Parmaksızoğlu:1976). Bu kutlamalara uzak yakın her bölgeden fakihler, sûfiler, vâizler, kırâat âlimleri, edip ve şâirler katılırdı. Halk ve devlet adamlarının da katıldığı bu topluluğa ziyafet verilir ve özellikle yoksul halka büyük yardımlarda bulunulurdu (Bakırcı:61). Sıbt İbn'ül Cevzi'nin bir kutlama sırasında 5000 koyun, 10000 tavuk, 100 at kesilmiş, 100.000 tabak yemek ve 30.000 tepsi helva dağıtıldığını kaydetmesi törene katılanların sayısı hakkında bir fikir vermektedir (Özel: 475). Ayrıca, bu törenler için harcanan paranın 300.000 dinarı bulduğu (Özel:475) dikkate alınacak olursa Erbil Atabeyi'nin ne denli büyük bir organizasyon ile bu kutlamaları icra ettiği daha doğru anlaşılabilir. 12 gün süren bu faaliyetlerle halkın gönlünü kazanan Muzafferüddin Kökbörü, aynı zamanda pek çok ilim adamının, yazar ve şairin teveccühünü kazanmıştır (Bakırcı: 61).

Endülüs'te Sebte ve Gırnata'da; Cezayir'de Tilimsan'da Zeytûniyye Camii'nde düzenlenen mevlit merasimleri de oldukça meşhurdur. Özellikle Endülüs'teki kutlamalar aynı zamanda bir edebî yarışa dönüşmüştür. Mevlit için söylenen şiir veya kasideler ertesi yıl bir daha söylenmez ve birinci seçilen şiir veya kasidelere büyük ödüller verilirdi (Bakırcı :61).

Mevlid kutlamalarının yaygın olarak yapıldığı bölgelerden biri de Mısır'dır. Burada Şia Mezhebi'ni benimsemiş olan Fâtımîlerin iktidarda olmasının önemli bir tesiri söz konusudur. Bununla birlikte Şia Mezhebi'nin oldukça önem verdiği Hz. Ali, Hz. Fâtıma, Hz. Hüseyin ve o günkü halifenin adına da mevlit törenlerinin ihdas edilmesi, mevlit kutlamalarının bu dönemde zengin bir şölen geleneği oluşturmasında büyük etkisi olmuştur (Özel: 2004).

Osmanlılarda ise, mevlid kutlamaları teşrifat (protokol) içerisinde “Mevlid Alayı” adıyla yerini almıştır. Bazı Osmanlı vakfiyelerinde kayıtlar resmi törenlerin başlangıcını Osman Gazi'ye kadar götürseler de genel görüş bu törenlerin Kanuni Sultan Süleyman döneminden itibaren saray protokolünde yer almaya başladığı ve III. Murat zamanında tamamen resmileştiği şeklindedir (Şeker, 2004: 479). Osmanlılardaki mevlid kutlamalarının, resmi kutlamalardan daha önce halk arasında yaygın bir şekilde kutlandığını belirtmek gerekir. Anadolu'da Mevlid Alayı törenin halk arasında yaygın olduğu devlet teşrifatına resmen edilmeden önce yazılan Mevlüd'ün-Nebi adlı manzume ve mesnevilerle sabittir (Parmaksızoğlu: 88).

Osmanlılarda mevlid merasimlerinin III. Murat ile başlayan resmi kutlamaları, Sultan II. Ahmed ile birlikte zirveye ulaşmıştır. Osmanlı ilim adamları veya şeyhülislâmlar bağış yapma veya vakıf kurma gibi değişik şekillerde bu faaliyetlerin destekçisi olmuşlardır (Bakırcı: 2009). Osmanlıların mevlid kutlamalarına verdiği önemi kısaca belirtmek adına Bakırcı'nın şu ifadeleri önemlidir:

“Şeyhülislâm Yahyâ Efendi'nin Rebûlevvel ayından Ramazan ayına kadar her hafta dergâhında mevlid okutması ve ziyafet vermesi, Şeyhülislâm Çerkez Halîl Efendi'nin mevlid okunması için büyük miktarda para vakfetmesi, Şeyhülislâm Hoca Sadeddîn Efendi'nin Sultan 3. Murad'ın vefatının yıl dönümü dolayısıyla Ayasofya Camii'nde okutulacak hatim ve mevlide katılması, ayrıca Mekke-i Mükerrerme'de mevlid merâsiminde mevlidin okunduğu kürsüye örtülmek üzere her yıl işlemeli değerli bir örtünün gönderilmesi, Osmanlıların mevlid faaliyetlerine

verdiği önemi gösteren en güzel örneklerdir. Mevlid dolayısıyla daha önce temas ettiğimiz tatil olayını Osmanlılarda da görmekteyiz. Safer-1328/ Mart-1910'da Meclis-i Vükelâ'nın aldığı bir kararla mevlid günü resmî tatiller arasına alınmıştır” (Bakırcı:63).

Atatürk ve Mevlid

Osmanlı sonrası Türkiye toplumunda Mevlid geleneği herhangi bir sekteye uğramamıştır. Mevlid geleneğinin yaşatılması ve sürdürülmesinde, Osmanlı Devletinin yıkılışının ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devletinin teşekkülünde en önemli role sahip olan Mustafa Kemal Atatürk'ün, şüphesiz toplumun geleneklerinin ve kültürünün devamı ve temadisi konusunda da büyük katkıları olmuştur. Atatürk, toplumun hissiyatını, geleneklerini ve inançlarını önemsemiş aynı zamanda Osmanlıdan kalan mirası da göz ardı etmemiştir. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ilkelerini ve programını inşa ederken ortak paydası din (İslam) olan diğer ülkelerin nazarlarına da önem vermiştir. Örneğin Halk Partisinin kuruluş gayesini anlatırken “İslam âleminin bize gösterdiği teveccühe layık olabilmek için Halk Fırkası'nı kuruyoruz” (Kılıç:2009) şeklinde düşüncelerini ifade ederek önemsendiği “İslam” ortak paydasına işaret etmiştir.

Atatürk'ün dini tutumuna bakıldığında onun, dini kutsallara karşı oldukça saygılı bir yapıya sahip olduğu görülür. Bunda başta annesi olmak üzere ailesinin ve çocukluk günlerinin geçtiği sosyo-kültürel ortamın büyük bir etkisi vardır. Bu etkinin izlerini özellikle İslam dininin kutsal kabul ettiği zamanlardaki davranışlarına yansıdığı bilinmektedir.

Atatürk, Ramazan ayı dışında İslam kültüründe özel kabul edilen günlerde ve özellikle kandil gecelerinde zannedildiğinden çok daha hassastır. O'nun dini gün ve gecelerde çoğu zaman mevlit okuttuğu da bilinmektedir (Kılıç: 2009). Bununla birlikte “her yıl Çanakkale şehitleri için de mevlit okuttuğu bilinmektedir” (Kılıç, 2009: 93). Ayrıca Atatürk'ün, Peygamberimize karşı büyük bir saygı içerisinde olduğunu görmekteyiz. Zaten mevlide önem verip, onun kıraatine kıymet veren birinin Hz. Peygambere olan sevgisini ve hürmetini anlamak zor değildir. Hafız Yaşar Okur'dan naklen Atatürk'ün Hz. Peygamberle ilgili düşüncelerini Kılıç şöyle anlatmaktadır:

“... Peygamberimiz Efendimizden de büyük sitayiş ve takdirle bahsederlerdi. O devirler için hep, Hazreti Peygamberin zaman-ı saadetlerinde, diye saygı kelimeleri kullanırlardı. Ayrıca, Peygamber Efendimizin dirayetli bir devlet adamı, iyi bir Başkumandan olduğunu da sık sık tekrarları” (Kılıç, 2009: 94)

Mevlid geleneğinin sürdürülmesinde Atatürk'ün bu konudaki yaklaşımının oldukça önemli olduğunu düşünüyoruz. Zira İslam âleminin teveccühünü nazar-ı dikkate alan Atatürk, “İslam âleminin en büyük değeri olan” (Nasr: 2002) Hz. Peygamber'e ithafen “Mevlid” ile ilgili önemli bir uygulamaya destek olmuştur: Mevlid Kandilini, milli bayram olarak öneren yasa teklifi Saltanatın kaldırılmasından bir gün sonra Meclis gündemine getirilmiştir. Atatürk'ün başkanlığını yaptığı Türkiye Büyük Millet Meclisi, Hz. Peygamber'in doğum gününü “milli bayram” ilan etmiştir. Hz. Peygamber'in doğum gününün milli bayram olarak kabul edilmesi Cumhuriyetin ilanından beş gün önce gerçekleşmiş ardından 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edilmiştir (Şahin: 2010). Şunu da belirtmeliyiz ki; saltanatın kaldırılmasına karşı toplumda meydana gelebilecek tepkilere paratoner olması düşünülerek bu tür bir girişimin yapılması dönemin siyasi şartları çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Atatürk'ün başkanlığını yaptığı TBMM tarafından milli bayram ilan edilen Mevlid Kandili'nin meclis gündemine gelişi ve kabul edilmesi sürecini Şahin şöyle ifade ediyor:

“Saltanat, Cumhuriyet'in ilanından önce 1 Kasım 1922'de kaldırılmıştı. Bir gün sonra yani 2 Kasım tarihi 12 Rebiülevvel'e yani İslam Peygamberi'nin doğum gününe denk geldi. Aynı gece Mevlid Kandili kutlanacaktı. Yozgat mebusu Süleyman Sırrı Bey, hem alınan kararları kutlamak hem de Mevlid-i Nebevi'yi anmak için dua okunmasını, bir de top atılmasını önerdi. Burdur mebusu İsmail Suphi Bey'in önerisi ise ilgi çekiciydi. Bu günün milli bayram olmasını teklif etti. İcra Vekili Reisi Rauf Bey, her iki teklifi de birleştirerek 1-2 Kasım gecesi ve ertesi günün 'milli bayram' olmasını önerdi. Bu teklif Meclis'i oluşturan milletvekilleri tarafından sevinçle karşılandı. Yapılan oylamada da kabul gördü” (Şahin 2010:3).

1.4. Mevlid'den Kutlu Doğum'a Geçiş Süreci

Kutlu Doğum kavramını mevlid ile olan yakın münasebetinden ötürü, sosyal değişme bağlamında değerlendirmenin daha uygun olacağı görüşüdeyiz. Bu anlamda değişme konusuna göz attığımızda onun, düşünce ve bilim tarihinin çok eski dönemlerinden

itibaren filozofların ve bilim adamlarının dikkatle üzerinde durduğu önemli bir mesele olduğunu görmekteyiz. Nitekim kâinatın sürekli bir oluş hareket ve değişme içerisinde olduğu konusunda düşünürler ve filozoflar felsefi düşünce tarihinin başlangıç dönemlerinden itibaren oldukça sistematik görüşler ortaya koymuşlardır. Evrenin boyuna akan bir süreç, başı sonu olmayan bir değişme olduğunu, hiç durmayan bu değişme içinde kalan, devam eden hiçbir şeyin olmadığını belirtmişlerdir. Bu sürekli oluş içinde eğer bir durağanlık olduğu izlenimine kapılırsa kişi, bunun bir aldanma olduğu vurgulanmıştır (Gökberk:1999). “Nasıl aynı ırmakta ikinci kez yıkanamayız. İkinci kez girdiğimizde bu ırmak büsbütün başka bir ırmaktır artık. Bu arada akıp giden sular onu başka bir ırmak yapmışlardır. Karşımızda aynı şeyin bulunduğunu sandığımız her yerde durum böyledir”(Gökberk, 1999:24).

Dinler, din âlimleri, din filozofları da sosyal değişme konusu üzerine eğilmişlerdir. Mesela modernist bir Müslüman düşünür olan M. İkbâl, özellikle Fransız filozofu H.Bergson’un “yaratıcı tekâmül” felsefesinin tesirinde kalmıştır. Bu tesirin etkisiyle modern dönemdeki İslam dünyasının durağanlığına bir hareket getirmek ve bir dinamizm kazandırmak düşüncesiyle “dinamik İslam” anlayışını ortaya atmıştır. Müspet bilimler de değişme konusuna ilgi duymuşlardır. Bunun yanında insanla ilgili bilimler, sosyal bilimler ve özellikle de sosyoloji bilimi değişme konusuna çok yakından ilgi duymuştur. Bunun bir sonucu olarak “toplumsal değişme” (social change) kavramı da modern sosyologlarca bu çerçevede ortaya atılmıştır (Günay:2002).

Toplumların en önemli karakteristik yanları değişme özelliğine sahip olmalarıdır. Bu anlamda Sosyolojide toplum incelenirken iki şekilde; biri statik ötekisi de dinamik davranmanın mümkün olduğunu bilmekteyiz. Prof. Günay, katıldığı Kutlu Doğum sempozyumun da sunduğu tebliğinde değişimin bu iki şeklini şu şekilde izah etmiştir:

“ Bunlardan “statik yaklaşım” da toplum durgun ve hareketsiz farz olunarak bir organizmanın ölü vaziyetini teşrih eden ve onun bünyevi vasıflarını öğrenmeye çalışan teşrihçiler gibi davranılmakta ve bu yolla toplumun yapısal özellikleri, tabakalaşma durumu, sosyal teşkilatlanma ve gruplar ve bunların toplumun bütünü ile fonksiyonel ve kültürel bütünleşme vaziyeti ve şartları veya bütünleşmeye engel olan faktörler araştırılıp incelenmekte; buna karşılık “dinamik yaklaşım” da toplumda ortaya çıkan değişmeler ve toplumun dinamizminin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki gerçekte toplumu durgun

(statik) farz etmek, aslında inceleme gereği yani metodolojik zaruretlerden doğan itibari bir zihni vaziyet alıştan ve dolayısıyla da yapay bir varsayımdan başka bir şey değildir. Çünkü aslında hiçbir toplum hareketsiz değildir. Toplumun kendine has bir dinamizmi mevcut olup daimi surette o az veya çok bir değişme ile karşı karşıyadır... Gerçekte toplumun bizzat kendisi sürekli bir oluş ve hareketi temsil eden bir sosyal süreç olarak karşımıza çıkmakta; buna göre toplumun statik incelenmesi zamanı hariç tutan dondurulmuş ya da dindirilmiş bir an ve o andaki vaziyetin bir fotoğrafının çekilmesine benzerken, toplumun dinamik incelenmesi adeta insanların ve varlıkların hareketlerini ve olayların akışını film bandında yeniden düzenleyen bir sine astın durumuna benzemektedir” (Günay, 2002: 38-39).

Müslüman toplumlarda yüzyıllardır tertip edilen mevlid kutlamaları, sürekli bir oluş ve hareket halindeki toplumun beklentileri neticesinde “Kutlu Doğum Haftası” düşüncesine bürünmüştür. Mevlid kutlamaları gibi “böyle bir tarihi miras, günün şartlarına uygun tarzda” (Bolay: 1991:14) yeniden ihya edilmesi düşüncesinin neticesi olarak “Kutlu Doğum Haftası” olarak ortaya çıkmıştır. Böylelikle, toplumsal hayatın değişmez kanunu olan “değişim” in tesiri geleneğin mevcut zamanın gereklilikleri muvacehesinde yaşatılmasını netice vermiştir. Mevlid’in, Kutlu Doğum Haftası’nı netice vermesini Bulaç’ın şu ifadeleri özetler mahiyettedir:

“Bizim kavramsal çerçevemize göre, yaşanmış hayatlara geri dönüş imkânı olmadığı gibi, yaşanmış bir geleneğe de dönülemez. Zira gelenek onu var eden değerlerin çeşitli form ve yapılarına bürünerek tezahür etmesi değerlerin hayat içinde üretilip sürdürülmesidir” (Bulaç, 2007: 219).

Kadim Mevlid kutlamalarının yeni bir formu olan Kutlu Doğum, bilginin gücüne dayanarak peygamber sevgisini güncellemek ve modern zamana taşımak amacıyla ihtiyaca dönüşmüş bir beklentiye cevap olarak doğmuştur. Bu anlamda Kutlu Doğum; Hz. Peygamberi daha doğru anlamak ve anlatmak, toplumu O’nun sevgisi paydası altında birleştirip bütünleştirmek gayesine matuf olarak tertip edilen kadim mevlid kutlamalarının yenilenmiş, zamanın sosyo-kültürel materyalleri ile desteklenmiş ve modernize edilmiş halidir diyebiliriz. Mevlid’i Türk kültürünün sağlam bir mesnedi ve Türk milletini birlik ve bütünlük içinde aydınlık geleceğe taşıyacak sağlam bir gelenek olarak gören Türkiye Diyanet Vakfı (Kervancı:1999) 1989 yılında kadim mevlit geleneğini güçlendirerek, Kutlu Doğum Haftası adı altında bir gelenek başlatmak niyetiyle yola çıkmıştır (Kılıç: 2007).

Kutlu Doğum Haftası dolayısıyla planlanan ve tertip edilen programlar ve organizasyonlar hep mevlid geleneğini yaşatmak gayesine matuf olarak düşünülmüştür (Kervancı:1999). Dolayısıyla, sosyal değişim bağlamında Mevlid ve Kutlu Doğum Haftası ilişkisini sonuç itibariyle şu şekilde özetleyebiliriz: “Kutlu Doğum Haftası”, kadim bir gelenek olan Hz. Peygamber’in doğumunu anma faaliyetlerinin, modern bir tarzda ihya edilmesi ve mevlidin taşıdığı değerler bütünü dinamik hayatın içinde sürdürülebilirliğini sağlanması çabasıdır (Bolay: 2007).

Hz. Peygamber’in doğum günü kutlamaları daha önce de ifade ettiğimiz gibi yeni bir şey değildi. Erbil Atabeyi Muzaffereddin Gökbörü, Mevlid Kandili’ni iki ay boyunca kutluyordu. İslam âleminden pek çok ilim, fikir ve sanat adamını çağırıyor; gerçek bir fikir-sanat ve iman şöleni olarak kutluyordu (Bolay, 1991: 14). Kutlu doğum haftası fikri “böyle bir tarihi miras günün şartlarına uygun tarzda” (Bolay, 1991: 14) ihya edilmesi niyetinin ürünü olarak ortaya çıkmıştır.

1989 yılının Mayıs ayında Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyeti Prof. Dr. Süleyman Hayri Olay’a yayın kurulunu kurma görevi vermiştir. “Kutlu Doğum Haftası” fikri Prof. Bolal tarafından oluşturulan yayın kurulu tarafından üretilmiştir (Bolay: 2007). Böyle bir düşüncenin nasıl ortaya çıktığını Yayın Kurulu’nun kuruluşundan 2000 yılına kadar başkanlığını yürütmüş olan Bolay şöyle anlatmaktadır:

“1989 da Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Kurulunda Başkan olarak vazifeye başladığımda düşündüm: Biz günümüz nesline Hz. Peygamber’i iyi anlatamıyoruz, sevdiremiyoruz. Okullarda verilen bilgiler yetersiz ve üstelik eğitime yönelik değil. Basın ve televizyonun alakaları tamamen başka sahalara dönük. Evde bir fırsat olmayınca doğrudan dinden, peygamberden bahsetmek çocukların alakasını toplamaya yetmiyor. Radyo ve televizyondaki haftada 15-20 dakikalık programlar da istenileni veremiyor. Bayramlar zaten ziyaret ve tatillerle geçiyor. O halde ne yapmalıyız? Yapılacak şey Mevlid kandilini yeni bir isim ile yeni bir muhteva, yeni bir program ve yeni bir takdim ile bir hafta boyunca kutlamak idi” (Bolay, 1991: 14).

Bir başka yerde, Kutlu Doğum Haftası düşüncesinin nasıl ortaya çıktığını, bu haftaya içerisindeki kutlamaların tümünü ihtiva eden “Kutlu Doğum Haftası” adının nasıl ve neden verildiğini; tertip edilen ilk programın hangi şartlar altında oluşturulduğunu Bolay şu şekilde ifade etmektedir:

“Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Kurulu, 1989 Mayıs ayında göreve başladı. Ekim’in ikinci haftasında Mevlid Kandili kutlanacaktı. Kurul olarak Ağustos ayının 20’lerinde “peygamberimizle ilgili bir program tertip edelim, böylece İslam’ın meselelerini ele alma imkânı bulalım” fikri üzerinde mutabık kaldık. Bunun üzerine Kurul üyesi arkadaşlardan, düzenleyeceğimiz bu program için isim bulmalarını istedim. Arkadaşlar 4 farklı isim teklif ettiler. Bunlar arasında Kutlu Doğum’u hem telaffuzu hem de anlamı açısından daha uygun buldum. Program hazırlıklarına başladık. Önümüzde sadece 6 hafta vardı. Yalnız Ankara’da icra edilmek üzere ilk Kutlu Doğum programını hazırlayıp Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyetinin onayına sunduk. Heyet, zamanın kısalığını dikkate alarak programın bir yıl sonra uygulanmasını istedi. Fakat Yayın Kurulu olarak Mütevelli Heyetini ikna ederek mevlid kandilinin tekabül ettiği 1989 Ekim’inin ilk haftasında Ankara’da Kutlu Doğum Programını başarılı bir şekilde uyguladık” (Kılıç 2007:5).

Mevlid Kandilinin, Kutlu Doğum Haftası şeklinde genişçe bir zamana yayılarak sosyal hayatın ihtiyaçlarına; bireysel ve toplumsal beklentilere cevap olacak etkinliklerle kutlanması doğal olarak insanların akıllarına çeşitli sorular getirmiştir. Bu soruların en başında “Kutlu Doğum Haftası’nın amacı nedir?” sorusu olmuştur. Bu hafta hangi amaçla bu şekilde kutlanmaktadır? Bir düşünceye bir inanca veya bir dine ait ritüele tepki olarak mı ihdas edilmiştir?

Türkiye’de özellikle 2007 yılında Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin sorgulandığını ve ne amaçla kutlanıyor olduğunun gerek yazılı gerekse görsel medya tarafından araştırıldığını görmekteyiz. Bu süreçte kimileri konuyu Kutlu Doğum Haftasının ülkenin bütünlüğüne aykırı bir hafta olması noktasına kadar götürmüşlerdir. Kimileri de bu etkinliklerin tepkisel bir çıkış olduğunu ifade etmeye çalışmışlardır. Örneğin gazeteci Zelyut, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin amacını o günlerde kaleme aldığı yazısında şu şekilde ifade etmiştir:

“...Müslüman kesim kendi karşı günlerini yaratmış ve yaratmaya devam ediyor. Yılbaşı ile Noel bayramını eş gören anlayış, İsa Peygamber’in Hazreti Muhammet’ten daha fazla parlatıldığını düşünüyor. Bu gerekçeyle İslam Peygamberi’ni öne çıkartan Kutlu Doğum Haftası yaratıldı. 1989 yılında başlatılan Kutlu Doğum Haftası, 1995’te "Bir Dal Gül Ver" sloganı ile biraz daha sivilleştirildi. Hz. Muhammed’in 20 Nisan 570’te doğduğu kabul edildiğinden bu

hafta da 20-26 Nisan tarihlerini kapsıyor. Böylece 25 Aralık'ta başlayan Noel'e; Müslümanlar Kutlu Doğum ile cevap vermiş oluyorlar” (Zelyut:2007).

Aynı yıl içinde Genel Kurmay Başkanlığı, Türkiye'nin birçok yerinde yapılan Kutlu Doğum Etkinliklerinden duyduğu endişeyi resmi web sitesinde kamuoyuna duyurmuştur. Toplumda meydana gelmesi muhtemel bilgi kirliliğine mani olmak gayesiyle DİB da resmi web sitesinde Kutlu Doğum Haftasının hangi amaçla ve neden kutlanıyor olduğunu kamuoyuyla paylaşmıştır. Yapılan açıklama Kutlu Doğum Haftasının hangi yasal dayanakla ve hangi amaçlara matuf olarak çeşitli etkinliklerle kutlandığını ortaya koymuştur. Bu açıklama aynı zamanda Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin amaçlarına ışık tutması yönüyle önemlidir. Açıklama şu şekildedir:

“Anayasamızın 136. maddesinde belirtildiği üzere Diyanet İşleri Başkanlığı, genel idare içinde yer alan bir kamu kurumu olup, “laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışmayı ve bütünleşmeyi amaç edinerek özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirmek” le yükümlüdür. İlgili kanunda da bu görevler, “İslâm Dininin inançları, ibadet ve ahlâk esasları ile ilgili işleri yürütmek, Din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek” şeklinde belirlenmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, bütün faaliyetlerinde her türlü siyasi görüş ve düşüncenin üstünde kalarak milli birlik ve dayanışmayı temin etmeyi, kardeşlik, yardımlaşma ve fedakârlık başta olmak üzere dinimizin yüce prensiplerini vatandaşlarımıza tanıtmayı, din konusunda halkımızı doğru bilgilendirmeyi, manevi ve ahlaki değerlere bağlılıklarını artırmayı amaç edinmektedir” (diyanet.gov.tr).

Buraya kadar belirtilenlerden anlaşılacağı gibi, Kutlu Doğum Haftası düşüncesinin temelinde herhangi bir ideolojiye, inanca veya ritüele karşı alternatif olma veya herhangi bir dini kutlamaya tepkisel bir cevap verme gibi bir amaç veya kaygı söz konusu değildir. Ana amacı “yüzyıllar önce bir ilim ve kültür bayramı şeklinde kutlanan mevlid geleneğini canlandırmak” (Kervancı: 1999: 37) olan Kutlu Doğum Haftası düşüncesi bu ana amaç çerçevesinde dini düşüncenin sağlıklı bir şekilde kuşaklara aktarılmasından, dinin bilimsel ve anlaşılır bir üslupla kitlelere ulaştırılmasına varıncaya kadar çeşitli amaçlar taşımaktadır. Bu haftayı ihdas eden düşüncenin zihinsel arka planına, DİB belirttiği “amaç” çerçevesine ve bugüne kadar yapılmış etkinliklerin

yapısına baktığımızda özetle Kutlu Doğum Haftasının şu amaçlara hizmet ettiğini söyleyebiliriz:

- a- Dini düşüncenin cami dışına taşınıp bilimsel ve anlaşılır bir üslupla halka ulaştırılması (Kılıç: 2007:6).
- b- Toplumun değişik şekillerde kaynaştırmak (Bolay, 2007: 17), toplumsal barış, sosyal bütünleşme, birlik ve beraberliğin tesis edilmesi
- c- İlim adamlarının araştırmalarını ve düşüncelerini halka aktarabilmelerini sağlamak (Kervancı: 1999: 37), böylelikle üniversitelerde yapılmakta olan bilimsel çalışmaların pratize edilmesine imkân sağlamak (Kılıç:2007).
- d- Aydın ile halkın birbirini yakından tanıyıp kaynaşmasına katkıda bulunmak (Kılıç, 2007: 6).
- e- Bir taraftan Peygamberimiz vasıtasıyla her yaş grubundan insana İslam'ı anlatmak, diğer taraftan da toplumun günümüzdeki dini problemleri ilgili bilimsel bilgiler üretmek (Kılıç, 2007:6).
- f- Peygamber sevgisini cami cemaati dışına ulaştırmak, hangi kesimden olursa olsun insanları İslam'a yakınlaştırmak, ısındırmak (Bolay: 2007: 24), Hz. Peygamberi gelişen dünya şartlarına yön verecek, insanlık problemlerine çözüm getirecek şekilde tanımak ve tanıtmak (Güler 1989: 12).

1.5. Türkiye’de Sosyal Bütünleşme Bağlamında Kutlu Doğum

Dinin en önemli işlevlerinden biri, va’z ettiği değerler etrafında toplumu birleştirmesi ve bütünleştirmesidir. Türkiye’de yapılan bir araştırmaya göre (Düzel:2010) toplumu bir arada tutacak en önemli gücün ‘din’ olduğu halkın yaklaşık yüzde 75’i tarafından vurgulanmıştır. Bu durum, Türkiye’nin dini değerler etrafında bir araya gelecek bir demografik yapıya sahip olduğunun göstergesidir. Bununla birlikte bu durum, sosyal bütünleşmenin tesis edilmesinde dini referansların, Türk toplumu tarafından dikkate alındığını da ortaya koymaktadır.

Türkiye’de “din sosyolojisi biliminin ilk ciddi temsilcisi olan Ziya Gökalp, sosyal bütünleşme ve din münasebetleri çerçevesinde özellikle milli bütünleşmede dinin rolü konusuna el atmada öncülük etmiştir” (Günay 1998: 310). Pozitivist din teorisinin

savunduğu modern dönemde, dinin bütün toplum katmanlarında önemini kaybedeceği görüşüne katılmayan, hatta değerler piramidi açısından dini en önemli ferdi ve sosyal olgu olarak gören (Kılıç,2008: 69) Ziya Gökalp'e göre manevi duygulardaki birliktelikler bir toplumu bir arada tutan çimento mesabesindedir (Kılıç, 2008: 77).

Sosyal bütünleşme konusunda din unsurunun önemini vurgularken, yalnız akide olarak değil, daha da önemlisi amel tarafının dinin sosyal bütünleşme üzerindeki tesirini arttırdığını da belirtmemiz gerekir. Zira, sadece zihinde yaşatılan inanç, bir dinin mensupları arasında ayrışma ve farklılaşmalara neden olabileceği halde, ibadetler, ayinler ve törenler ile pratize edilen din, ilgili kitleyi daha çok kaynaştırır ve birleştirir. “Hiçbir teolojik doktrin, dogma ya da inanç, ayin, tören ve menasikin yaptıkları birleştirici tesiri yapamaz” (Günay, 1998: 227). Bununla bağlantılı olarak, A.R. Radcliffe- Brown (1881-1955), bir toplumsal davranış türü olarak dini incelerken beş temel unsura vurgu yapması da manidar görünmektedir. O, bu beş temel unsurdan birisinin de dini fiiller, ritüeller ve ayinlerin incelenmesinin olduğunu ifade etmektedir (Günay, 1998:214).

Genel olarak sosyologlar dinin pratik yönü, yani ibadet ve amel olmadan bir dinin varlığını devam ettirebileceğine şüphe ile bakmaktadırlar. Ayrıca toplu halde yapılan ibadetlerin zorunlu olarak fertleri aşarak diğer bütün şahıslar üzerinde de tesirler meydana getireceğinde şüphe görünmemektedir. Toplu yapılan ibadetin, ibadet edenler üzerinde, inandıkları müşterek inancın canlanmasında önemli tesirler meydana getirdiğini de ifade etmek gerekmektedir. Bu bakımdan olsa gerek İslam dininde toplu yapılan ibadetlere daha çok önem verilmiş ve inananların birbirleriyle kaynaşmaları için birer vesile oldukları kabul edilmiştir (Günay:1998).

Tam bu noktada İslam Dini'nin, sosyal hayatın birçok temel faaliyetleri için çeşitli dini hükümler, ibadetler, dualar ve merasimleri koymuş olması ile dini pratiklerin toplumda oynadığı bütünleştirici fonksiyon arasında yakın bir münasebetin bulunduğunu ifade etmeliyiz. Örneğin, Müslümanların doğum, sünnet, asker uğurlama, evlenme ve ölüm gibi kişi ve toplum hayatında bir basmaktan bir başkasına geçişi ifade eden önemli durumlarının dini kalıplar ve dini atmosfer içerisinde meydana gelmesi dinin toplumsal hayatta gördüğü bütünleştirici fonksiyonla yakından ilişkisi olduğunu ifade etmek gerekir (Günay: 1998). Bu çerçevede Müslümanların önemli günlerinden birisi olan mevlid kandili önemli bir toplumsal bütünleşme vesilesi olarak karşımızda durmaktadır.

Mevlid, Osmanlı gibi geniş bir coğrafyaya yayılmış olan bir medeniyetin ve kültürün dünya sahnesinden çekilmesinin ardından, aynı dine mensup, aynı kültürel donanımlardan beslenmiş fakat ulus devletlerin kurulmasıyla birbirinden ayrılmış halkları bir araya getiren ve onlar için ortak payda teşkil eden önemli bir yere sahiptir. Belki mevlid, gördüğü bu önemli misyon sebebiyle bir başka dini ritüelle kıyas edilemeyecek kadar önemli tarihi misyon eda etmiştir. Bu ifadelerimizi somutlaştırma adına Bulgaristan Türklerini örnek olarak gösterebiliriz:

Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'dan çekilişiyle birlikte geride önemli oranda bir Türk azınlık kalmıştır. 1877–1878 Osmanlı-Rus Savaşı ile başlayan ve 1989'da Bulgaristan'daki sosyalist sistemin yıkılışına kadar geçen süre zarfında ülkedeki Türk ve Müslüman azınlığa yönelik çeşitli soykırım, asimilasyon ve baskı politikaları uygulanmıştır (Özlem, 2008: 341). Bulgaristan'daki bu baskı ve asimilasyon sürecinde bölgede yaşayan halkın diğer Osmanlı toplumlarıyla ortak bağı olan dini emarelerin ortadan kaldırılması düşüncesiyle Kur'an-ı Kerim'ler ve dini eserler toplatılmıştır. Bu süreçte Kur'an'a göre çok daha az hacimli olan mevlid kitapçıkları baskıcı rejimin askerlerinden saklanabilmiştir. Ayrıca mevlidin hacim olarak çok büyük olmaması ve sürekli olarak okunması insanların onu ezberlemesine neden olmuştur. Böylelikle mevlid, içeriğinde taşıdığı dini semboller sebebiyle, İslam dininin kuşaklara aktarımına hizmet etmiştir. Görüldüğü gibi Anadolu ve Balkanlar arasındaki sosyal bütünleşmeyi sağlayan önemli faktör “mevlid” olmuştur.

Mevlid merasimleri “dolaylı aktarım” yöntemi ile (Cebeci, 2003:115) dini ve kültürel yaşamın, örf, adet ve geleneklerin kuşaktan kuşağa aktarılmasına da hizmet etmiştir. Dolaylı aktarım, çocuğun ilgilerine uygun araçlar ve yollarla mesajın aktarılmasıdır. Böylece istenilen bir konuda iletişime ve öğrenmeye ilgi duymayan çocuklar kendi ilgilerinden hareketle ve kendi ilgilerine cevap verme şeklinde iletişim sürecine katılmış olurlar (Cebeci, 2003). Anadolu'da yüzyıllardır sürdürülen mevlid merasimlerinde, okunan mevlid ve yapılan duaların ardından katılımcılara sunulan şerbet, şeker veya lokum gibi ikramlar çocukları, dini birikimin aktarıldığı iletişim ortamına dâhil etmektedir. Mevlid merasimlerinin olmazsa olmazı haline gelen bu şeker-şerbet ikramları, törenlere katılan orta yaşlı veya yaşlı cemaatten daha ziyade çocuklar için düşünülmüştür. Çocukların bu ortamlara iştirakini sağlamak için şeker-şerbet vesile kılınmıştır. Böylelikle fark ettirmeden kuşaklar arası değer aktarımının sağlanması

hedeflenmiştir. Bu faaliyetler yeni yetişen genç neslin toplumun değerleriyle bütünleşmesine katkı sağlamıştır. Mevlid'in sosyal bütünleşmeye bakan en önemli yönlerinden birisi de budur.

Mevlid geleneğinin toplumsal bütünleşmeye olan tesiri görüldüğü gibi asırları aşan kültürel ve dini birikimin sonraki kuşaklara aktarılması gibi önemli bir misyon icra etmiştir. Aynı görevi, içinde yaşadığımız zaman dilimi içerisinde küresel ölçekte yüklenen veya bu tesir gücü potansiyeline sahip olan Kutlu Doğum Haftası faaliyetlerinin de yerine getirebileceği görünmektedir. Bunu Gökalp'in fikirleriyle destekleyebiliriz. Ona göre, dini gün ve gecelerin ve bunlarla ilintili ayin, tören ve kutlamaların daha sosyal hale getirilmesi bir gereklilik olarak karşımızda durmaktadır. Gökalp, gerek dini gerekse milli günlerin daha sosyal hale gelmesi için somut teklifler ortaya koymuştur. Bu teklifini, bu günlere canlılık katacak coşku verecek konferans, müsamere, temsil, koşu, spor oyunları gibi faaliyetlerin yapılabileceğini ifade ederek belirtmiştir (Kılıç, 2008:78). Gökalp'in dini gün ve gecelerin daha sosyal hale gelmesi adına ortaya attığı düşüncelerin geneline baktığımızda, bugün tertip edilen ve çeşitli etkinliklerle renklendirilen Kutlu Doğum Haftası faaliyetlerinin toplumsal bütünleşme adına mühim role sahip oldukları aşikârdır. Sonraki bölümde ifade edeceğimiz etkinliklere olan büyük ilgi ve katılım; ülkenin her bölgesinde faaliyetlerin coşku ile gerçekleştirilmesi ve bu coşkunun her geçen sene katlanarak artış göstermesi Kutlu Doğum Haftası'nın sosyal bütünleşme bağlamında müspet tesirini somut olarak bizlere göstermektedir. Ayrıca, Türkiye ölçeğinde bariz olarak yaşanan ve çeşitli grupların sosyal çatışmalarına sebep olan bazı sorunların çözümünde Kutlu Doğum Haftasının etkin olabileceği dikkatlerden kaçmamalıdır. Hafta vesilesiyle yapılan törenlere ve etkinliklere baktığımızda her çevrede aynı gaye üzerinde bir takım organizasyonların düzenlendiği görülmektedir. Buradan anlıyoruz ki Kutlu Doğum Haftası, ülke içinde yaşayan etnik mensubiyeti farklı, mezhebi farklı, dünya görüşü farklı bu çevrelerin bir araya gelmelerine vesile teşkil etmektedir. Bununla birlikte Kutlu Doğum Haftası faaliyetleri bu farklı çevrelerin, aynı gemide seyahat ettikleri gerçeğini anlamalarına da zemin hazırlaması bakımından ayrı bir önem taşımaktadır. Belki Türkiye'deki somut problemler olduğu için, Alevi- Sünni sorunu ve Kürt sorununa; Alevi, Sünni ve Kürt vatandaşların Kutlu Doğum Haftası içindeki etkinliklerle olan ilişkilerine bakarak, onlar adına bu haftanın gözle görülür bir ortak zemin olduğu gözlemimizi ifade etmemizin yerinde olacağını düşünüyoruz.

Aleviler ve Kutlu Doğum

Türkiye'nin yakın tarihine baktığımızda toplumsal ayrılıklara ve kargaşalara neden olan konulardan biri de ülkede yaşayan alevi vatandaşlarla ilgili problemdir. Alevi ve Sünni vatandaşlar arasında bir uyuşmazlığın ve gerginliğin olduğu, bir tarafın diğer tarafa baskı uyguladığı varsayımını temel alan bu sorunun aslında çözülmez bir problem olmadığı; her iki grubun da birbiri ile ortak paydalarının olduğunu bilmekteyiz. Bu ortak paydalardan biri de her iki grubun da Hz. Peygamber'e karşı beslediği sevgi ve O'nunla ilgili yaptıkları 'Kutlu Doğum Haftası' etkinlikleridir.

Alevi kültüründe yaygın bir ifade olan 'Hak- Muhammed-Ali' söylemi vardır. Alevi anlayışta Hz. Muhammed, diğer bütün peygamberlerden daha faziletli olarak kabul edilir. Çünkü onda hem velayet nuru hem de nübüvvet nuru bulunmaktadır. Onunla sona ermiş olan nübüvvet misyonu Hz. Ali ile velayet şeklinde sürdürülmüştür (Ünlü: 2008).

Cem törenlerinde yapılan ritüeller arasındaki bölümlerden biri de miraç bölümüdür. Bu bölümde Hz. Peygamber'in miraca çıkışı anlatılır ve dönüşte uğradığı kırklar meclisinden söz edilir. Yine bu sırada miraçlama okunurken 'Muhammed ayağa kalktı' denildiğinde, cemaat ayağa kalkar ve kıyama durur. 'Eğiliben secde kıldı' denildiğinde ise rükuya durulur ve oturulduğunda secde yapılır ve bol bol Hz. Peygamber'e salâvat getirilir (Ünlü: 2008). Bunlarla birlikte Alevi-Bektaşî şiir ve nefeslerine baktığımızda Hz. Muhammed için duyulan derin ve samimi sevgiyi fark etmemek imkânsızdır (Ünlü:2008). Örnek olarak, Pir Sultan Abdal'ın Hz. Muhammed'in Peygamberliğini ilan edip O'na salâvat getirmenin bir gereklilik olduğunu ifade ettiği şiirine göz atabiliriz. Pir Sultan Abdal, 'Ya Muhammed sana imdada geldim' redifli şiirinde: "Muhammed'dir gönlümüzün aynası/ Salavat verenin nur olsun sesi/ Onsekizbin âlemin Mustafa'sı/ Ya Muhammed sana imdada geldim" diyerek Hz. Peygamber'e duyduğu özlemi ifade eder (Ünlü: 2008).

Alevi kültürünün temellerinde yer alan Peygamber özlemi ve sevgisinin Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine de yansıdığını görmekteyiz. Yapılan Kutlu Doğum Etkinliklerine Alevi vatandaşlar büyük ilgi göstermektedir (Demircan ve Albayrak: 2007).

Etkinlikler çerçevesinde Yenibosna Cemevi'ndeki Kutlu Doğum programında sema ile semah birlikte yapılmış ve program yüzlerce alevi vatandaşın coşkulu katılımı ile mumların yakılmasıyla başlamıştır. Gazi Cemevi'ndeki programda ise Hz. Peygamber'in hayatı anlatılmış şiirler okunmuş ve O'nun âlemlere rahmet olarak gönderildiği vurgulanmıştır (Demircan ve Albayrak:2007).

Görüldüğü gibi, Kutlu Doğum Haftası Alevi vatandaşlar ve Sünni vatandaşların aralarında uzlaşma sağlayacakları, bir araya gelecekleri ortak bir zemin olarak karşımızda durmaktadır. Türkiye içinde sağlanmaya çalışılan toplumsal birlik ve beraberlik atmosferinin temeline Peygamber sevgisi yerleştirildiğinde, bunun gruplar üzerinde ciddi anlamda müessir olacağı tartışma götürmez bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır.

“Kürt Sorunu” ve Kutlu Doğum

Türkiye'nin en önemli toplumsal problemlerinden bir tanesi, belki de en önemlisi 'Kürt Sorunu'dur. Türkiye, Kürt sorununu çözememenin tahribatlarını çok ağır bir şekilde yaşamıştır. 1984 ile 1999 yılları arasındaki zaman diliminde 30 bini aşkın insan hayatını kaybederken 300 milyon dolar ekonomik kayıp meydana gelmiştir (Avcı, 2008:15).

Sorunun temelleri Cumhuriyetin ilk yıllarına dayanmaktadır. Dünyada ulus devletlerin kurulmaya başlandığı o dönemde; Osmanlı Devleti gibi birçok ulustan, dinden, ırktan ve mezhepten insanı kucaklayan bir yapının ardından bir ulus devlet olarak kurulan Türkiye Cumhuriyetinin “ülküsü ve ilkesinde Türklük yatıyor ve azınlıkların asimilasyonu birinci koşul olarak görülüyordu” (Öztürk, 2008:17). Bu çerçevede 1935 yılında dönemin Başbakanı İsmet İnönü doğu il ve ilçelerini dolaşarak gizli bir rapor hazırlamıştır. Bu raporun içeriğinde, azınlıklar üzerinde ciddi bir asimilasyon programının tertip edildiğini görmekteyiz. Kürtlerin asimilasyonu konusunda 'Türk merkezleri' kurulması ve bu merkezlerde iktisadi hâkimiyeti Kürtçe ile ilgisini katıyen kesmiş bir zümrenin eline verilmesi planlanmıştır (Öztürk, 2008:80). Bununla birlikte, “her dağlı Kürt'ü Türkçe konuşurmak yolunda nasıl çalışacakları münasip kimselere anlatılmalı” denerek anadil konusunda açık bir baskı ortaya konmuştur (Öztürk, 2008:80). Devlet dairelerinde bütün memur ve hizmetlilerin Kürtçe konuşmasına kesinlikle izin verilmemesi de bu süreçte alınan önlemler arasındadır. “Memurlardan Kürtçe konuşanlar olursa birincisinde yazılı ihtar, tekrarında maaş kesilmesi, Kürtçe

konuşmaya devam ederse memuriyetten çıkarılması” bir başka önlem olarak değerlendirilmiştir (Öztürk, 2008:82).

Konuyla ilgili detaya girmenin bizi araştırmamızın ana konusundan uzaklaştıracağı endişesiyle, yukarıda verdiğimiz birkaç örnek ile yetiniyoruz. Bu örnekleri verirken sadece, tarihi süreç içerisinde Kürt sorununun kemikleşmesine ortam hazırlayan unsurların numunelerine işaret etmek istiyoruz.

Problemin toplumsal hayatı tedirgin eder boyutlara ulaşması ve menfi güçler tarafından malzeme olarak kullanılması, çözümünü iyice çıkmaza sürüklemiştir. Doğu halkının dini değerlere karşı olan hassasiyetinin bilinmesi, zaman içerisinde PKK terör örgütünü bu hassasiyeti çıkarları için kullanmaya yöneltmiştir. Söylemez ve Erdoğan, 2008 yılında Aksiyon dergisinde hazırladıkları kapak haberi ile kamuoyuna tehlikeyi şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Mevlid Kandili gecesi... Ulu Cami'nin hemen arkasındaki sokakta bulunan tarihî bir Diyarbakır konağında Kürtçe mevlid okunuyor. Merasim kandil gecesi vesilesiyle tertiplenmiş; ama mevlidin okunduğu yer, Demokratik Toplum Partisi'ne (DTP) ait bir kültür merkezi. Katılımcıların önemli bir kısmı da belirli bir kitleye mensup insanlar. Mevlit bitince “şehitler” için dualar okunuyor. Ardından “şehit namirin-şehitler ölmez” mırıltıları yükseliyor katılımcıların ağzından...

Benzer bir görüntü Gaziantep'te de yaşanıyor. 28 Mart'ta Mardin'in Derik ilçesinde öldürülen terörist Abdullah Deniz için okutulan mevlit, siyasi bir propagandaya dönüştürülüyor. DTP'nin il yöneticilerinin de katıldığı mevlitte sık sık terör örgütü lehine sloganlar atılıyor. Merasimin sonunda asıl mesajı teröristin babası Mehmet Deniz veriyor: “Hepimiz Müslümanız. Erdoğan (Başbakan) Müslüman ise bu kanı durdurur.” Mevlitlerin belli bir organizasyon ve strateji çerçevesinde yapıldığının en büyük kanıtı benzer bir merasimin İstanbul Esenler'de de gerçekleştirilmiş olması aslında. Terörist Kenan Demir için okutulan bu mevlitte de DTP'li yöneticiler hazır bulunuyor, katılımcılar merasimi siyasi şova dönüştürüyor” (Söylemez ve Erdoğan, 2008: 40).

Bunlarla birlikte PKK, dindar bölge halkını kendi yanlarına çekmek için yapacakları organizasyonları, terör örgütü yandaşlarına geçtiği bilgi notunda yapılması istenen

çeşitli faaliyetleri yandaşları ile paylaşmakta ve onları yönlendirmeye çalışmaktadır. Bu çerçevede mesela, ölen teröristler için aileler mevlid okutmaya teşvik ediliyor. Kandil gecelerinde ve dini bayramlarda halka mesajlar çekilmesi isteniyor. Ramazanda iftar çadırları kurulması kararlaştırılıyor. Fitre ve zekâtların kırsaldaki 'gerillalara' verilmesi yönünde dini telkinlerde bulunulması emrediliyor. Planlanan diğer faaliyetler ise şöyle: Bölgede Kuran-ı Kerim dağıtılacak. İmamlar vasıtasıyla Kürtlük ve din vurgusu yapılacak. Yaz aylarında kültür merkezlerinde çocuklara Kur'an-ı Kerim dersi verilecek (Söylemez ve Erdoğan, 2008: 44).

Anlaşılacağı üzere terör örgütü halkı yönlendirmede ve yandaşlarını motive etme konusunda din olgusunun gücünü kullanmaktadır. Doğanın boşluk kabul etmediği prensibi ile yaşananlar ve yaşanmakta olanlara bakarak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin politikalarının, toplumsal bütünlüğü sağlama konusunda, dinin ifa edeceği görevleri dikkate alma zorunluluğu ile yüz yüze gelmiş olduğunu ifade etmeliyiz. Bu anlamda, doğu- batı kardeşliğinin tesis edilmesine vesile teşkil etmesi bakımından Kutlu Doğum Haftası vazgeçilmez bir dini referanslı merasimler ve törenler bütünü olarak görünmektedir. Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri 'Hz. Peygamber Sevgisi' ortak paydası altında farklılıkları problem etmeden insanları bir araya toplayacak potansiyele sahiptir. Zaten yapılan etkinliklere gösterilen ilgi, Kutlu Doğum Haftasının önemini ortaya koyması bakımından tek başına yeter bir sebep olarak kabul edilebilir.

BÖLÜM 2: KUTLU DOĞUM HAFTASI ETKİNLİKLERİ

Kutlu Doğum Haftası, çeşitli faaliyetlerle Türk toplumunun yaşamında kendisine önemli bir yer edinmiştir. Hafta çerçevesinde yapılan etkinlikler, yaklaşık çeyrek asırlık birikimin de tesiriyle sosyolojik anlamda toplumsal bir olguya dönüşmüştür. Toplumsal olgu haline gelen Kutlu Doğum Haftası farklı kategorilerde ve çeşitli alanlarda yurt içinde ve yurt dışında yüksek katılımlı etkinliklerle kutlanmaktadır. Yapılan etkinlikleri aşağıdaki şekilde tasnif ederek inceleyebiliriz:

2.1. Yurt İçi Etkinlikler

Diyanet İşleri Başkanlığı ve Türkiye Diyanet Vakfı tarafından Hz. Peygamber'i merkeze alarak İslam Dini'nin mesajını toplumun bütün kesimlerine bilimsel ve anlaşılabilir bir üslup ile ulaştırmak gayesiyle 1989 yılından beri Kutlu doğum faaliyetleri tertip edilmektedir. Yapıla gelen bütün organizasyonlar ve faaliyetler toplumun bütün katmanlarına hitap etmeyi hedefleyerek çok çeşitli şekillerde icra edilmiştir. Bu faaliyetleri: Paneller ve Konferanslar, Sempozyumlar, Yarışmalar, Sosyal, Kültürel ve Sanatsal etkinlikler, Hatim ve Mevlid Programları olmak üzere beş ayrı kategoride sınıflandırmak mümkün olabilir.

2.1.1. Paneller ve Konferanslar

Kutlu Doğum Haftası'nda düzenlenen faaliyetlerin ilki panel ve konferanslar tertip edilerek yapılmıştır. Kutlamaların başladığı ilk yıldan sonra faaliyetler çeşitlenmiş; bu çeşitlilik ile birlikte bazı faaliyetler her yıl yapılmamıştır. Fakat panel ve konferansların aralıksız olarak her Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde yer aldığını ve sürdürüldüğünü görmekteyiz. Yapıla gelen panel ve konferansları yıllara göre aşağıdaki şekilde tasnif ederek ifade edebiliriz:

İlk Kutlu Doğum Haftası 12–17 Ekim 1989 tarihleri arasında tertip edilen 7 adet panel ile sadece Ankara'da kutlanmıştır. Tertip edilen bu yedi panelde “Hz. Peygamber'in Hayatı”, “Mevlid”, “Tarih İçinde İslam”, “Tasavvuf ve İslam”, “Kuran-ı Kerim”, “İnsan Varlığı Karşısında İslam” gibi konular ele alınmıştır. Daha sonra bu panellerde yapılan konuşmalar Kutlu Doğum Haftası başlığı altında kitap haline getirilmiştir (Kılıç:2007).

İkinci Kutlu Doğum Haftası, Ankara dahil 12 il ve 2 ilçe merkezinde düzenlenen panel ve konferanslar şeklinde kutlanmıştır.1-7 Ekim 1990 günleri arasında tertip edilen haftada düzenlenen panel ve konferanslarda ele alınan konular ise şunlardır: “Vahiy ve Peygamberlik”, “Dini Edebiyat”, “İslam ve Kültür Hayatımız”. Buradaki bildiri ve konuşmalar Kutlu Doğum Haftası-II başlığı altında kitap haline getirilmiştir (Kılıç:2007).

19 Eylül 1991 günü başlayan üçüncü yıl kutlamaları 16 ilde icra edilmiştir. Bunun yanı sıra, Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri ilk defa bu yıl (1991) uluslar arası bir mahiyet kazanmıştır. Çünkü bu kutlamalara çeşitli Türk Cumhuriyetleri ve Türk topluluklarından 17 misafir katılmıştır. Yapılan panellerde ve düzenlenen konferanslarda “Hz. Muhammed’den Günümüze İslam Dünyası”, “Günümüz Dünyasında İslam’ın Geleceği ve Türkiye” gibi konular ele alınmıştır (Kılıç:2007).

Dördüncü yıl kutlamaları ise daha da yaygınlaşmış; 52 il ve 45 ilçeyi kapsayan panel ve konferanslarla kutlanmıştır (Diyanet Dergisi: 1992: 56). 8 Eylül 1992 günü başlayan kutlamalarda, düzenlenen panel ve konferanslarda sunulan tebliğlerin bir kısmı “Hz. Muhammed ve Gençlik” adı altında kitap haline getirilmiştir (Kılıç: 2007).

29 Ağustos 1993 günü başlayan beşinci yıl kutlamalarında düzenlenen panel ve konferanslarda Türkiye Diyanet Vakfı, İlahiyat Fakültesi dekanlıkları ile il ve ilçe müftülüklerinin işbirliği ile hareket ettiğini görmekteyiz. 1993’de başlayan bu işbirliği, günümüze kadar sürmüş ve bir gelenek haline dönüşmüştür. Bu işbirliği neticesinde düzenlenen konferans ve panellerin niteliğinde ve niceliğinde müspet manada bir artış olduğunu da söyleyebiliriz. Şöyle ki; bu yıl içerisinde yapılan panel ve konferanslar toplam 56 il ve 97 ilçeyi kapsayacak boyuta ulaşmıştır. Beşinci yıl toplantılarında “İslamiyet ve Milletlerarası Adalet” konusu ortak bir konu olarak belirlenmiş ve bu konu etrafında tebliğler sunulmuştur (Kılıç: 2007).

“İlk beş yıl içinde hicri takvime göre Mevlid kandiline tekabül eden hafta “Kutlu Doğum Haftası” olarak kutlanırken 1994 yılında (altıncı yıl) Kutlu Doğum Haftası, miladi takvime tekabül eden doğum gününde kutlanmaya başlandı” (Kılıç, 2007: 7).

20 Nisan 1994 tarihinde başlayan altıncı yıl kutlamalarında, bütün Türkiye’de “Yeni Dünya Düzeni Arayışları ve İslam” konusu başlığı etrafında konferanslar ve paneller

düzenlenmiştir. Panel ve Konferanslarda sunulan tebliğlerin bir kısmı “*Doğuda ve Batıda İnsan Hakları*” adı altında kitaplaştırılmıştır (Kılıç: 2007).

Yedinci yılda (20 Nisan 1995) Türkiye genelinde “*İslam ve Müslüman İmajı*” konusu etrafında paneller ve konferanslar düzenlenmiştir. Ayrıca “bu yıldan itibaren sempozyum tebliğleri kitap haline getirilmeye başlandığından panel ve konferanslarda sunulan bildiriler kitap haline getirilmekten vazgeçildi” (Kılıç, 2007: 8).

20 Nisan 1996 yılındaki sekizinci Kutlu Doğum Haftası kutlamalarındaki panel ve konferansların ana konusu Türkiye genelinde “*Değişim Süreci ve İslam*” olarak belirlenmiştir. Bir sonraki yıl (28 Nisan 1997) “*Hz. Muhammed’in Hayatında Davranış Modelleri*” , ondan sonraki yıl (20 Nisan 1998) ise “*İslam ve Çalışma*” gibi konular üzerinde durulmuştur. Yine, on birinci(20 Nisan 1999) ve on ikinci (20 Nisan 2000) yıllarda tertip edilen toplantılarda benzer konular üzerinde durulmuştur (Kılıç: 2007).

On üçüncü yıl (01–07 Haziran 2001) konferans ve panellerinin ana konuları; “*Toplumda Güven Duygusunun Önemi*” ve “*Muhammed’ül Emin Olarak Hz. Peygamber*”, “*Sevgi ve Barış Dini Olarak İslam*” olmuştur (Kılıç:2007).

24–31 Mayıs 2002 tarihleri arasında gerçekleştirilen on dördüncü yıl etkinliklerinde ise “*Etkili Bir Din Hizmeti Açısından Hz. Peygamberin Örneği*”, “*İslam’da Sosyal Dayanışmanın Önemi ve Sosyal Dayanışma Müesseseleri*” ve “*İsraf Ekonomisi ve İslam*” gibi konular üzerinde durulmuştur (Kılıç:2007).

2003 yılında, 13-19 Mayıs tarihleri arasında Kutlu Doğum Haftası’nın on beşincisi kutlanmıştır. Bu sene ki panel, konferans ve açık oturumlarda “*Hz. Peygamber’in Aile Hayatı*”, “*Hz. Peygamber’de İnsan ve Çocuk Sevgisi*”, “*İslam’da Kardeşlik, Sevgi, Saygı ve Hoşgörü*”, “*İslam’da Verimlilik ve Çalışma Hayatı*”, “*Hz. Peygamber’in Örnek Hayatı*” adlı konular üzerinde durulmuştur. Toplam 856 adet konferans, 79 adet panel ve 7 adet açık oturum düzenlenmiştir (Kutlu Doğum Raporu:2003).

Açılışı İzmir’de yapılan on altıncı yıl (01 Mayıs 2004) Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde “*Hz. Peygamber’de İnsan ve Çocuk Sevgisi*”, “*İslam’da Kardeşlik, Sevgi, Saygı ve Hoşgörü*”, “*İslam’da Verimlilik ve Çalışma Hayatı*”, “*Hz. Peygamber’in Örnek Hayatı*” ve “*Hz. Peygamber’in Örnek Hayatı*” konularında konferanslar ve paneller düzenlenmiştir. 2004 yılı Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde

yukarıdaki konuları içeren toplam 737 konferans ve 95 adet panel tertip edilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2004).

2005 yılı Kutlu Doğum Haftası organizasyonları 20–26 Nisan tarihleri arasında Adana’da yapılan açılış ile başlamıştır. On yedincisi düzenlenen bu kutlamalarda genel olarak “*Çağımızda Aile ve Gençliğin Problemleri*” konusu konferans ve panellerin konusunu oluşturmuştur. Bu yıl (2005) içerisinde toplam 996 konferans ve 175 adet panel düzenlenmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2005).

Ayrıca “*Din ve Çağdaşlaşma*”, “*Dinin Dünya Barışına Katkısı*”, “*Örnek Şahsiyet Olarak Hz. Peygamber*” gibi konular üzerinde de durulmuştur (Kılıç 2007). Yine 2005 yılı içerisinde yurt dışında çeşitli konferans ve paneller düzenlenmiştir. Örneğin, Kırım’da Doç. Dr. Mevlüt Uyanık, “*Çağımızda Aile ve Gençliğin Problemleri*” konulu bir konferans vermiştir. Bunun yanı sıra Danimarka’da da bir konferans düzenlenmiştir. Makedonya’da ise dört ayrı yerde halkın yoğun ilgi gösterdiği paneller tertip edilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2005).

On sekizinci yılda (09–20 Nisan 2006), Müslümanların tepkisine neden olan Hz. Muhammed’e hakaret niteliğindeki karikatürler nedeniyle DİB, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin “*Hz. Peygamber’i Anma ve Peygamberlere Saygı Haftası*” adıyla kutlanmasına karar vermiştir. Bu yıl düzenlenen etkinliklerde İslam Peygamberi Hz.Muhammed’in yansıra diğer peygamberler de anılarak dünyaya “*Peygamberlere Saygı*” mesajı verilmiştir (Karataş: 2006). DİB Başkan Yardımcısı Görmez’in 2006 yılındaki panel ve konferansların ana konusu haline gelen “*peygamberlere saygı*” mesajını Karataş, Görmez’den şöyle nakletmiştir:

“İlk defa Kutlu Doğum Haftası’nda bizim Peygamberimiz dışında bütün peygamberleri anacağız. Bütün peygamberler bizim peygamberlerimizdir. Bu konuda üst başlığımız Peygamberimizin Miraç hediyesi olarak getirdiği Bakara Suresi’nin ‘Biz peygamberler arasında ayırım yapmayız’ mealindeki 285. Ayetidir” (Karataş: 2006).

Taşraya gönderilen Başkanlık talimatı ile Müftülükler ve İlahiyat Fakülteleri işbirliği ile bu yıl yapılan konferans ve panellerin konuları şunlardır:

- “İnsanlığın Peygamberlerin Rehberliğine İhtiyacı”

- “İslam’da Allah, Peygamber ve Ehl-i Beyt Sevgisi”
- “İslam’da İnsan, Aile ve Çocuk Sevgisi”
- “Türk Halk Edebiyatında Hz. Muhammed ve Ehl-i Beyt Sevgisi”
- “İslam’da Peygamberlere İman”
- “İslam Çalışma ve İş Ahlakı
- “Türk- İslam Kültüründe Peygamber Sevgisi”

2006 yılı içerisinde toplam 1.770 konferans ve 258 panel düzenlenmiştir. Bununla birlikte sadece bayanlara yönelik tertip edilen konferans ve panellerin sayısı ise 338 olmuştur (Kutlu Doğum Raporu: 2006).

Ayrıca DİB üst düzey personeli arasından seçtiği 40 kişiyi yurt dışında konferans ve panellerde konuşmacı olarak görevlendirmiştir. DİB’nin üst düzey personeli gönderdiği ülkeler ise şunlardır: Almanya, ABD, Avusturya, Belçika, Fransa, Hollanda, İsveç, Azerbaycan, Nahçıvan, K.K.T.C. , Kırım, Makedonya, Romanya, Gürcistan, Rusya, Batı Trakya, Beyaz Rusya (Kutlu Doğum Raporu: 2006).

On dokuzuncu yılda (16–22 Nisan 2007) ise “*İnsan Sevgisi*” teması üzerinde durulmuştur. Bu anlamda DİB taşraya gönderdiği talimat ile Müftülükler ve İlahiyat Fakülteleri iş birliği ile 1.253 konferans ve 367 adet panel düzenlenmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2007). Bu panel ve konferanslarda aşağıdaki konular üzerinde durulmuştur: “İslam’da İnsan Sevgisi”, “İlahi Dinlerde İnsan Sevgisi”, “Hz. Peygamber’de Anne-Baba Sevgisi”, “Hz. Peygamber’de Çocuk Sevgisi”, “İnsan Sevgisinin Toplumsal Boyutları”, “Anne-Baba Sevgisinin Aile Mutluluğuna Etkileri”, “İnsan Sevgisini Geliştiren Unsurlar”, “Çeşitli İslam Düşünürlerinde İnsan Sevgisi (Yunus, Mevlana vs..)”, “Bektaşî-Alevî Kültüründe İnsan Sevgisi” (Kutlu Doğum Raporu: 2007).

Yine bu yılki kutlamalar çerçevesinde 22 Nisan 2007 Pazar günü “*Kadın Bakış Açısı İle Hz. Peygamber Sevgisi*” konulu bir panel düzenlenmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2007).

2008 yılı Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri gerek belirlenen konuların çeşitliliği gerekse tertip edilen konferansların ve panellerin sayısı yönüyle oldukça dolu ve renkli

geçmiştir. 2008 yılı etkinlikleri çerçevesinde toplam 1.731 adet konferans ve 225 adet panel tertip edilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2008).

Bu yıl düzenlenen konferans ve panellerde “Milli ve Manevi Değerlerimiz Kapsamında İslam Medeniyetinde Birlikte Yaşama Tecrübesi” konusu merkeze alınmıştır. Bu ana konu ön plana çıkarılarak ayrıca aşağıda belirtilen konular üzerinde de paneller ve konferanslar tertip edilmiştir: “Ailenin Önemi”, “Birlik ve Beraberlik”, “Sevgi ve Kardeşlik”, “Barış, Selamlaşma”, “İnsanın Değeri”, “İnsan Hakları, Yardımlaşma”, “Hoşgörü ve Affedici Olma”, “Farklı Din ve Kültürlerle Bir Arada Yaşama”. (Kutlu Doğum Raporu: 2008).

2009 Kutlu Doğum Haftası 14 Nisan 2009 Salı günü Balıkesir’de başlatılmıştır. Balıkesir’in en büyük salonu olan Gala Düğün Salonu’nu dolduran vatandaşlar Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Bardakoğlu ve davetlilerle birlikte haftanın açılışını yaptılar. Balıkesir’de açılışı yapılan Kutlu Doğum Haftası içinde tertip edilen panellerin ve konferansların ana konusu “Hz. Peygamber ve Aile” olarak belirlenmiştir (Meriç: 2009)

2.1.2. Yarışmalar

Kutlu Doğum Haftası’nın toplumsal birlik ve beraberliği sağlamak ve bu anlamda Hz. Peygamber’in mesajını toplumun bütün katmanlarına ulaştırmak gibi önemli amaçlarının olduğundan daha önce de söz etmiştik. Bu hafta sebebiyle tertip edilen etkinlikler arasında yer alan “yarışmalar”, sosyal bütünlüğün gücünü artırmak, insanlara bir araya gelecekleri ortak payda zeminleri sunmak için bir vesile teşkil etmiştir. Yapılan yarışmalar sadece okullar düzeyinde bilgi yarışması seviyesinde kalmamış aynı zamanda halkın da iştirak edebileceği, duygularını ifade edebileceği şiir veya nesir yarışmaları şeklinde de icra edilmiştir. Toplumun hangi kesiminden ve statüsünden, ülkenin hangi coğrafyasından ve bölgesinden olursa olsun “aynı değer” üzerinde duyguların ve düşüncelerin yoğunlaşması, toplumsal birlik ve beraberliğin tesisi ve devamı adına önemli bir yere sahip olduğu şüphesizdir. Dolayısıyla yarışmalar birlik ve beraberliğe katkı sağlayan etkinlikler çerçevesinde önemli bir yer tutmaktadır.

Genel olarak bakıldığında Kutlu Doğum Haftası faaliyetleri arasında çeşitli kategorilerde yapılan yarışmalar göze çarpmaktadır. İlk beş yıl içinde sadece bir kategoride tertip edilen bu yarışmaların, 1994 den 2000 yılına kadar çeşitlilik arz ettiğini görmekteyiz. Bu yıllar arasında “*Nat-ı Şerif Yarışması*”, “*Münacaat*

Yarışması”, “*Siret-i Nebi (Hz. Peygamberin Hayatı) Yarışması*” ve “*Manzum Dua Yarışması*” gibi çeşitli yarışmalar tertip edilmiştir (Kılıç: 2007). Bununla birlikte 2001 yılından 2006 yılına kadar yarışmalarda ciddi seviyede azalma olduğu göze çarpmaktadır. 2006 sonrası ise yarışmaların sayısının ve çeşitliliğinin arttığı görülmektedir.

İlk Kutlu doğum organizasyonları arasına alınan Naat-ı Şerif yarışması 1989 yılında ilan edilmiş fakat sonuçları 1990 yılı Kutlu Doğum Haftası’nda açıklanmıştır (Diyanet Gazetesi, 1989: 12). Bu yarışmaya katılan 2500 şiir arasından dereceye giren ilk 100 şiir kitap haline getirilmiştir. Bu kitaba “Günümüz Dilinden Hz. Peygambere Naatlar” ismi verilmiştir. Sonraki yıl Münacat yarışması düzenlenmiştir. 1990 yılında ilan edilen bu yarışmanın sonuçları 1991 yılı Kutlu Doğum Haftası’nda açıklanmıştır (Diyanet Aylık Dergi 1991: 12). Münacat yarışmasına yurt dışından da katılımlar olmuştur. Başta Azerbaycan olmak üzere, Bulgaristan, Moğolistan ve Türk dünyasından birçok şair bu yarışmaya katılmıştır (Diyanet Aylık Dergi 1991: 13). Sayıları 3000’i bulan şairin dahil olduğu bu yarışmaya katılan şiirlerden yayınlanmaya değer bulunanlar “*Günümüz Dilinden Münacatlar*” adı altında kitaplaştırılmıştır (Kılıç: 2007).

Dördüncü yıl etkinliklerinde düzenlenen yarışma “*Siret-i Nebi*” yarışması olmuştur. 1991 yılında ilan edilen, Hz. Peygamber’in hayatını en veciz şekilde anlatılmasını sağlamak gayesiyle düzenlenen bu yarışmanın sonuçları 1992 yılı Kutlu Doğum Haftası’nda açıklanmıştır. Bu yarışmaya toplam 47 eser katılmıştır (Diyanet Aylık Dergi: 1992). Bundan sonraki yıl ilan edilen (1992) ve sonuçları 1993 yılı Kutlu Doğum Haftası’nda açıklanan “*Çocuklara Dua Etme Alışkanlığı Kazandırmak ve Duayı Sevdirmek*” amacını taşıyan “Manzum Dua Yarışması”na 600 civarında şair katılmıştır (Kılıç: 2007).

20 Nisan 1994de açılışı yapılan altıncı yıl kutlamalarında yarışmalar üç ayrı kategoride ele alınmıştır. “*Türk Cumhuriyetleri Arası Yarışma*”, “*Liseler Arası Yarışma*”, “*İmam Hatip Lisesi Öğrencileri Arasında İnceleme Yazı Yarışması*” şeklinde bir sınıflandırmanın yapıldığını görmekteyiz.

1994 yılı Kutlu Doğum faaliyetleri çerçevesinde “*Türk Cumhuriyetleri Arası Yarışma*” kategorisinde sadece Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının katıldığı naat yarışması

yapılmıştır. Bu yarışmaya Türk Cumhuriyetlerinden toplam 125 şair iştirak etmiştir (Kılıç: 2007).

Liseler arası tertip edilen bilgi yarışması, Milli Eğitim Bakanlığı ile Diyanet İşleri Başkanlığı'nın koordinasyonu ile düzenlenmiş, 1994 yılı dâhil olmak üzere 2000 yılına kadar her sene yapılmıştır. Bu yarışmalar Türkiye genelindeki resmi ve özel bütün liseleri kapsar nitelikte olmuştur. Burada, öncelikle okullar buldukları illerde birinci olmak için yarışmış, ardından tespit edilen 8 bölgede birinci olan okullar yarı final ve final yarışmalarının sonucunda dereceye girmeye çalışmıştır. Yarışma sonucunda dereceye giren öğrencilere ayrı, okullarına ise ayrı ödüller takdim edilmiştir (Kılıç: 2007).

İmam Hatip Liseleri arasında düzenlenen yazı yarışmasına ”öğrencilerin kendi okullarında ön elemelerden geçen 146 yazı katıldı” (Kılıç, 2007: 9) .

20 Nisan 1995 tarihinde açılışı yapılan yedinci yıl kutlamalarındaki yarışmalardaki sınıflandırma sistemi bir önceki yıla göre değişmiş; bu yıl dört ayrı kategori belirlenmiştir. Bir önceki yıl da yapılan bilgi yarışması, Türk Cumhuriyetleri ve Türk topluluklarına yönelik münacat yarışması ve lise ve meslek lisesi öğrencilerine yönelik yazı yazma yarışmasına ek olarak ilk defa “İslami Araştırmalar Yarışması” düzenlenmiştir. İslam dinine ve İslam kültürüne yönelik araştırmaların sayısını ve kalitesini arttırmak gayesinin yanı sıra orijinal çalışmalarını teşvik etmek amacıyla düzenlendiği anlaşılan “İslami Araştırmalar Yarışması” 2000 yılına kadar her yıl yapılmıştır.

1996 yılındaki sekizinci yıl etkinliklerinde; yarışmalar yedi kategoride yapılmıştır. Bu yıl ki etkinliklerde yapılan yarışmaların ana başlıkları şöyledir:

- Bilgi Yarışması
- İslami Araştırmalar Yarışması,
- Türk Cumhuriyetleri ve Türk Topluluklarına Yönelik Konulu Yarışma,
- Ortaokul Öğrencileri Arası Konulu Şiir Yarışması,
- İlkokul Öğrencileri Arasında Resim Yarışması,

- Türk Cumhuriyetleri ve diğer Müslüman Topluluklar Arası Kur'an-ı Kerim Okuma Yarışması,
- Balkanlar ve Kıbrıs Türklerine Yönelik Naat Yarışması

Bu yedi kategoride 2000 yılı Kutlu Doğum Haftası Etkinliklerine kadar her sene yarışmalar düzenlenmiştir.

2000 yılı ile 2006 yılları arasında Türkiye geneline veya Türk Cumhuriyetlerine yönelik herhangi bir yarışma tertip edilmemiştir. Etkinlikler arasında kendine yer bulamayan yarışmalar altı yıllık aradan sonra 2006 yılında; “Kur'an Tasavvurumuz” ve “İslam'ın Simge ve Sembollerinin (Şeair-i İslam'ın) Algılanışı” konuları olmak üzere iki kategoride yeniden ilan edilmiştir. Fakat bu yarışmalarda hiçbir eser dereceye girememiştir (Kılıç: 2007).

Resim 1: Finike Müftülüğü tarafından tertip edilen okullar arası bilgi yarışmasında ödül alan öğrenciler

Düzenlenen yarışmaların sayısı konusunda araştırdığımız kaynaklarda yeterince veri olmadığından, gerek yarışmaların sayısı gerekse katılanların sayısı hakkında doyurucu malumata ulaştığımız söylenemez. Fakat DİB'nin özellikle 2002 yılı sonrası hazırladığı Kutlu Doğum Raporlarında bu bilgiler yer almaktadır. Dolayısıyla sadece 2002 ve sonrası ile ilgili düzenlenen yarışmaların rakamsal durumunu ortaya koymakla yetineceğiz. Buna göre, 2003 yılında 145 adet Kompozisyon Yarışması; 142 adet Şiir ve

Bilgi Yarışması; 64 adet Hutbe Yazma Yarışması; 84 adet Kur'an Kursları Arası Bilgi Yarışması tertip edilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2003). 2004 Yılında 98 adet Kompozisyon, Şiir ve Bilgi Yarışması ile 82 adet Kur'an Kursları ve İHL Öğrencileri arası Bilgi Yarışması düzenlenmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2004).

2005 yılındaki yarışmalara baktığımızda, orta dereceli okullar, Kur'an kursları ve din görevlileri arasında kompozisyon, şiir ve bilgi yarışmaları düzenlendiğini görmekteyiz. Bu sene ki bütün bu yarışmaların sayısı toplam 612 olarak raporlarda belirtilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2005).

SEVGİLİ ÖĞRENCİLER

DİNİMİZİN PEYGAMBERİ HZ. MUHAMMED (S.A.V) SEVGİSİNİ YÜREĞİNİZ VE KALEMİNİZLE AKTARMAYA NE DERSİNİZ ?...

BEYOĞLU İLÇE MÜFTÜLÜĞÜMÜZ 2009 YILI KUTLU DOĞUM HAFTASI MÜNASEBETİYLE AŞAĞIDAKİ DALLARDA YARIŞMA DÜZENLEMİŞTİR.

1. ORTAÖĞRETİM OKULU ÖĞRENCİLERİ ARASI "PEYGAMBERİMİZE MEKTUP" KONULU KOMPOZİSYON YARIŞMASI

ÖDÜLLER

KOMPOZİSYON YARIŞMASI	Beyoğlu Ortaöğretim Okulu Öğrencileri
Birinciye	500,00.TL
İkinciye	300,00.TL
Üçüncüye	200,00.TL

2. İLKÖĞRETİM OKULU ÖĞRENCİLERİ ARASI "PEYGAMBERİMİZİN KİŞİLİĞİ" KONULU ŞİİR YARIŞMASI

ÖDÜLLER

ŞİİR YARIŞMASI	Beyoğlu İlköğretim Okulu Öğrencileri
Birinciye	400,00.TL
İkinciye	250,00.TL
Üçüncüye	150,00.TL

A) Kompozisyon ve Şiirler özgün olacak herhangi bir alıntı yapılmayacaktır. (Alıntı Yapanlar değerlendirme dışı tutulacaktır.)

B) Kompozisyon ve Şiirler en son 09 Nisan 2009 Perşembe günü saat 17:00'ye İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne teslim edilecektir.

C) Yarışmaya katılacak eserler 13 Nisan 2009 Pazartesi günü İlçe Müftülüğünde oluşturulan Komisyon tarafından değerlendirilecektir.

D) Ödüller 18 Nisan 2009 Cumartesi günü Saat 20.00'de Kasımpaşa Spor Tesislerinde yapılarak "Kutlu Doğum" programında takdim edilecektir.

BEYOĞLU MÜFTÜLÜĞÜ

Tel: (0212) 243 13 10 - 249 32 68 - 293 72 31 Fax: (0212) 245 20 09
E-posta: muftuluk@beyoglumuftulugu.gov.tr
Web: http://www.beyoglumuftulugu.gov.tr

Resim 2: Beyoğlu Müftülüğünün Organize Ettiği İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerine Yönelik Yarışma Afişi

2006 yılında orta dereceli okullar arasında 916, Kur'an kursu öğrencileri arasında 159 ve din görevlileri arasında 82 olmak üzere toplam 1.157 kompozisyon, şiir, bilgi yarışması ve hutbe yazma yarışması düzenlenmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2006).

2007 yılı yarışmaları orta dereceli okullar ve Kur'an kursu öğrencileri arasında düzenlenmiştir. Bilgi, kompozisyon, makale, şiir, hutbe yazma ve hadis ezberleme yarışması kategorilerinde düzenlenen yarışmaların sayısal bilgilerine baktığımızda toplam 310 adet bilgi yarışması, 317 adet kompozisyon yarışması, 328 adet makale yarışması, 328 adet şiir yarışması, 252 adet hutbe yarışması ve 8 adet hadis ezberleme yarışmasının düzenlendiğini görmekteyiz. Bu yıl içerisinde düzenlenen yarışmaların toplam adedi ise 1543 olarak tespit edilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2007).

2008 yılında birçok alanda çeşitli yarışmalar düzenlenmiştir. DİB hazırladığı Kutlu Doğum Raporu'nda yarışmaların çeşitliliğinden olsa gerek hangi alanda kaç yarışma tertip edildiği belirtilmemiş, ülke genelinde tertip edilen yarışmaların tamamıyla alakalı toplam rakam belirtilmiştir. Bu rapora göre 2008 yılı kutlamaları farklı kategorilerde yapılan, toplam 1.112 adet yarışmaya sahne olmuştur (Kutlu Doğum Raporu: 2008). 2009 yılına gelindiğinde yarışmalara aynı hızla devam edildiğini görmekteyiz. Bu yıl da diğer yıllarda yapılanlara benzer şekilde il ve ilçe müftülükleri, milli eğitim müdürlükleri ile ortaklaşa şiir ve kompozisyon yarışmaları tertip etmişlerdir. Örneğin 2009 yılı Kutlu Doğum etkinlikleri sebebiyle, İstanbul Beyoğlu Müftülüğü, Ortaöğretim öğrencileri arasında "Peygamberimize Mektup" konulu kompozisyon yarışması; ilköğretim okulu öğrencilerine ise "Peygamberimizin Kişiliği" konulu şiir yarışması düzenlemiştir.

2.1.3. Sempozyumlar

"Dini düşüncenin cami dışına taşınıp bilimsel ve anlaşılır bir üslupla halka ulaştırmak" (Kılıç: 2007:6), ve "ilim adamlarının araştırmalarını ve düşüncelerini halka aktarabilmelerini sağlamak" (Kervancı: 1999: 37), Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin amaçlarını ifade eden önemli noktalar. Bu iki amacı gerçekleştirmek için en isabetli yol bilgi şöleni diye de bildiğimiz sempozyumlar tertip etmektir. Temelinde bilgi ve sorumluluk olan sevginin, bilgi olmadan varlığından söz etmek mümkün değildir. Hz. Peygamberin her yönüyle doğru tanınması, doğru anlaşılması ve sevilmesi ancak O'nun hakkıyla bilinmesine bağlıdır. Dolayısıyla sağlıklı bir sevgi ancak sağlam bilgi sayesinde inşa edilebileceği hususu dikkate alınarak sempozyumların önemi anlaşılabilir. Bu öneme binaen olsa gerek sempozyumlar, Kutlu Doğum Haftası'nda yapılan faaliyetler arasında vazgeçilmez bir unsur haline gelmiştir (Kılıç: 2007). Sempozyumlar toplum nezdinde kutlu doğum faaliyetleri arasında vazgeçilmez bir

konuma yükselmiştir. 2008 yılında DİB Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı tarafından yapılan alan araştırması halkın yüzde 55,5'inin en çok iştirak ettiği etkinliğin sempozyumlar ve paneller olduğunu ortaya koymuştur (Kutlu Doğum Haftası İle İlgili Alan Araştırması Raporu, 2008: 12). Bizim yaptığımız alan araştırmasına göre ise katılımcılara sorulan “Size göre en önemli ve gerekli kutlu doğum etkinliği türü hangisidir?” sorusuna, araştırmaya katılan 656 kişinin 241'i Sempozyum ve panelleri işaretlemiştir.

Kutlu Doğum Haftası'nda yapılan faaliyetler arasında önemli bir yeri olan sempozyumların ilki 1994 yılında Ankara'da tertip edilmiş ve günümüze kadar da düzenlenmeye devam edilmiştir. 2003 yılına kadar düzenlenen sempozyumların 10 tanesi Ankara'da 3 tanesi ise İstanbul'da yapılmıştır. Bu tarihe kadar sadece bir defa İzmir'de Sempozyum düzenlenmiştir. 2003 yılından sonra ise Türkiye'nin içinde bulunduğu gündem de hesap edilerek, etkinliğin yerinin ve konusunun belirlendiğini görmekteyiz.

Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri çerçevesinde ilki 1994 senesinde düzenlenen sempozyum ile başlayan ve aralıksız sürdürülen sempozyumların, tarihleri ve yapıldıkları yerler şu şekildedir:

1. “Yeni Dünya Düzeni ve İslam” 20 Nisan 1994, Ankara
2. “Dünyada ve Türkiye’de İslam ve Müslüman İmajı” 20 Nisan 1995, Ankara
3. “Değişim Sürecinde İslam” 20-22 Nisan 1996, Ankara
4. “İslam, Gelenek ve Yenileşme” 22-23 Nisan 1996, İstanbul
5. “Türk Dünyasının Dini Meseleleri” 28-30 Nisan 1997, Ankara
6. “İslam ve Modernleşme” 10-11 Mayıs 1997, İstanbul
7. “Türkiye’de Çağdaşlaşma Problemi ve İslam” 3-4 Mayıs 1997 İzmir
8. “İslam ve Demokrasi” 25-26 Nisan 1998, Ankara
9. “Günümüz Dünyasında Müslüman Azınlıklar” 06-10 Mayıs 1998, İstanbul
10. “Üçüncü 1000 e girerken Türkiye” 24-25 Nisan 1999, Ankara

11. “Üçüncü 1000 e Girerken İslam” 28-29 Nisan 2000, Ankara
12. “İslam’ın Anlaşılmasında Sünnetin Yeri ve Değeri”, 01-03 Haziran 2001, Ankara
13. “Çağımızda Sosyal Değişme ve İslam” 24-26 Mayıs 2002 Ankara
14. “Hz. Peygamber’in Tebliğ Metodu Işığında İslam’ın Güncel Sunumu” 16-18 Mayıs 2003 Ankara
15. “Din Kültür ve Çağdaşlık” 01-03 Mayıs 2004, İzmir
16. “Dinin Dünya Barışına Katkısı” 20-21 Nisan 2005, Adana
17. “İslam Ahlakı ve Sevgi” 11-12 Nisan 2006, Elazığ
18. “İnsan Sevgisi” 20-22 Nisan 2007, Kahramanmaraş
19. “İslam Medeniyetinde Bir Arada Yaşama Tecrübesi”, 15-16 Nisan 2008, Trabzon
20. “Küreselleşen Dünya’da Aile” 15-16 Nisan 2009, Balıkesir

2.1.4. Sosyal ve Kültürel Faaliyetler

“Kutlu Doğum Haftası’nda icra edilen çok çeşitli sosyal ve kültürel faaliyetler vardır. Bunlar arasından üçü adeta zaman içinde klasikleşmiştir” (Kılıç, 2007: 11). Bunlar, “Türk Tasavvuf Musikisi Konserleri”, “Gül Günü” ve “Kutlu Doğum Aşı” organizasyonlarıdır (Kılıç: 2007). Her ne kadar bu üçü klasikleşmiş olsa da, sosyal ve kültürel faaliyetler bunlarla sınırlı kalmamıştır. Kitap dağıtımı, kermes, ağaç dikimi, afiş- pankart, kan bağışısı, fakir ailelere yardım, hastane, huzurevi ve cezaevi ziyaretleri, sportif etkinlikler, gibi çok çeşitli etkinliklerle Kutlu Doğum Haftası zaman içerisinde renklendirilmiştir. Genel olarak sosyal ve kültürel etkinliklerin mahiyeti şu şekildedir:

Türk Tasavvuf Musikisi Konserleri

“Türk Tasavvuf Musikisi Konserlerinin ilki, 1991 de üçüncüsü kutlanan Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri çerçevesinde Ankara, Bursa ve İstanbul’da Yıldırım Gürses ve ekibi tarafından icra edilmiştir” (Kılıç, 2007:11). Değişik yıllar içinde yapılmaya devam edilen bu konserler, Ahmet Özhan, Ahmet Hatipoğlu yönetiminde Ankara Radyosu

Türk Tasavvuf Musikisi korusu, Ruhi Kalender yönetiminde Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi korusu, Kültür Bakanlığı Konya Türk Tasavvuf Müziği Topluluğu, Ankara Müftülüğü Türk Tasavvuf Musikisi Korusu tarafından icra edilmiştir (Kılıç:2007).

Cami programlarında klasik ilahi ve mevlid okuma faaliyeti müftülüklerin gayreti ile zaman içinde korolara dönüştürülmüştür. Halkın ilahilere ve tasavvuf musikisine olan ilgi ve teveccühü nedeniyle çeşitli il ve ilçe müftülükleri kendi bünyesinde müziğe yatkın din görevlilerini bir araya getirerek amatör tasavvuf musikisi koroları oluşturmuşlardır. Oluşturulan bu korolar ile müftülükler, kendi beldelerinde tasavvuf musikisi konserleri icra etmeye özen göstermişlerdir. 2006 yılına gelindiğinde, Tasavvuf musikisi konserlerine gösterilen ilgiden olsa gerek Diyanet İşleri Başkanlığı kendi bünyesinde yetenekli imam ve müezzinlerden oluşan profesyonel bir Türk tasavvuf musikisi korusu kurmuştur. İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı bünyesinde kurulan “Diyanet Türk Tasavvuf Musikisi Korusu”, 20 kişiden oluşmaktadır. Tamamı din görevlisi olan koro üyeleri, Ankara'da görevli Diyanet personeli arasından seçilmiştir (Zaman: 2006). Bu koro 2007 yılında Kahramanmaraş'ta düzenlenen Kutlu Doğum Etkinliklerine Şehir Kapalı Spor Salonunda Türk Tasavvuf Musikisi Konser vererek renk katmıştır (Kutlu Doğum Raporu: 2007).

Resim 3: Diyanet Türk Tasavvuf Musikisi Kadın Korusu

2006 yılında erkek din görevlileri tasavvuf musikisi korusu oluşturulması üzerine, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın merkez ve taşra teşkilatında çalışan kadınlar, kadın korusu oluşturulmasını talep etmişlerdir. Bu talebi olumlu karşılayan DİB, Kültür ve Turizm Bakanlığı sanatçısı Nebahat Yılmaz'ın şefliğini yaptığı bir koro oluşturmuştur. Koroya eşlik eden saz sanatçıları dâhil tümü kadınlar tarafından oluşturulmuştur (Zaman: 2009). Bu girişimlerin tümü, Türk Tasavvuf Musikisi konserlerinin önemsendiğine ve kabullenildiğine işaret etmektedir. Zira bu kabulleniş ve halkın bu faaliyete gösterdiği ilgi rakamlara da yansımıştır: Örneğin; 2004 yılında ülke genelinde 68 adet konser icra edilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2004). Bu sayı, 2006 yılında 259 olmuştur (Kutlu Doğum Raporu: 2006). 2007 yılında 239 (Kutlu Doğum Raporu: 2007); 2008 yılındaki etkinliklerde ise toplam 168 adet konser yapılmıştır (Kutlu Doğum Raporu 2008). Bu rakamlar Türk Tasavvuf Musikisi konserlerinin, Kutlu Doğum Haftası içerisinde yaygınlaştığını göstermektedir.

“Bir Dal Gül Ver” Kampanyası

Gül, İslam medeniyetinde sevgiyi, aşkı, zerafeti, nezaketi, nezaheti temsil ettiği için, Hz. Peygamber güle benzetilmiş ve gül ile anılmıştır. Hz. Peygamber'i temsil ettiği kabul edilen gül ile “Bir dal gül ver” kampanyası ilk defa 20 Nisan 1995 de başlatılmıştır. Gül kampanyası, dönemin Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz'ın, o dönemin Başbakan Yardımcısı ve Başbakan Vekili Hikmet Çetin'e ilk gülü vermesiyle başlatılmıştır (Diyanet Aylık Dergi 1995: 7). Bundan sonra gerek yurt içinde gerekse yurt dışında “gül” Kutlu Doğum etkinliklerinde önemli bir yer edinmiştir.

Resim 4: Sakarya Müftülüğü Personeli Halka Gül Takdim Etmek İçin Kurdukları Standın Başında

“Bir Dal Gül Ver” kampanyası vesilesi ile insanlara gül takdim edilerek Hz. Peygamber’i daha doğru ve daha güzel tanıtmak ve anlatmak hedeflenmiştir. Özellikle yurt dışında “bir dal gül ver” kampanyası ile diğer dinlerin mensupları ile diyaloglar kurulmuş ve dostluklar tesis edilmiştir. Yabancıların İslam dinine ve Müslümanlara karşı taşıdıkları önyargılar giderilmeye çalışılmıştır. Bu faaliyetlerle ilgili birçok olumlu gelişme kaydedilmiştir. Yurt içinde de gül kampanyası kurumların bir biri ile olan münasebetlerinin ve diyaloglarının güçlenmesine vesile olmaktadır.

Din görevlileri “gül” vesilesiyle buldukları beldelerde veya mahallelerdeki sağlık ocaklarını, okul müdürlüklerini, yetiştirme yurtlarını, huzur evlerini, hastaneleri, karakolları vs ziyaret ederek oradaki vatandaşlarla tanışıp kaynaşma olanağı bulmaktadırlar. Gül kampanyası toplumsal birlik ve beraberliği pekiştirip toplumun kenetlenmesini sağlamaktadır. Hz. Peygamber’in simgesi olarak vatandaşlara, resmi kurum ve kuruluşların yetkililerine 2003 yılında toplam 131.464 adet (Kutlu Doğum Raporu: 2003) gül takdim edilmiştir. 2004 yılında toplam 300.697 adet (Kutlu Doğum Raporu: 2004) ; 2005 yılında toplam 587.328 adet (Kutlu Doğum Raporu: 2005) ; 2006 yılında toplam 1.198.847 âdete ulaşmıştır (Kutlu Doğum Raporu: 2006). 2007 yılında ise il ve ilçe olmak toplam 598 yerde gül kampanyası tertip edilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2007). 2008 yılında dağıtılan toplam gül sayısı ise 786.411 olarak kayıtlara geçmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2008).

Kutlu Doğum Aşı

Türk kültüründeki misafir ağırlama düşüncesinden hareketle başlatılan “Kutlu Doğum Aşı” uygulamasının ilki, 20 Nisan 1996 da yapılmış ve aralıksız günümüze kadar sayısı artırılarak devam ettirilmiştir. İlk uygulamada 3500 kişilik etli pilav ve ayrandan oluşan aş, Kocatepe Camii avlusunda misafirlere ikram edilmiştir (Kervancı: 1999). Kocatepe’de başlatılan “Kutlu Doğum Aşı” diye de klasikleşen bu ikramlar ülkenin her tarafında kadın-erkek, çocuk-ihtiyar, zengin-fakir toplumun her statüsünden insanın katılımıyla yaygınlaşmıştır. Ülkenin hemen hemen bütün illerinde, ilçelerinde ve birçok köyünde Kutlu Doğum Haftası vesilesiyle yemekler pişirilmiş insanlar arasındaki sevgi, kardeşlik, birlik ve beraberlik duyguları bu yemek davetlerinde pekiştirilmiştir.

Bu organizasyonlardan birinin tertip edildiği Bingöl İlinde bu faaliyet Ulu Cami avlusunda İl Müftülüğü tarafından düzenlenmiştir. Burada ‘Kutlu Doğum Aşı’ adı

altında 1500 kişiye pilav, kavurma ve ayran dağıtılmıştır. İl Müftüsü Hasan Çağlar ve müftülük görevlilerinin de hazır bulunduğu programa vatandaşlar yoğun ilgi göstermiştir (bingolonline.com).

Ülkenin en ücra köylerinde bile Kutlu Doğum Aşı bir geleneğe dönüşmüştür. Köy odalarında veya cami avlularında yemekler tertip edilip halkın peygamber sevgisi etrafında bir araya gelmesi tanışıp kaynaşması sağlanmıştır.

Resim 5: Bingöl Müftüsü Hasan Çağlar Halka Kutlu Doğum Aşı İkram Ederken

Bu etkinliğin yapıldığı bir başka yer ise Samsun'un Alaçam ilçesine bağlı Doyran Köyü Cırtlal Mahallesi'dir. Cırtlal Mahallesi sakinleri Hz. Peygamber'in doğumu vesilesiyle el ele vererek "Kutlu Doğum Aşı" etkinliği düzenlemiş, mahalle sakinlerine ve dışarıdan gelen misafirlere ikramda bulunmuşlardır. Doyran Köyü'nün Cırtlal Mahallesinde cami avlusunda gerçekleştirilen etkinliğe de yoğun katılım olmuştur (Azgın:2007). İnternet üzerinde yayın yapan yerel haber sitelerine bakıldığında ülkenin neredeyse bütün ilçelerinde, beldelerinde ve hatta mahallelerinde bu etkinliklerin bir benzerinin tertip edildiğini söylemek mübalağa olmaz. Sadece somut bir örnek teşkil etmesi bakımından yukarıda ismi geçen mahalledeki etkinliğe atıfta bulunmuş olduk.

Netice itibariyle, Kutlu Doğum Aşı etkinlikleri, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Hz. Peygamber hatırına, sayısı yüz binlerle ifade edilen insanın katıldığı davetlere dönüşmüştür. Diyanet İşleri Başkanlığının resmi rakamlarına göre 2003 yılında 120.082 kişi bu ikramlardan nasiplenmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2003). 2004 yılında bu sayı 249.100'lere ulaşmıştır (Kutlu Doğum Raporu: 2004). 2005 yılında 126.808 olarak resmi kayıtlara geçen bu sayı (Kutlu Doğum Raporu: 2005), 2006 yılında 274.441

olarak belirtilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2006). 2007 yılına gelindiğinde 414 ayrı mekân da vatandaşlara ikramda bulunduğu belirtilirken, 2008 senesinde 167.205 vatandaşın “Kutlu Doğum Aşı” davetlerine katıldığı görülmüştür (Kutlu Doğum Raporu: 2008). Aynı faaliyetler 2009 yılı etkinliklerinde de artarak sürdürülmüştür.

Kan Bağışı ve Sağlık Taramaları

Günümüzde tıp ve teknoloji alanında yaşanan tüm gelişmelere rağmen kan, kan bileşenleri ve kandan elde edilen ürünlerin yerini alabilecek bir tedavi aracı henüz bulunamamıştır. Bilindiği gibi, kan, kaynağı insan olan ve elde edilmesi için başka alternatif olmayan olmazsa olmaz bir tedavi aracıdır. Ülkemiz; kan bağışı konusunda gelişmiş ülkeler ile kıyaslandığında oldukça geri sıralarda yer almaktadır. Bu ülkelerde gönüllü kan bağışlarının nüfusa oranı %5'lere ulaşırken ülkemizde bu oran % 1.5-2 civarındadır. Burada en önemli problem gönüllü kan bağışçısı sayısındaki yetersizliktir (kanver.org). Bu problemler dikkate alındığında Kutlu Doğum Haftası vesile edilerek organize edilen sosyal faaliyetlerin en önemlileri arasında insan sağlığına hizmet etmesi yönüyle kan bağışı ve sağlık taramaları yer almaktadır. Bilindiği gibi İslam Dini insan sağlığına önem veren bir dindir. Bunun tezahürü olarak İslam kültür ve medeniyetine baktığımızda insan sağlığına hizmet etmek gayesiyle Darü'ş-Şifa, Dar'ül-Afiye, Dar'üt-Tıp, Bimarhane, Tabhane, Şifaiyye gibi birçok kurumun ve teşkilatın tesis edildiğini görebiliriz (Şeker, 2007:223). İslam Dininde, bir insanın öldürülmesi bütün insanlığın öldürülmesi olarak kabul edilmiştir. Buradan hareketle bir insanın hayatının devamına vesile olunması da bütün bir insanlığın hayatını kurtarmak kadar iyi bir davranış olduğunu söyleyebiliriz. Kan vermek ve sağlık hizmetleriyle insanların dertlerine deva olmaya çalışmak bu çerçevede bir ibadet olarak kabul edilebilir.

İnsanları bu tür hayırlara teşvik edecek organizasyonlar oldukça önemlidir. Kutlu Doğum Haftası vesilesiyle müftülükler aracılığıyla insanlar kan vermeye teşvik edilmiştir. Birçok yerde Kızılay ve müftülükler beraber hareket ederek halk, kan bağışı konusunda bilgilendirilmiş ve kan vermeleri konusunda teşvik edilmiştir. Örneğin, Bayburt'un Aydıntepe ilçesinde ilçe müftülüğünün Kızılay Bölge Müdürlüğü ile işbirliği yaparak Kutlu Doğum Haftası'nda kan verme faaliyeti gerçekleştirmiştir. Aydıntepe Müftülüğünde yapılan kampanya, İlçe Müftüsü Abdullah Bal'ın ilk kanı vermesiyle başlamıştır. Kampanyaya ayrıca İlçe Emniyet Amiri, İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü, müftülük personeli, polis memurları ve Aydıntepeli vatandaşlar katılmıştır

(Kişisel Görüşme:2009). Bu örnek faaliyet nerdeyse ülkenin her il ve ilçesinde yapılmaktadır. Görüldüğü gibi yapılan etkinlik bütün bir ilçe halkının amiriyle memuruyla bir gaye etrafında bir araya gelmesine vesile olmaktadır. Bu da, sosyal bütünleşme açısından oldukça mühim bir yere sahiptir.

Resim 6: Kan Verme Kampanyasında Kan Bağışında Bulunan Vatandaşlar

DİB bünyesinde gerçekleşen Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri çerçevesinde yapılan kan bağıışı ve sağılık taraması faaliyetlerinin niceliğı ile ilgili kaynaklara ulaşmakta güçlük çektiğimizi ifade etmeliyiz. Özellikle 2003 yılı öncesinde nerede ne kadar faaliyet yapıldığı Başkanlık tarafından kayıtlara alınmadığından dolayı bu konuda sağılıklı rakamlara ulaşmak oldukça zor görünmektedir. 2003 ve sonrasına ait durum ise şu şekildedir:

2003 yılında 340 yerde kan bağıışı kampanyası tertip edilmiştir. Aynı yıl 11 yerde sağılık taraması faaliyetleri gerçekleştirilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2003). 2004 yılında 71 yerde kan bağıışı faaliyetleri tertip edilirken 85 yerde sağılık taramaları gerçekleştirilmiştir. (Kutlu Doğum Raporu: 2004). 2005 yılında ise raporlara kan bağıışına katılan kişi sayısı yansıtılmıştır. Bu yıl 4.686 kişi kan bağıışında bulunmuştur (Kutlu Doğum Raporu: 2008). 2006 yılı Kutlu Doğum Haftası Raporunda kan bağıışı ve sağılık taraması konusunda her hangi bir veri kaydı tutulmazken, hastanelere yapılan ziyaretler üzerinde durulmuştur (Kutlu Doğum Raporu: 2006). 2007 yılına baktığımızda 304 yerde kan bağıışı organizasyonunun yapıldığını ve 241 yerde sağılık taraması gerçekleştirildiğini görmekteyiz (Kutlu Doğum Raporu: 2008). 2008 yılına gelindiğinde

Kutlu Doğum Haftası içerisinde ülkenin genelinde 2.257 kişi kan bağışında bulunmuştur. Bununla birlikte yine 2008 yılında 1395 yerde sağlık taraması yapılmıştır (Kutlu Doğum Raporu: 2008).

Kan bağışı ve sağlık taramaları faaliyetleri Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine farklı bir boyut kazandıran sosyal içerikli girişimler olarak toplumun her kesimi tarafından takdire şayan görülmektedir. Fakat bu faaliyetlerin altının henüz doldurulamadığı da bir gerçek olarak karşımızda durmaktadır. DİB gibi ülkenin en ücra mahallelerinde dahi bir temsilcisi bulunan bir kurumun daha fazla insanı kan verme konusunda teşvik edebileceği açıktır. Fakat kan veren insanların sayısının, resmi rakamlara yansıdığı kadarıyla beş bini dahi geçememiş olması DİB'nin bu konuya ağırlık vermesi gerektiğini göstermektedir. Burada, halkın katılımını sağlamak amacıyla öncelikle Başkanlığın müftülüklerden daha sağlıklı ve net veriler talep etmesi gerekmektedir. Ayrıca bu etkinlikler mutlaka Sağlık Bakanlığı ve Kızılay ile ortak tertip edilmelidir. Bunlar projelendirilirse kan bağışı konusunda katılım ve verim artırılabilir.

Fakir Ailelere Yardım

Kutlu Doğum Haftası içinde, maddi durumu iyi olmayan ailelerin, fakirlerin, yoksulların ve muhtaç öğrencilerin gözetilmesi ve ihtiyaçlarının bir nebze de olsa giderilmesi düşüncesiyle ülkenin dört bir tarafında muhtaçlara el uzatma kampanyaları düzenlenmektedir. Özellikle 2003 ve sonrasında bu faaliyetler DİB tarafından yakından takip edilmiş ve ülke genelinde müftülükler eliyle sosyal yardımların yapılması teşvik edilmiştir. Yapılan yardımların istatistiklerinin DİB tarafından alınıp değerlendirilmesi bu faaliyetlere hız katmıştır. Başkanlığın Kutlu Doğum Haftası Raporlarına baktığımızda bunu açıkça görmekteyiz.

Diyanet İşleri Başkanlığının haftayla ilgili raporlarına dayanarak, 2003 yılında 11.080 fakire el uzatıldığını görmekteyiz (Kutlu Doğum Raporu: 2003). 2004 yılında toplam 2.063 fakir ailenin yaraları sarılmış (Kutlu Doğum Raporu: 2004); 2005 yılında ise maddi durumu iyi olmayan 12.308 kişiye yardım edilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2005). Bundan bir yıl sonra, 2006 senesinde ise 9.273 kişi bu sosyal yardımlardan istifade etmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2006). 2007 yılında 325 ayrı yerde birçok kişiye muhtelif yardımlar yapılmıştır (Kutlu Doğum Raporu: 2007). 2008 yılında 6.705 fakire yardım edilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2008). Bunlara ilave olarak birçok il ve ilçede

ilgili kurum ve kuruluşlarla müftülükler işbirliği yaparak indirimli satışlar ve bedava taşımacılık gibi etkinlikler de yapılmıştır (Kutlu Doğum Raporu: 2005).

Çalışmamız çerçevesinde yaptığımız alan araştırmasına göre de, halkın fakir ailelere yönelik yapılan faaliyetlerden oldukça memnun olduğu görülmüştür. Yaptığımız alan araştırmasın da “Size göre en önemli ve gerekli Kutlu doğum etkinliği türü hangisidir?” sorusuna ankete katılan 656 kişinin 109’u “fakir ailelere yardım” şikkını işaretleyerek yanıt vermiştir. Bu oran diğer bütün faaliyetlere olan taleple kıyas edildiğinde %16,6 gibi bir yüzdelik ile önemli bir bölümü teşkil etmektedir. Buraya kadar söylediklerimizi özetleyecek olursak; Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin sosyal boyutunun güçlendirilmesine ve reel yaşama yansıyan neticelere vesile kılınmasına yönelik bir ilgi ve beklentinin olduğunu fakirlere yardım kampanyalarına katılanların talebinden anlamaktayız.

Hastane, Huzurevi, Cezaevi ve Yetiştirme Yurdu Ziyaretleri

İnsanlar arasında sevginin yerleşmesine yardımcı olan en önemli sebeplerden birisi ziyaretlerdir. Bu bakımdan İslâm dini ziyaretlere büyük önem vermiştir. Ziyaretler, sevgi ve güven duygularını geliştiren, bireyleri, birlik ve beraberlik içinde yaşayan toplumların doğmasına sebep olur.

Hız. Peygamber’in yaşamına yansımış olan tavsiyeleri dikkate alınarak Kutlu Doğum Haftası vesilesiyle müftülükler ve din görevlileri hastanelerde yatan hastaları ziyaret etmeyi bir geleneğe dönüştürmüştür. Hastane ziyaretlerinin yanı sıra, huzur evlerindeki yaşlılar ve çeşitli nedenlerden ötürü cezaevine düşmüş vatandaşlar da müftülüklerin oluşturduğu heyetler tarafından ziyaret edilmektedir. Ayrıca yetiştirme yurtlarındaki öğrencilerin de etkinlikler çerçevesinde ziyaret edilmesi geleneksel hale gelmiştir. Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri etrafında yapılan ziyaretlerle, hafta içinde tertip edilen faaliyetlerin reel sosyal yaşamın kılcallarına kadar nüfuz etmeye ve her fitri, insani davranışa canlılık katmaya yönelik olduğunu ifade edebiliriz.

Hastane ziyaretlerine, “manevi ve ruhi desteğe muhtaç hastalara iyi dilek ve şifa temennisinin yapılması” (Kutlu Doğum Haftası Kutlama Projesi Açılımı, 2008:2) düşüncesiyle önem verilmiştir. Hafta vesile edilerek “mahkûmlara dini konularda bilgi verilmesi, Hız. Peygamber’in hayatının anlatılması” (Kutlu Doğum Haftası Kutlama Projesi Açılımı, 2008:2) düşüncesiyle cezaevleri ziyaretleri de genel olarak

müftülüklerin gerçekleştirdiği ayrı bir etkinliktir. Bir başka ziyaret etkinliği de huzur evlerine yapılan ziyaretlerdir. “Yaşlı ve yalnız insanlara manevi destek olunması, yalnızlık duygularının giderilmesi” (Kutlu Doğum Haftası Kutlama Projesi Açılımı, 2008:2) hedeflenerek huzur evleri ziyaret edilmektedir. Yetiştirme yurtlarına yapılan ziyaretlerle “ kimsesiz veya bakıma muhtaç çocuk ve gençlere manevi destek olunması, yalnızlık duygusunun giderilmesi ve Hz. Peygamber’in hayatının anlatılması” hedeflenmiştir (Kutlu Doğum Haftası Kutlama Projesi Açılımı, 2008:2).

Resim 7: Konak Müftüsü Ümit ÇİMEN, Hastane Ziyaretinde

Yapılan ziyaretlerin istatistiksel dökümünü tespit edilmesine gelince, Diyanet’in raporlarında belirtilen rakamların adet mi, kişi sayısı mı, yoksa etkinliği düzenleyen grup sayısı mı olduğu anlaşılmadığından sağlıklı bir rakam telaffuz etmek mümkün görünmemektedir. Genel olarak raporlara baktığımızda bu etkinliklerin yapılmasının merkez teşkilatı tarafından önemsendiğini anlaşılmaktadır. Bununla birlikte sadece 2006 ve 2008 yıllarında kurum içerisinde hazırlanan bu raporlara bazı rakamlar yansımıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi raporlara yansıyan rakamların niteliği anlaşılamadığından rakamları olduğu gibi ifade etmekle yetineceğiz. Buna göre, 2006 yılında hastane ziyaret 2086, hapishane ziyareti 1033, huzur evi ziyareti ise 582 olarak tespit edilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2006). 2008 yılı Kutlu Doğum Haftası içerisinde ise rapora göre 30.547 kişi ziyaret edilmiştir (Kutlu Doğum Raporu, 2008).

Billboardlar, Afişler ve Pankartlar

Toplumlar ve bireyler üzerinde, inanç, kanaat, tutum, davranış ve imajların teşekkülünde ve değişiminde, kitle iletişim araçları ve medya etkin bir güce sahiptir. “Modern hayatta hemen herkes kitle iletişim araçlarının ‘tavır ve ideal geliştiren’ materyallerinin şu veya bu oranda baraj ateşi altındadır” (Akçay, 2002: 312). Bu anlamda iletişim araçlarından birisi olan billboardlar, mesajlarını kitlelere iletmekteki üstün performansları sayesinde modern kent yaşamının vazgeçilmez unsurları haline gelmişlerdir. Toplumun eğilimlerini ve isteklerini yansıtan, aynı zamanda toplumun eğilimlerini ve isteklerini etkileyerek onları yönlendiren ve toplum üzerinde oldukça etkin bir konumda bulunmaktadır. “Billboardlar, bilgilendirici, alaycı, politik, sanatsal, birçok imajı yüklenebilirler ve toplumsal hayatımızı büyük ölçüde etkilerler”(Handerson ve Landau, 1988:3). “Televizyon, dergiler, filmler gibi bir kitle iletişim aracı olan billboardlar yaşam biçimimizi, modayı, mekânların iç dizaynını, ürün tasarımını etkiler ve dönüştürürler” (Handerson ve Landau, 1988:3).

Diyanet İşleri Başkanlığı, Kutlu Doğum Haftasının tanıtımı için ilk defa 2007 yılında billboardları kullanma kararı almıştır. Bundan önce ise 1989 yılından beri Kutlu Doğum Haftası tanıtımları için neredeyse her yıl çeşitli afiş ve pankartlar hazırlanmıştır. Genellikle hazırlanan bu afişler, sadece camilerin kapılarına ve müftülüklerdeki ilgili panolarda kendilerine yer bulabiliyorlardı. Dolayısıyla bu da maksadın eksik veya yanlış ifade edilmesine yol açmaktaydı.

2007 yılında DİB, Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri kapsamında billboardlarda Hz. Peygamber’in sözlerine yer verme kararı aldıktan sonra, Hz. Peygamber’in sözlerinden 10 adet seçilip görsel olarak billboardlarda ve otobüs, dolmuş, servis aracı vb gibi yerlerde kullanılmak üzere 1475 billboard afişi ile 20.000 adet afiş bastırılmıştır. Bastırılan bu afişlerin, Büyükşehir belediyeleri başta olmak üzere il ve ilçe belediyelerince astırılması sağlanmıştır (Kutlu Doğum Raporu, 2007: 11). Yapılan bu uygulama ile halkın Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinden önceden haberdar olması sağlamış, ayrıca toplumun her kesiminin bu haftaya olan ilgisinin artmasına ve dikkatlerin bu etkinliklere çevrilmesine neden olmuştur.

2007 yılında hazırlanan billboard afişlerinde Hz. Peygamber’in sosyal bütünleşmeye, birlik ve beraberliğe işaret eden, toplumdaki kardeşlik duygularını pekiştiren, aile

müessesesinin önemine vurgu yapan sözleri yer almıştır. Bunların yanı sıra kadın haklarından işçi haklarına, güzel ahlaktan dürüst olmaya kadar birçok konu Hz. Peygamber'in sözleriyle kamuoyuna yeniden hatırlatılmıştır. 2007 yılında billboardlarda yer alan Hz. Peygamber'in sözleri şunlardır:

- “Küçüğüne merhamet etmeyen büyüğüne saygı göstermeyen bizden değildir”
- “Anne-babanın çocuklarına bıraktığı en büyük miras güzel ahlaktır”
- “Yetimi görüp gözeten kişi ile yana olacağız”
- “Bizi aldatan bizden değildir”
- “Güzel söz sadakadır”
- “En hayırlınız ahlakça en güzel olanınızdır”
- “Birlikte rahmet ayrılıkta azap vardır”,
- “İşçiye ücretini teri kurumadan veriniz”
- İman etmedikçe cennete giremezsiniz; birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olamazsınız”
- Sizin en hayırlınız kadınlara karşı en iyi davrananınızdır”

2008 yılında hazırlanan billboard afişlerinde ise “kardeşlik, anne-baba hakkı, komşu hakkı, birlik ve beraberlik” temaları çerçevesinde ayet ve hadislerle yer verilmiştir. 2008 yılında billboardlara ve afişlere yansıyan ayetler ve hadisler şunlar olmuştur:

- Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'an-ı Kerim'e) sınımsız sarılın (Kur'an-ı Kerim, 3/103).
- Allah'a ve Resulüne itaat edin ve birbirinizle çekişmeyin (Kur'an-ı Kerim, 8/46).
- Müminler kardeşlerdir. Öyleyse kardeşlerinizin arasını düzeltin (Kuran-ı Kerim, 49/10).
- Müslüman, elinden ve dilinden emin olunan kimsedir (Hadis-i Şerif).

- Birbirinizle ilgiyi kesmeyin, birbirinize sırt dönmeyin, kin tutmayın ve haset etmeyin (Hadis-i Şerif).
- Sizden biriniz kendisi için istediğini kardeşi için de istemedikçe, gerçek anlamda iman etmiş olamaz (Hadis-i Şerif).
- Allah'a ve ahret gününe iman eden kimse komşusuna iyilik etsin, iyi davransın (Hadis-i Şerif).
- Ey Allah'ın kulları! Kardeşler olun. Bir müslümanın din kardeşine üç günden fazla dargın durması helal olmaz (Hadis-i Şerif).
- İyilik ve takvada yardımlaşın, günah ve düşmanlıkta yardımlaşmayın (Kur'an-ı Kerim, 5/2).
- Anne babaya, akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yanınızdaki arkadaşına, yolcuya, elinizin altındakilere iyilik edin, iyi davranın (Kur'an-ı Kerim, 4/36).
- Allah'a ve Resulüne itaat edin ve birbirinizle çekişmeyin (Kur'an-ı Kerim, 8/46).

2009 yılında Kutlu Doğum Haftası sebebiyle DİB tarafından hazırlanan afişlerde ve billboardlarda ailenin önemini hatırlatan içeriğe sahip hadis ve ayetler yer almıştır:

- “Rabbim! Bana ve anne babama verdiğin nimetlere şükretmemi ve razı olacağın yararlı işler yapmamı nasip et. Neslimi de iyi insanlardan eyle” (Kur'an-ı Kerim, 46/15).
- Eşlerinizle iyi geçinin (Kur'an-ı Kerim, 4/19).
- Biz insana ana babasına iyi davranmasını emrettik (Kur'an-ı Kerim, 29/8).
- “Ey Rabbimiz eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl ve bizi Allah'a karşı gelmekten sakınanlara önder eyle” (Kur'an-ı Kerim, 25/74).
- Kendileri ile huzur bulacağınız eşler yaratıp, aranızda sevgi ve merhamet yerleştirmesi Allah'ın (varlığının ve gücünün) delillerindendir (Kur'an-ı Kerim, 30/21).

- Dikkat ediniz! Sizin kadınlar üzerinde hakkınız olduğu gibi, onların da sizin üzerinizde hakları vardır (Hadis-i Şerif).
- Hiçbir anne baba çocuğuna güzel terbiyeden daha değerli bir bağışta bulunmamıştır (Hadis-i Şerif).
- Allah'tan hakkıyla sakının ve çocuklarınıza adil davranın (Hadis-i Şerif).
- Sizin en hayırlınız ailesine karşı en hayırlı olandır. Ben de aileme karşı en hayırlı olanınızım (Hadis-i Şerif).
- Ailenin senin üzerinde hakkı vardır (Hadis-i Şerif).

Genel olarak baktığımızda billboardlara yansıdığı şekliyle Kutlu Doğum Haftasında ön plana çıkarılan söylemlerin tamamının sosyal hayata yönelik olduğu görülmektedir. Buradan hareketle, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin toplumsal dinamikleri güçlendirmek ve toplumun kıymet verdiği önemli referanslara dayanarak birlik, beraberlik ve toplumsal bütünlük için önemli bir vesile olarak değerlendirildiğine bir defa daha dikkatleri çekmekte fayda görmekteyiz.

Ağaç Dikim Kampanyası

Kutlu Doğum etkinlikleri çerçevesinde yapılan faaliyetlerden birisi de ağaç dikim kampanyalarıdır. Bu kampanyanın temelinde şüphesiz İslam dinin çevre ile olan pozitif münasebetlerinin tesiri yatmaktadır. Bilindiği üzere, İslam dini bir bütün olarak çevrenin korunmasına önem vermektedir. İslam'ın bu tutumunun dayanağı, şüphesiz Kur'an ve Hz. Peygamber'in uygulamaları ve sözleridir. Kur'an ayetlerine dayanarak İslam'ın ağaca, yeşil alana veya ormanlara nasıl baktığını Özdemir şu şekilde ifade eder:

“Çevre korumanın ve çevreciliğin en önemli konularından birisi de hiç şüphesiz ağaçların, ormanların, yeşil alanların ve bu gibi yerlerde yaşayan her türlü canlı türünün korunmasıdır. Bu açılardan da İslam dininin önemli prensipler getirdiğini görmekteyiz. Bu alanların korunması ile ilgili olarak hem ahlaki, hem de hukuki prensipler dikkatimizi çekmektedir. Kur'an'a baktığımızda ağaç kelimesinin çeşitli şekillerde geçtiği görülmektedir. Bir bütün olarak ele alındığında, Kuran'da doğrudan 'ağaç dikiniz' diye bir emir yoktur. Bununla beraber, ağaç, bağ ve bahçelerden o kadar çok ve akıcı bir üslupla bahseder ki, her dikkatli Kur'an

okuyucusunda bir ağaç, bağ ve bahçe bilincinin oluşmaması mümkün değildir” (Özdemir, 2001:101-102).

Hız. Peygamber’in gerek uygulamalarında ve gerekse çeşitli Hadis-i şeriflerinde ağaç dikmeye, mevcut ağaçları korumaya, ormanlar teşkil etmeye ve yine mevcut ormanları korumaya çok önem verdiği görülmektedir (Özdemir, 2001:104). Hız. Peygamber’in ağaç dikme ve ağaçları korumayla ilgili “elinizde bir ağaç fidanı varsa, kıyamet kopmaya başlasa bile, eğer onu dikecek kadar vaktiniz varsa, mutlaka dikin”, kim ağaç dikiminde bulunursa, onun için ağaçtan hâsıl olan ürün miktarınca Allah sevap yazar” vb gibi sözleri ağaç dikmenin önemine işaret etmektedir (Özdemir:2001).

Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde icra edilen ağaç dikim kampanyaları Hız. Peygamber’in sevdiği ve yapılmasını istediği bir davranış olarak ciddi anlamda kabul görmüş ve uygulanmıştır. Türkiye genelinde il, ilçe, kasaba ve köylerde müftülüklerin teşviki ile “diyanet ormanı” olarak tahsis edilen alanların yanı sıra belirli yerlere fidan dikilerek bu faaliyet gerçekleştirilmektedir (Kutlu Doğum Haftası Kutlama Projesi: 2008).

Bu faaliyetlere örnek olarak 2009 yılında İzmir- Urla müftülüğünün önderliğinde yapılan “Kutlu Doğum Haftası Hatıra Ağaçlandırması Etkinlikleri”ni gösterebiliriz. Urla Müftülüğünün yaptığı bu etkinlikte 1500 fidan dikilmiştir. Etkinlik, şehrin önde gelen idarecilerini, yöneticilerini ve halkını bir araya getirmesi noktasında da sosyal bütünleşmeye hizmet eden bir faaliyete dönüşmüştür (Karakuş: 2009).

Resim 8: Urla Müftülüğünce Yapılan Ağaç Dikme Kampanyasında Şehrin Kaymakamı, Emniyet Müdürü, Müftüsü ve Sivil Toplum Örgütlerinin Yöneticileri Bir Arada

Ağaç dikim kampanyaları her geçen yıl halkın bu etkinliğe karşı olan ilgisini ve katılımını arttırmıştır. İnsanlara ağaç dikmenin önemini öğretmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 'Kutlu Doğum Haftası Raporları'na yansıyan Türkiye geneli dikilen fidan sayıları karşılaştırıldığında bu ilginin boyutları ortaya çıkmaktadır. Örneğin 2003 senesinde ülke genelinde 4.467 adet ağaç fidanı dikilmişken (Kutlu Doğum Raporu: 2003) aradan geçen beş yılın ardından yani 2008 senesinde bu sayı 39.740 olmuştur (Kutlu Doğum Raporu: 2008).

Sportif Faaliyetler

“Dinimizin spora verdiği önemin bir göstergesi olarak gençliğin boş vakitlerinin hoşça geçirilmesi ve değerlendirilmesini temin etmek üzere güreş, futbol, voleybol, masa tenisi, atletizm, vb. dallarda müsabakalar düzenlenmesi” (Kutlu Doğum Haftası Kutlama Projesi: 2008:8) hususunda Diyanet İşleri Başkanlığının ilgili birimleri karar almışlardır. Bu karar doğrultusunda Kutlu Doğum Haftası faaliyetleri arasında sportif etkinlikler il ilçe kasaba ve köylerde müftülüklerin yönlendirmesi ile yapılmaktadır.

Ülkenin farklı yerlerinde farklı türden sportif etkinlikler düzenlenmiştir. Örnek olarak Edirne'nin Uzunköprü ilçesini zikredebiliriz. 2000– 2008 yılları arasında Uzunköprü'de müftülük yapan Sait Emin Arvas, bu ilçede Kutlu Doğum faaliyetlerinin halkın yoğun

katılımıyla coşkulu bir şekilde kutlanması konusunda büyük gayretler sarf etmiştir. Kutlu Doğum faaliyetleri içinde Uzunköprü’de yapılan birçok etkinlikten biri de bizzat müftülüğün organize ettiği futbol turnuvası olmuştur. Halkın yoğun katılımı ile gerçekleşen Kutlu Doğum Programında birinci olan takım ödüllendirilmiştir (Kişisel Görüşme:2010).

2008 Yılında Kutlu Doğum Haftası kutlamaları çerçevesinde İzmir müftülüğü tarafından Gaziemir ilçesi Sarnıç Beldesinde “1.İzmir Yağlı Güreşleri” düzenlenmiştir. Farklı yaş gruplarından 180 pehlivanın katıldığı turnuva çok sayıda vatandaş tarafından seyredilmiştir. Bu etkinlik medya tarafından da ilgiyle takip edilmiştir. Güreş turnuvasının Kutlu Doğum ile olan ilgisini İl Müftüsü İbrahim Acar şu şekilde ifade etmiştir:

“Peygamber Efendimiz insan sağlığına çok önem vermiş ve bu konuda pek çok söz söylemiştir. Sağlıklı olmak da spor yapmakla ilgilidir. Efendimiz; sporu, özellikle de ok atmaya, yüzmeyi, ata binmeyi ve güreş tutmayı teşvik etmiştir. Kendileri de zamanın ünlü pehlivanlarıyla güreş tutmuş. Bu geleneği devam ettirmek için Kutlu Doğum Haftası'nda güreş turnuvası düzenlemeyi uygun gördük. Güzel bir katılım oldu. İnsanlar birlik, beraberlik ve sevgi ortamı oluşturdu. Gençlere ve çocuklara bu etkinliklerle Kutlu Doğum'un amacını anlatmaya çalışıyoruz” (Acar:2008).

Sportif etkinliklerin bir başkası 2010 yılı faaliyetleri içinde Zonguldak Müftülüğü tarafından yapılmıştır. Zonguldak İline bağlı ilçe müftülükleri arasında voleybol turnuvası düzenlenmiştir. İl müftülüğü web sitesinde (caycumamüftülüğü.gov), düzenlediği bu etkinlikle personelini profesyonel veya amatör olarak değişik branşlarda spora teşvik etmeyi amaç edindiğini ifade etmektedir.

Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde ülke genelinde yapılan sportif faaliyetlerle ilgili rakamlar konusunda 2004 yılı ve 2006 yılında tespit edilmiş faaliyet sayıları raporlarda mevcuttur. Buna göre 2004 yılında Türkiye’de 33 yerde müftülüklerin gerçekleştirdiği sportif aktiviteler yapılmıştır (Kutlu Doğum Raporu: 2004). 2006 yılında müftülükler eliyle gerçekleştirilen sportif faaliyetlerin sayısı ise 29 olarak raporlara yansımıştır (Kutlu Doğum Raporu: 2004).

Resim 9: İzmir Müftülüğünce 2008 Yılında Düzenlenen Güreş Turnuvasından Bir Görüntü

Kutlu Doğum Haftası çerçevesinde yapılan sportif faaliyetler, haftanın sosyal bütünleşmeye, birlik ve beraberliğe olan tesirine güç katmaktadır. Spor toplumsal dayanışma ve bütünleşmeye önemli ölçüde olumlu katkı sağlamaktadır. İnsanların sosyalleşmesine neden olmaktadır. Ayrıca, özellikle kazanmanın ikinci planda olduğu bu tür spor etkinlikleri toplumsal bütünleşmenin sağlanmasında, insanların veya grupların birlikte hareket etmelerine hizmet etmektedir. Sporun sosyal faydalarının üzerinde duran Doğu, şunları söylemektedir.

“Sporun evrensel değerlerinde, toplumlarda insanları guruplara ayıran ırk, milliyet, din, mezhep, sosyal konum, eğitim, kültür ve ekonomik farklılıklar, vb. özellikleri göz ardı eden bir yaklaşımla herkese eşit bir yaklaşım (FAİR PLAY) ortaya konur. Hele kazanmanın ikinci plana itilip katılımın ön plana çıkarıldığı Rekreatif spor gruplar arasındaki çatışmanın azaltılmasında önemli rol oynamaktadır. Rekreatif sporda sosyal, ekonomik veya eğitim farklılıkları ortadan kalkar ya da önemsizleşir. Her kesimden insan ortak zevkleri doğrultusundaki bir araya gelirler ve ortak uğraşılarda bulunur. Spor her kesimden olan bu insanların birbirlerini tanımalarına, dostluk kurmalarına ve ortak amaçlar etrafında birlikte çalışmalarına imkan hazırlar. Örneğin; bir basketbol takımını oluşturan sporcuların etnik kökeni, ırkı, dini, sosyal ve kültürel durumu, eğitim düzeyi ya da ekonomik yönü katılanların hiç birisi için ön planda değildir ve önemsenmeyen unsurlardır. Takımı oluşturan ve her kesimden oluşan sporcuların ortaklaşa yaptıkları ve dikkatlerini öncelikle yoğunlaştırdıkları husus, basketbol faaliyetinin kendisidir. Bu

durum toplum hayatının niteliğini geliştirmekte, toplumun moral değerlerini yükseltmektedir” (Doğu:2006).

Bu çerçevede Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri arasında yapıla gelen sportif faaliyetlerin birlik ve beraberliği sağlamaya yönelik, toplumu bir araya getirecek, kenetleyecek ve kardeşlik duygularını güçlendirecek bir vesile olarak değerlendirildiğini söyleyebiliriz.

2.1.5. Hatim ve Mevlid Merasimleri

Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin en eskisi ve en vazgeçilmezi Hatim ve Mevlid merasimleridir. Bu etkinlikte Hz. Peygamberin ruhaniyetine hediye edilmek üzere Kuran-ı Kerim baştan sona okunur yani hatmedilir. Kur’an-ı Kerim’i hızlı ve akıcı okuyanlar veya hafızlar kendi başlarına hatim yaparlarken, bir hatimi kısa zamanda bitiremeyecek şekilde ağır okuyanlar aralarında Kur’an cüzlerini paylaşırlar. Herkes kendine düşen bölümü bitirir. Böylece ortak hatimler yapılır.

Müftülükler camilerde halkı birkaç hafta öncesinden ortak hatim kampanyasına davet ederek çok sayıda hatimin yapılması sağlanmaktadır. Ayrıca önceden başlatılan bu hatim organizasyonu insanların Kutlu Doğum Haftasına olan motivasyonuna olumlu katkı sağlamaktadır. Yapılan hatimler Kutlu Doğum Haftası için tertip edilen salon programlarında veya cami programlarında dualanır. Yani hatimler Hz. Peygamber’in ve bütün peygamberlerin ruhaniyetlerine hediye edilir. Bu vesile ile Allah’tan huzur, mutluluk ve bereket niyaz edilir (Kutlu Doğum Haftası Kutlama Projesi:2008).

Hatim ve mevlid programlarında Süleyman Çelebi’nin Vesiletü’n-Necat diye bilinen Mevlid’i vazgeçilmez bir yere sahiptir. Bilindiği üzere, Türk halkı bu esere ayrı bir kutsiyet atfetmektedir (Kabaklı, 1997: 382). Halk düğünlerinde, cenazelerinde, asker uğurlama törenlerinde, sünnet merasimlerinde ve her türlü törenlerinde Süleyman Çelebi’nin Mevlid’ini okutmayı adet edinmiştir. Bu adet köyden kente ülkenin dört bir tarafında uygulanmaktadır. Dolayısıyla Kutlu Doğum Haftası içerisinde cami programlarında vazgeçilmez etkinliklerin başında hatim ve mevlid okumaları gelmektedir.

DİB düzenlediği hatim ve mevlit programlarının rakamlarına baktığımızda mesela 2004 yılında 13.719 hatim yapılmış, 931 mevlid merasimi tertip edilmiştir (Kutlu Doğum

Raporu: 2004). 2005 yılında hatim sayısı 30.403 iken, 704 mevlit töreni düzenlenmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2005). 2006, 2007 ve 2008 yıllarının raporlarında ise hatim ve mevlit rakamları birlikte kayda geçirilmiştir. Buna göre 2006 yılında hatim ve mevlit programlarının toplam rakamı 71.523 olmuştur (Kutlu Doğum Raporu: 2006). 2007 yılında 620 (Kutlu Doğum Raporu: 2007), 2008 yılında ise 45.993 adet hatim ve mevlit yapıldığı tespit edilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2008).

Yukarıda görüldüğü gibi, yıllar arasındaki rakam dengesizliği yapılan etkinliklerin takip edilmesi ve faaliyet raporlarının hazırlanması sürecinde DİB'nin yeni yöntemler geliştirmesinin ve uygulanmasının gerekliliğini göstermektedir.

Vaaz, Hutbe Ve İrşad Programları

Diyanet İşleri Başkanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi Başkanlığı'nın 2002 yılında hazırladığı Kutlu Doğum Haftası Araştırma anketinde katılımcılara “Kutlu Doğum Haftasından ne şekilde haberdar oluyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya ankete katılan 1197 kişiden 723'ü yani katılımcıların yüzde 60,5'i “hutbe ve vaazlar sayesinde” Kutlu Doğum Haftasından haberdar olduğunu belirtmiştir (Kutlu Doğum Haftası Araştırma Raporu: 2002). APK tarafından yapılan bu araştırma gösteriyor ki basın ve medyanın iletişim ve bilgi aktarımında yeri tartışmasız olsa da vaaz ve hutbe gibi faaliyetlerin Türkiye toplumu üzerinde ağırlığı ve tesiri devam etmektedir. Vaaz ve Hutbe gibi irşad kanallarının tazeliğinin farkında olan DİB, Başkanlığa bağlı bütün il, ilçe, kasaba ve köy camilerinde ilgili personeline her konuda olduğu gibi Mevlid ve Kutlu Doğum konularında da, vaaz ve hutbe verdirmektedir.

Ülke genelinde 2004 yılında 81 İl ve 851 ilçede Haftanın önemi ile ilgili vaaz verilmiş, Kuran ve sünnet bütünlüğü ve Hz. Peygamber'in örnekliği konularında hutbeler okunmuştur (Kutlu Doğum Raporu:2004).

Kadınlara Yönelik Vaaz ve İrşad Programları

Vaize, uzman ve Kur'an Kursu Öğreticileri bu programlar için görevlendirilmiş personeldir (Kutlu Doğum Haftası Kutlama Projesi:2008). Kapsamı il, ilçe, kasaba ve köyler olan bu faaliyet de yukarıda ifade edilen vaaz, hutbe ve irşad faaliyetlerinde olduğu gibi toplumu bilgilendirmek ve Hz. Peygamber sevgisi etrafında sosyal bütünleşmeye katkı sağlamak amacına hizmet etmektedir. Yukarıda ayrıntısıyla ifade

etmeye çalıştığımız vaaz ve irşad programları aynıyla kadınlara yönelik olarak da uygulanmaktadır.

2.2. Yurt Dışı Etkinlikler

“Türk işçilerinin kitlesel olarak Batı Avrupa ülkelerine gitmelerinin başlangıcı ‘Türk Alman İşçi Mübadele Anlaşması’nın yürürlük tarihi olan ‘31 Ekim 1961’ tarihi kabul edilir” (Doğan, 2001:1) Bu tarihten sonra Avusturya, Fransa, Belçika, İsveç, Hollanda, İsviçre gibi diğer Avrupa ülkeleri ile benzer anlaşmalar yapılmıştır. Böylelikle Türkiye’den buralara insanlar işçi olarak gitmeye başlamışlardır. “Göçün başlangıç yıllarında geçici amaçla giden işçilerimiz, daha sonra kalıcı hale gelmiş, zamanla ailelerin birleşmesiyle birlikte dönüş emeklilik sonrasına kalmış” (Doğan, 2001:2), fakat dönüş düşüncesi birçok Türk işçi ailesi açısından hayal olmaktan öteye geçememiştir. Öyle ki 2000 yılı itibariyle Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan Türk nüfusu, büyük çoğunluğu Almanya’da olmak üzere iki buçuk milyonu aşmıştır (Doğan:2001). Özellikle Batı Avrupa’daki “Türk işçilerini asimile olmaktan koruyan ve yabancı bir toplumda sosyal bir varlık haline getiren Türkiye’de iken sahip oldukları milli kültür kodları olduğu hususudur. Din, bu kodların muhafazası ve yeni bir yapı kazanmasında en önemli rolü üstlenmiştir” (Doğan, 2001:4). Müslüman Türkler, yaşadıkları egemen kültürün menfi etkisinden kendilerini ve ailelerini koruyarak yine o egemen kültür atmosferinde varlıklarını sürdürmek mecburiyetindeydiler.

“Yabancı bir kitlenin bir toplumsal yapıda asimile olmadan kendine özgü bir toplumsal yapı oluşturması kolay gerçekleşen bir durum değildir” (Doğan, 2001:3). Asimilasyonun önüne geçilmesi ancak bu yabancı kitlenin sahip olduğu manevi kültürle olan sağlıklı ilişkisiyle açıklanabilir. Almanya ölçeğinde konuya eğildiğimizde büyük bir problem karşımıza çıkmaktadır. Almanya’da ana okuldan başlayarak lise son sınıfa kadar din eğitimi devam etmektedir. Orada yaşayan Türk nüfusun gidebileceği anaokulları olmadığından çocuklarını Alman anaokullarına mecburen göndermek durumundadırlar. Almanya’daki anaokullarının yüzde 75’i kiliselere bağlı olarak Hıristiyanlığa uygun eğitim vermektedirler. Dolayısıyla Türk çocukları kendilerini bir ikilemin içinde bulmaktadırlar. Konu sadece bununla sınırlı değildir. Din derslerinin plan ve müfredatı kilise ve dini cemaatler eliyle hazırlanmaktadır. Kiliseler ve cemaatler tarafından sportif ve kültürel faaliyetler ister istemez Türk öğrencileri etkilemektedir (Doğan, 2001:14). Bu çerçevede başta Avrupa olmak üzere dünyanın farklı

coğrafyalarında yaşayan vatandaşlarımızın kültürlerini ve değerlerini muhafaza etmesi ve sonraki kuşaklara sağlıklı bir biçimde aktarması noktasında Kutlu Doğum Haftası büyük bir öneme sahiptir. Yurt dışı etkinliklerine bu nazarla bakmak, yapılan etkinliklerin ne denli mühim olduğunu kavramamıza imkân sağlayacaktır.

Yurt dışında yapılan etkinliklerin neredeyse tamamı Türkiye’de gerçekleştirilen etkinliklerin aynısıdır. Yukarıda Türkiye’de yapılan faaliyetleri yeterince ifade ettiğimizi düşünerek bu bölümde çok fazla ayrıntıya girmemeye gayret edeceğiz. Özellikle 2002 ve sonrasında yapılan etkinliklere değineceğiz. Bu manada, yapılan etkinlikleri şu şekilde özetlemek mümkündür:

Almanya’daki Etkinlikler

Berlin’de 2002 yılı Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri sebebiyle çok sayıda vatandaşın da katıldığı bir program tertip edilmiştir. DİTİB Türk Tasavvuf Musikisi Çocuk Korusu, düzenlenen programda konser vermiştir. Etkinlikler çerçevesinde düzenlenen “Sevgi ve Barış Dini Olarak İslam” konulu kompozisyon yarışmasında dereceye giren öğrenciler ödüllendirilmiştir. Program sonunda ise katılımcılara DİTİB tarafından Kutlu Doğum Aşı ikram edilmiştir (Diyanet Avrupa Dergisi: 2002).

2003 yılında, Karlsruhe Başkonsolosluğu Din Hizmetleri Ataşesive DİTİB’e bağlı cami dermekleri ortaklığı ile Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri tertip edilmiştir. Dönemin Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Mustafa Kutlu İslam’da Hoşgörü, Milli Örf Ve Adetlerimizin Korunması, Gençliğin Kötü Alışkanlıklardan Korunması, İslam’da Kardeşlik ve Dinler arası Diyalog” gibi konularda vaaz ve konferanslar vermiştir. Genel olarak hafta vesilesiyle vaaz konferans, gençlerle sohbet, kermes açılışları ve çeşitli ziyaretler düzenlenmiştir (Diyanet Avrupa, 2003:50).

2004 yılında Hastane hapisane ziyaretleri Hatim ve Mevlid programları, gül dağıtımı, sema gösterileri ile etkinlikler kutlanmıştır. Bu yıl içerisinde düzenlenen konferans ve paneller de “Çağımız ve Hz. Muhammed, “İslam’ın Dünya Barışına Katkısı”, Gül Muhammed ve Peygamberimizin Zengin Ahlakı” konuları işlenmiştir.

2005 Yılı Kutlu doğum haftasının başında Din Hizmetleri Müşavirliği ve Ataşeliklerince Kutlu Doğum mesajı yayınlanmıştır. Almanya’da bulunan bütün camilerde vaaz ve hutbeler aracılığıyla günün anlam ve önemine vurgu yapılmıştır.

Kutlamalar çerçevesinde Almanya genelinde 20 adet konferans, 6 tane panel düzenlenmiştir. Türkiye’de adet haline gelen “bir dal gül ver” kampanyası burada da yapılmış ve vatandaşlara çok sayıda gül takdim edilmiştir. Bununla birlikte 200 adet fidan vatandaşlara dikmeleri için hediye edilmiştir. Hafta çerçevesinde belediye başkanları, okullar, polis karakolları, hastaneler ve huzur evleri ziyaret edilmiş, ziyaret sırasında Hz. Peygamber’in remzi olan “gül” başta olmak üzere çeşitli hediyeler verilmiştir (Kutlu Doğum Raporu, 2005:2). 2006 yılı etkinlikleri, Almanya’nın Berlin, Essen, Münih, Hannover, Hamburg, Düsseldorf, Karlsruhe, Köln, Nürnberg ve Frankfurt şehirlerinde yapılmıştır (Kutlu Doğum Haftası Raporu, 2006). Berlin Din Hizmetleri müşavirliği 09.04.2006 tarihinde Köln Üniversitesi konferans salonunda çok sayıda üst düzey temsilci, Alman kiliselerinin temsilcileri ve vatandaşların katılımıyla gerçekleşen merasimle Kutlu Doğum Haftasının açılışını yapmıştır. Bu programda “Hz. Muhammed’in Güzel Ahlakı” konulu bir de panel düzenlenmiştir. Berlin’de yayın yapan TD1 televizyonunda Kutlu Doğum konulu bir sohbet programı yapılmıştır.

Resim 10: Düsseldorf’da 2006 Yılında Yapılan Kutlu Doğum Programı

Yine aynı Tv kanalında canlı haber programına konuk olarak katılım sağlanmış Kutlu Doğum coşkusu vatandaşlarla paylaşılmıştır (Kutlu Doğum Haftası Raporu, 2006:3). Genel olarak Almanya’da yapılan etkinliklere baktığımızda vatandaşlara yönelik gül takdimi, Kutlu Doğum Aşı ikramları; hastane, hapisane ve cezaevi ziyaretlerinin düzenlendiğini görmekteyiz. Bu yıl ki etkinliklerde ülke genelinde yerel yöneticilerinin ve Hıristiyan din adamlarının iştirakinin sağlandığı programların tertip edildiği de dikkatlerden kaçmamaktadır. Bu anlamda örneğin, Essen Din Hizmetleri ataşeliği bölgesinde bulunan Bochum Katolik Kilisesinde Kutlu Doğum Haftası ile ilgili

merasim düzenlenmiştir. Bu merasime, Essen Başkonsolosu ile çok sayıda vatandaş katılmıştır. Ayrıca Hannover’de yapılan etkinliklere de yerel yöneticiler ve Hıristiyan din adamları davet edilmiştir. Program sonunda katılımcılara Türkçe ve Almanca broşürlerle birlikte gül de takdim edilmiştir. Ayrıca DİB tarafından gönderilen kitaplar ve CD’ler vatandaşlara hediye edilmiştir. Ülke genelinde 9.750 adet kitapla birlikte çok sayıda broşür dağıtılmıştır (Kutlu Doğum Haftası Raporu:2006). 2006 yılında Almanya’da Kutlu Doğum Etkinlikleri çerçevesinde 3’ü Almanlara yönelik olan toplam 35 konferans; 4 tane de panel düzenlenmiştir. Bunlarla birlikte Tasavvuf Musikisi konserleri de etkinlikler içerisinde icra edilmiştir(Kutlu Doğum Raporu:2006).

2007 yılı, Almanya’nın Berlin, Münih, Mainz, Hannover, Hamburg, Karlsruhe, Köln, Nürnberg, Münster ve Stuttgart olmak üzere on farklı şehrinde Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri düzenlenmiştir. Bu yıl ki etkinliklerin açılışı Berlin’de Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu’nun da katıldığı bir program ile yapılmıştır. Program çerçevesinde Başkan Bardakoğlu’nun da katıldığı bir de konferans düzenlenmiştir. 15 Nisan 2007 tarihinde ise Münih’te 10.000 kişinin katıldığı Kutlu Doğum Haftası açılış merasimi düzenlenmiştir. Buradaki programı sanatçı Bedirhan Gökçe sunmuş konuşmacı olarak ise Emekli DİB Yardımcısı Necmettin Nursaçan katılmıştır. Salondaki katılımcılara 10.000 gül ile birlikte 5.000 adet de kitap hediye edilmiştir. Münster’de ve Hannover’de düzenlenen konferanslara ise DİB üst düzey görevlileri katılmıştır. Münster’deki Programlara Doç. Dr. Ali Dere, Doç. Dr. Nihat Hatipoğlu gibi isimler katılırken Hannover’deki programlara Prof. Dr. Mehmet Görmez, Prof. Dr. Mehmet Emin Özafşar ve Doç. Dr. Mustafa Ağırman katılmıştır. Hannover’deki programlara yaklaşık 13.000 kişi katılmıştır.

2008 yılında, Berlin Din Hizmetleri Müşavirliği, DİTİB ve Köln Din Hizmetleri Ataşeliğince ortaklaşa düzenlenen Kutlu Doğum Haftası binlerce Türk vatandaşının katılımıyla kutlanmıştır. Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı Prof. Dr. M.Emin Özafşar da, ‘Kutlu Doğum’ konulu bir konferans vermiştir. Berlinde’ki bu program, DİTİB Türk Tasavvuf Mûsikisi korosunun konseriyle sona ermiştir (Diyanet Avrupa, 2008:57). 2008 yılında Almanya’daki bir başka etkinlik Karlsruhe’da yapılmıştır. Karlsruhe Din Hizmetleri Ataşeliği öncülüğünde Heidelberg bölgesinde bulunan Heidelberg, Wiesloch, Walldorf, Eberbach, Sinsheim, Mosbach, Buchen DİTİB cemiyetleri Heidelberg’te ortaklaşa düzenledikleri bir programla Kutlu Doğum’u coşkulu bir

şekilde kutlamışlardır. Yaklaşık 1000 kişinin katıldığı programda Heidelberg camii öğrencileri ilahilerle programı renklendirirken, programda sema gösterisi de yapılmıştır (Diyanet Avrupa, 2008:58). 2009 yılı Kutlu Doğum etkinlikleri de genel anlamda bir önceki yıl ile paralel faaliyetlerle kutlanmıştır. Örneğin bu yıl, Karlsruhe-Bretten DİTİB Yeşil Camisinde geniş katılımlı bir Kutlu Doğum programı düzenlenmiştir. Öğrenciler arasında ‘Namaz Surelerini Güzel Okuma’ yarışması ile aile bireyleri arasında ‘Temel Dini Bilgiler ve Genel Kültür’ yarışması da yapılmıştır (Diyanet Avrupa, 2009:55). Bunun dışında, Bremen ve çevresi DİTİB derneklerinin düzenlediği etkinlikler ülke genelinde neredeyse bütün camilerde yapılmıştır (Diyanet Avrupa, 2009:56).

ABD’de Yapılan Etkinlikler

Diyanet İşleri Başkanlığının Kutlu Doğum Haftası Etkinlikleri raporlarında 2006 senesine kadar ABD’deki her hangi bir etkinlikten söz edilmemiştir. 2006 yılında ise New York’ta, Kutlu Doğum Haftası ile ilgili bir dizi etkinlik düzenlenmiştir. 2006 yılı Kutlu Doğum Raporunda düzenlenen etkinlikler şu şekilde rapor edilmiştir:

“Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri ateşelik bölgesinde dört yerde coşkulu bir şekilde kutlanmış, kapasitesi yüksek konferans salonları kiralanarak geniş katılımlı toplantılar düzenlenmiştir. Kutlamalar vatandaşlarımız arasında memnuniyetle karşılanmıştır. 21 Nisan 2006 Cuma günü Pensilvanya eyaletinde bir program düzenlenmiş, programa 600 kişi katılmıştır. 23 Nisan 2006 Pazar günü New Brooklyn bölgesinde yapılan programa 800 vatandaşımız ve soydaşımız katılmış, program çok olumlu geçmiştir. Programda Tasavvuf Müziği ve ilahiler okunmuştur” (Kutlu Doğum Raporu, 2006:5).

2007 yılındaki etkinlikler çerçevesinde “Brooklyn eyaletinde ‘Abraham Lincoln High School’un konferans salonunda 1300 kişinin katıldığı bir program düzenlenmiş, programda bayan din görevlisi Güner Kurşun’un hazırladığı çocuk korusu ilahiler söylemiştir” (Kutlu Doğum Haftası Raporu, 2007:20). Bu programın yanı sıra, Maryland Üniversitesi konferans salonunda Amerikalılardan oluşan bir Mevlevi ekibi gösteri yapmıştır. Washington civarında ilk defa yapılan bu programa 300 Türk vatandaşı katılmıştır. Ayrıca, Ateşe Dr. Gazi Erdem tarafından bir konferans verilmiş, konferansa da 200 kişi katılmıştır. Bu konferansa Türkiyeden de DİB yardımcısı Prof. Dr. İzzet Er, Prof. Dr. Hüseyin Algül ve Pof. Dr. M. Emin Ay konuşmacı olarak

katılmıştır. Bununla birlikte M. Emin Ay, tasavvuf musikisi konseri vermiştir (Kutlu Doğum Haftası Raporu, 2007:20).

Amerika’da düzenlenen 2008 Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine Diyanet İşleri Başkanı Ali Bardakoğlu katılmıştır. “Başkan Bardakoğlu, 21-28 Nisan 2008 tarihleri arasında New York, Boston ve Washington’daki temasları çerçevesinde değişik üniversitelerde konferanslar verdi”(Diyanet Avrupa, 2008: 52). Bu çerçevede, Bardakoğlu önce, New York’ta bulunan Columbia Üniversitesinde “Müslümanlar, Hıristiyanlar ve Yahudiler: Osmanlı İmparatorluğunda Barış İçinde Bir Arada Yaşama Tecrübesi" başlıklı bir konferans vermiştir. Ardından, Harvard Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları bölümünde Prof. Dr. Cemal Kafadar’ın yönettiği konferansa katılan Bardakoğlu, burada ‘İslâm’da Bir Arada Yaşama Kültürü: Türkiye Örneği’ konulu bir konuşma yapmıştır. New York ve New Jersey’de bulunan cami ve dernekleri de ziyaret ederek yetkililerden bilgi alan Bardakoğlu, burada düzenlenen Kutlu Doğum programında bin kişiyi aşkın kalabalığa hitap etmiştir. Konuşmaların ardından Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi Fatih Koca Türk Tasavvuf Musikisi konseri vermiştir (Diyanet Avrupa:2008).

Avustralya’da Yapılan Etkinlikler

Son yıllarda Avustralya’da da Kutlu Doğum etkinliklerinin düzenlendiğini görmekteyiz. Türklerin daha çok bulunduğu Melburn ve Sidney gibi iki büyük şehirde etkinlikler yapılmaktadır. Etkinlikler çerçevesinde hazırlanan mesaj, e- mail yoluyla ve ayrıca Türkçe yayın yapan radyo ve gazeteler aracılığı ile birçok vatandaşa ulaştırılarak kandilleri tebrik edilmiş, haftanın önemi ve yapılacak programlar hakkında bilgi verilmiştir (Kutlu Doğum Raporu: 2006 ve 2007). Yapılan vaaz ve sohbetlerde “Peygamberimizin Örnek Ahlakı” üzerinde durulmuş, DİB tarafından yayımlanan Peygamberimi Öğreniyorum isimli kitap camilere gelen vatandaşlara dağıtılmıştır. Bununla birlikte çeşitli nedenlerden ötürü camide yapılan etkinliklere katılamayan vatandaşlara Peygamberimizin örnek ahlakını anlatan 1000 adet cd hediye edilmiştir. Camilerde tertip edilen mevlid merasimlerinde katılımcılara ikramda bulunulmuştur. Sydney’de ise aynı yıl geniş bir katılımın olduğu Kutlu Doğum Haftası açılış programı yapılmıştır. Burada Kur’an okuma yarışması düzenlenmiştir. Ayrıca Kitap fuarı da açılmıştır. DİB Yardımcısı Mehmet Görmez tarafından bir de konferans verilmiştir (Kutlu Doğum Raporu:2007).

Avustralya’da yapılan etkinliklerin genel olarak her yıl aynı çerçevede yapıldığını ve benzer etkinlikler ile Kutlu Doğum Haftasının kutlandığını söyleyebiliriz.

Hollanda’da Yapılan Etkinlikler

Kutlu Doğum Haftası Hollanda’nın Deventer bölgesinde özellikle 2007 senesinde yoğun faaliyetler eşliğinde kutlanmıştır. Daha önceki senelerde de burada çeşitli faaliyetler düzenlenmiştir. Fakat Diyanet’in Kutlu Doğum Haftası Raporlarına baktığımızda 2007 yılı etkinlikleri çerçevesinde toplam 16 adet konferansın tertip edildiğini görmekteyiz. Bu bölgede bulunan İslami dernek ve vakıflarla ortak bir programın düzenlenmesi de kaynaşma zeminini pozitif etki sağlamıştır. Özellikle de Sünni ve Şiilerin bir araya gelip kaynaşmalarına vesile olmuştur (Kutlu Doğum Raporu:2007).

2010 yılında Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Bardakoğlu’nun da katılımıyla yaklaşık 40 bin kişinin katıldığı bir program düzenlenmiştir. Hollanda Diyanet Vakfı’nın öncülüğünde düzenlenen bu organizasyona katılımcılar Hollanda, Belçika, Almanya, İngiltere ve Danimarka’dan katılmışlardır. Yapılan bu programda “İslamofobiya” ya karşı Avrupa’ya mesaj verilmeye çalışılmıştır. Programda konuşan Bardakoğlu, sataşmaların Avrupa’da yaşayan Türk toplumu tarafından hiçbir şekilde karşılık bulmadığını, Türklerin ağır başlılıkla, cevabı gereken şekilde verdiğini belirtmiştir. Kötülüğe kötülükle değil, iyilikle, barışçıl karşılık vermenin en güzel cevap olduğunu ifade eden Bardakoğlu, aşırı sağcı tutumların, din düşmanlığını körükleyici sözlerin, toplumların çizgisini saptırmayacağını ve bunların saman alevi gibi kısa ömürlü olacağını belirtmiştir. Bu etkinlik Avrupa’da yaşayan Türk nüfusa karşı ortaya konması muhtemel kışkırtma girişimlerine karşı halkın bilinçlenmesine katkı sağlamıştır (Yağcı ve Doğan: 2010) Bu açıdan da Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin tek düze olmadığını, yaşamın içindeki her türlü probleme ve soruna onların çözümü adına destek olacak mahiyette dinamik olduğunu söylemeliyiz.

Danimarka’da Yapılan Etkinlikler

Danimarka’da yapılan Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin en yoğunu ve kapsamlısı Kutlu Doğum Haftası Raporlarına yansıdığı kadarıyla 2006 yılında gerçekleştirilmiştir. 2005 yılı içinde yaşanan ve bütün dünyada yaşayan Müslümanlar tarafından kınanan

karikatür krizinin bu etkinlikler üzerinde tesirli olduğunu söyleyebiliriz (Bardakoğlu, 2006:3).

2006 yılında Danimarka-Türk Diyanet Vakfı'nca bastırılan “İnsan ve Sevgi” ve “Peygamberimi Öğreniyorum” adlı kitaplar halka dağıtılmıştır. Hafta içerisinde 6 konferans düzenlenmiştir. Konferanslara katılım sayısı oldukça yüksek olmuştur. Örneğin 19.04.2006 tarihinde yapılan konferansa 1.000 kişi katılmıştır. Katılımcılara yemek ikram edilmiş ve çeşitli hediyeler takdim edilmiştir. Hafta münasebetiyle 178 hatim, 1630 Yasin, 327.100 tevhid ve 163.000 salât-u selam okunmuştur (Kutlu Doğum Raporu, 2006:5). Bunlarla birlikte Türkiye’de hazırlanan 12 dilde Hz. Peygamber’in sözlerini içeren cd ler, kitaplar ve gül kokulu kalemler Kraliçeye, Bakanlara, Merkez Belediye Başkanlarına, Yabancılar Müdürlüğüne ve bazı büyük elçiliklere gönderilmiştir. Ayrıca, Kraliçeye, Başbakan’a Entegrasyon ve kilise bakanlarına gül gönderilerek kutlamalara davet edilmişlerdir (Kutlu Doğum Raporu, 2006:5). Bundan sonraki senelerde de benzer etkinliklerle Danimarka’da Kutlu Doğum Haftası kutlanmıştır.

Diğer Ülkelerde Yapılan Etkinlikler

Kutlu Doğum etkinliklerinin yurt dışında da aynen Türkiye’de gerçekleştirilen faaliyetlerle paralel olduğunu daha önce ifade etmiştik. Bu etkinlikler yukarıda ismini belirttiğimiz ülkelerde olduğu gibi diğer ülkelerde yapılan faaliyetlerde de aynıyla sürdürülmüştür. Yani etkinlikler, konferanslar, paneller, tasavvuf musikisi konserleri, gül günü, hastane, hapisane veya huzurevi ziyaretleri şeklinde yapılmıştır. Dolayısıyla, faaliyetlerin yapıldığı ülkelerin ismi ve bulunduğu coğrafya ne olursa olsun genel olarak benzer etkinlikler ile Kutlu Doğum Haftası icra edilmektedir. Anlattıklarımızın tekrara dönüşmemesi düşüncesiyle etkinliklerin tertip edildiği diğer ülkelerin isimlerini zikrederek konuyu sonlandırmanın daha uygun olacağına inanıyoruz. Bu anlamda, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yukarıda belirttiğimiz ülkelerin yanı sıra Kutlu Doğum Haftası faaliyetleri düzenlediği diğer ülkeler şu şekildedir: İngiltere, Fransa, İsveç, Türkmenistan, Kırgızistan, Makedonya, Azerbaycan, Romanya, Gürcistan, K.K.T.C, Kosova, Moğolistan, Rusya (Kırım) ve Kazakistan (Kutlu Doğum Raporu: 2005-2006-2008).

2.3. Sivil Toplum Kuruluşları'nın Etkinlikleri

STK'lar, toplum yararına çalışan ve bu yönde kamuoyu oluşturan, kâr amacı gütmeyen sorunların çözümüne katkı sağlayarak çoğulculuk ve katılımcılık kültürünü geliştiren, demokratik işleyişe sahip, bürokratik donanımdan yoksun ve gönüllü olarak bir araya gelen bireylerden oluşan örgütlenmeler olarak tanımlanmaktadır. Bununla birlikte Belge'ye göre sivil toplum, devlet otoritesi dışında bir şeyler yapma alışkanlığını edinmiş; her şeyi devletten beklemeyen, onun dışında, ondan bağımsız ancak düşmanca olmayan bir ilişki geliştiren toplumdur (Erdem, 2008:6). Abay'a göre ise;

“Sivil toplum; devlet müdahalesini kabul etmeyen ya da siyasal iktidarın belirleyici olmadığı, bireylerin ve grupların herhangi bir makamdan izin almadan kendi irade ve istekleri ile örgütlenebildikleri, bireylerin ve grupların kendi kaderlerini tayin edebildiği, maksimum düzeyde bireysel özgürlüğü hedefleyen, maksimum düzeyde aktif demokratik katılımın olduğu, buna karşılık askeri ve sivil bürokrasinin de minimum düzeyde olduğu, her türlü sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel etkinliklerin örgütlü olarak gerçekleştirilebildiği organizasyonel bir faaliyet alanıdır” (Abay: 273.)

Sivil toplum örgütleri günümüzün sosyal, kültürel ve ekonomik yaşam koşullarında temel bir ihtiyaç haline gelmiştir. Salha, sivil toplum kuruluşlarının günümüz koşullarında ihtiyaç olduğunu şu şekilde ifade etmektedir.

“ ‘Üçüncü Yol’ olarak siyasal, sosyal, kültürel dönüşüm çabalarının yeni fenomeni haline gelen, toplumlardaki eksiklikleri ortadan kaldırmak üzere katkı sağlayan devletin hizmetlerini ulaştıramadığı noktalarda vakıflar dernekler, sendikalar ve meslek kuruluşları olarak araya giren sivil toplum kuruluşları günümüzün temel ihtiyaçları arasında yerini almıştır (Salha, 2010: 26)

Yaşadığımız yüzyılda toplumsal yaşamın vazgeçilmez unsurları haline dönüşen STK'lar toplum yaşamının her karesinde varlık göstermektedir. Dünya genelindeki açlık, hastalık, ırk ayrımcılığına karşı mücadele, uluslar arası çevre sorunları, küresel ısınma vb. birçok faaliyet küresel sivil toplum hareketlerinin faaliyet konuları olmuştur. STK'larda ki bu boy gösterme ve var olduğunu ortaya koyma çabası sivil inisiyatifin merkezi yönetimlerin muhtemel baskı ve zorbalığına karşı bir mücadelesi olarak da algılanabilir. Ayrıca, STK'ları yakın tarihin toplumlar üzerinde bıraktığı ağır travmalar karşısında, toplumun kendisini bütünüyle iktidarlara teslim etmeme sigortası olarak da kabul

edilebilir. STK' lar " toplumun farklı sosyal, kültürel, dinsel, ekonomik ve siyasal unsurları arasında bir köprü oluşturmaktadır" (Salha, 2010: 26). Toplumların ve medeniyetlerin birbirini daha yakından tanması; temel insan hakları ve özgürlükler gibi evrensel değerlerin etrafında farklı kültür ve medeniyetin mensuplarını bir araya getirilmesi konusunda STK lar önemi yadsınmayacak kuruluşlardır. Toplumların dünyaya açılmalarında STK' ların motor gücü şüphesiz çok önemlidir. Kültürel ve sosyal birikimlerin daha hızlı ve başarılı bir şekilde küresel ölçekte temsil edilmesi de yukarıda da belirttiğimiz gibi, en hızlı şekliyle STK' ların faaliyetleri ile mümkün hale gelebilir.

Risaletin en önemli yanı evrensellik olan Hz. Peygamber, küresel ölçekte doğru tanıtılmaya, doğru anlatılmaya ve doğru temsil edilmeye ihtiyaç duymaktadır. Özellikle 2006 yılında ortaya çıkan karikatür krizi, Hz. Peygamber'in bütün dünyaya doğru şekilde anlatılmasının bir gereklilik olduğunu ortaya koymuştur. Bunun için sadece DİB bir resmi kurum olarak Hz. Peygamber'i ve O'nun öğretisini anlatma çabasının yeterli olamayacağını ifade etmeliyiz. Şüphesiz dünden bugüne, DİB ve TDV bu konuda çok büyük hizmetler ortaya koymuştur ve koymaktadır. Fakat Kutlu Doğum etkinlikleri sadece bu kurumların tekeline hasredilemeyecek kadar önemli ve şümüllü bir potansiyele sahiptir. Bunun farkında olan DİB ve TDV yaptığı etkinliklerle STK' lara esin kaynağı olmuş ve onların da bu etkinliklere katılmalarına sebep teşkil etmiştir. Bu konuda DİB, STK' ların önünü açmıştır. En son, Diyanet İşleri Başkanı Prof. Bardakoğlu' nun da Başkanlığı temsilen katıldığı Hollanda'da ki Türklerin kurduğu STK' lar ile HDV' nin ortaklaşa düzenlediği kutlamalar, DİB' nin bu konudaki tutumunu göstermesi bakımından önemli bir gelişmedir (Yağcı ve Doğan:2010).

Genel olarak baktığımızda Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri sivil toplum tarafından kabullenildiğini ve birçok etkinlik ile kutlamaların sivil toplum örgütleri tarafından renklendirildiğini görmekteyiz. Gerek yurt içinde gerekse yurt dışındaki dernekler, vakıflar, TV kanalları vb sivil toplum örgütleri, bu hafta içerisinde çeşitli etkinlikler düzenleyerek varlık göstermişlerdir.

STK' lar tarafından gerçekleştirilen etkinliklerin geneline bakarak faaliyetleri kategorize edecek olursak, araştırmamızın ikinci bölümünün hemen girişinde yaptığımız tasnif ile karşılaşmış olacağız. Yani DİB ve TDV' nin düzenlediği etkinlikler ile STK' ların düzenlediği etkinliklerin içeriği, şekli ve niteliği neredeyse birbirinin aynıdır. STK' lar

da DİB tarafından gerçekleştirilen etkinliklerde olduğu gibi konferans ve paneller tertip etmiş, yarışmalar düzenlemiş, hatim ve mevlid merasimleri yapmış, sosyal ve kültürel etkinliklerle Kutlu Doğum Haftasını kutlamışlardır. Netice itibari ile Türkiye’de ve dünyada sivil toplum tarafından Kutlu Doğum Haftasında yapılan faaliyetlerin ana gövdesini ortaya koymak gerekirse bunu beş ana başlık altında belirtmek yeterli olacaktır. Buna göre; a) Paneller ve Konferanslar, b) Sempozyumlar, c) Yarışmalar, d) Sosyal, Kültürel ve Sanatsal etkinlikler e) Hatim ve Mevlid Programları, ana başlıkları etrafında bu etkinlikler düzenlenmiştir.

STK’ lar tarafından gerçekleştirilen etkinliklerin yapı itibari ile DİB tarafından yapılan etkinlikler ile aynı olması, STK’ lar tarafından organize edilen Kutlu Doğum etkinliklerinin tesir gücünün de aynı olduğu anlamına gelmemektedir. Zira STK’ lar tarafından yapılan etkinlikler, Kutlu Doğum Haftası vesilesiyle iletilmek istenen mesajın toplumun bütün katmanlarına sirayet etmesi noktasında daha başarılı görünmektedir. DİB ve ona bağlı taşra teşkilatının hafta etrafında ortaya koyduğu faaliyetler daha çok cami cemaatini kapsarken, camiye her zaman gelme olanağı olmayan veya kendisini muhafazakâr olarak tanımlamak istemeyen şahıslar veya gruplar ise STK’ ların tertiplediği etkinlikler sayesinde Kutlu Doğum Haftasından haberdar olmaktadır. Bu gerçek, STK’ ların faaliyetlerini fonksiyonel anlamda diğerlerinden farklı kılmaktadır.

Sivil toplum tarafından gerçekleştirilen Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin tamamını ortaya koymak elbette ki imkânsızdır. Bununla birlikte etkinlikleri tasnif ettiğimiz başlıklar altında örneklendirmenin ise tekrara neden olacağından ve araştırmamızın hacmini gereksiz olarak arttıracığından endişe ederek bundan uzak durmak zorunda kaldık. Ayrıca Türkiye ölçeğinde sivil toplum hareketlerinin artışına baktığımızda, yapılan faaliyetlerin tamamını kuşatacak bir çalışmaya girişmenin mastır tezi sınırlarını oldukça zorlayacağı ortaya çıkmaktadır. Zira Avrupa Birliği’ne (AB) uyum süreci çerçevesinde Anayasa ve yasalarda yapılan demokrasi alanındaki düzenlemeler, Türk insanını örgütlenme konusunda cesaretlendirmiştir. Bilinçlenen vatandaşlar sivil kuruluşlara büyük ilgi göstermektedirler. 2004 yılından önceki son 5 yıl içerisinde Türkiye'deki dernek sayısı 60 binden 80 bine çıkmıştır (Güler: 2004). Bu gerekçelerden ötürü belli başlı örneklere atıfta bulunarak araştırmamız ile ortaya koymayı hedeflediğimiz düşüncüyü ifade edebileceğimizi düşünüyoruz. Yoksa sayısı yüz bine

yaklaşmış sivil toplum kuruluşlarının her bir faaliyetinin teker teker ele alınması, incelenmesi ve değerlendirmeye tabi tutulması imkânsızdır. Bu anlamda 2009 yılında Diyarbakır’da “Peygamber Sevdalıları Platformu” tarafından düzenlenen Kutlu Doğum etkinliği dikkate değer görünmektedir. Yapılan faaliyet Diyarbakır’da 100.000 kişiyi aşkın bir kalabalığın bir araya gelmesine ve aynı duygular etrafında kenetlenmesine sebep olmuştur (kutludoğum.net).

Resim 11: Diyarbakır’da Peygamber Sevdalıları Platformu Tarafından Düzenlenen Kutlu Doğum Buluşması

Bir başka belirteceğimiz faaliyet ise Türkiye’de oldukça etkin bir STK olan MÜSİAD’ın Kutlu Doğum Haftası’nda gerçekleştirdiği faaliyetlerdir. MÜSİAD’a bağlı şubeleri Kutlu Doğum Haftası sebebiyle ülke genelinde farklı etkinlikler yapmıştır. Bu çerçevede örneğin, Malatya Şubesi tarafından iki okula Kutlu Doğum Haftası ve ‘Malatya Okuyor’ kampanyası çerçevesinde kitap ve kırtasiye yardımıyla bulunulmuştur. Ayrıca MÜSİAD’a bağlı diğer bazı şubelerde ise Kutlu Doğum Haftası sebebiyle konferanslar düzenlenmiştir (haberfx.net).

Kutlu Doğum Haftası’nda sivil toplumun önemli bir ayağı olan sendikalar tarafından da çeşitli etkinliklerin düzenlendiği görülmektedir. Sendikaların tertip ettiği etkinliklere örnek olarak Memur-Sen’e bağlı, Sağlık ve Sosyal Hizmet Çalışanları Sendikası (Sağlık-Sen) Manisa şubesi tarafından gerçekleştirilen faaliyeti gösterebiliriz. Daha önce ifade ettiğimiz ‘Kutlu Doğum Aşı’ geleneği Sağlık-Sen Manisa Şubesi tarafından yöresel bir renkle icra edilmiştir. Sağlık-Sen’in Manisa Şubesi, Kutlu Doğum Haftası

sebebiyle lokma dktrm, halka lokma tatlısı ikram ederek Hz. Peygamber'in doğumunu kutlamılardır (manisasaglikxen.org). Ayrıca Hafta nedeniyle Siirt'te Büro Memur-Sen İl Temsilciliği 'Peygamber Efendimizin rnek Ahlakı' adlı kitaptan kamu kurum kuruluşlarında çalışan personel ve vatandaşlara hediye ederek bir etkinlik gerekletirmitir (siirtweb.tv).

Kısacası, STK' lar Kutlu Doğum Haftası çerçevesinde toplumsal hayatın bir gerçekliği olarak yapılan ve bir olgu olan etkinliklerden uzak kalmamılardır. Aksine kendilerine göre çeşitli faaliyetlerle haftayı renklendirmilerdir.

BÖLÜM 3: KUTLU DOĞUM'A İLİŞKİN EMPRİK BULGULAR

Kutlu Doğum Haftası, toplumun bünyesinde yaşattığı örf adet ve geleneksel değerlerinden de renkler katarak yapılan faaliyetlerle her geçen yıl ayrı bir coşku ile kutlanmaktadır. Araştırmanın bu bölümünde, yapılan etkinliklere Türk toplumunun ne şekilde baktığı, etkinliklerin toplum açısından ne ifade ettiği empirik bulgular ışığında ortaya konmaktadır.

3.1. Örneklem İlişkin İstatistikî Veriler

Katılımcıların cinsiyeti, yaşı, eğitim durumu, ikamet ettiği yerleşim merkezinin türü ve mesleği ile ilgili verilerin frekansları ve yüzde değerleri sıralamaları, bu bölümde tablolar halinde aşağıda verilmiştir. İlk olarak araştırmaya katılanların cinsiyetlerine ilişkin bulgular şu şekildedir:

Tablo 1. Cinsiyetiniz?

Cinsiyet	F	%
Bayan	279	42,5
Erkek	377	57,5
Toplam	656	100,0

Tabloya göre, örneklem grubunu oluşturan **656** katılımcının **% 42,5**'ini (279 kişi) bayanlar, **% 57,5**'ini (377 kişi) ise erkekler oluşturmaktadır. Bu duruma göre, araştırmaya katılan bayan ve erkek dağılımının birbirine yakın olduğunu söyleyebiliriz. Bununla birlikte, Diyanet'in 2008 yılında Kutlu Doğum ile ilgili yaptığı alan araştırmasına katılan erkek ve kadın dağılımı; kadın: **% 35,5** erkek: **% 64,5** şeklindedir (Kutlu Doğum Haftası Alan Araştırması, 2008:4). Bu çalışma ile yukarıdaki verileri kıyas edecek olursak, kadınların Kutlu Doğum Haftası ile ilgili düşünceleri Diyanet'in yaptığı söz konusu çalışmaya göre, araştırmamızda daha fazla yansıtılmıştır. Bununla birlikte, yukarıdaki veriler ışığında genel anlamda, araştırmanın hem erkeklerin hem de bayanların konu ile ilgili fikir ve düşüncelerini yansıttığını ifade edebiliriz.

Tablo 2. Yaşınız?

Yaş Grupları	f	%
15-29 yaş arası	263	40,1
30-44 yaş arası	265	40,4
45-59 yaş arası	104	15,9
60 yaş ve yukarısı	24	3,7
Toplam	656	100

Araştırmaya katılanların % 40,1'i 15-29 yaş aralığında; % 40,4'ü 30-44 yaş aralığında ve % 15,9'u 45- 59 yaş aralığında yer alırken; % 3,7 si ise 60 yaş ve üzerindeki insanlardan oluşmaktadır. Dikkat edilecek olursa 15-44 yaş arasındaki katılımcıların oranı % 80,5dir. Bununla birlikte, genel olarak bütün tabloya baktığımızda araştırmaya katılanların % 96,3' ü genç ve orta yaş grubunu oluşturduğunu görmekteyiz. Bu oran, araştırmanın aktif hayatı yansıması bakımından oldukça önemli bir orandır. Ayrıca, araştırmamızın ağırlıklı olarak genç ve orta yaş grubu üzerine bina edilmesi, bu çalışmanın uzun vadede Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine ait düşüncelere ve projelere ışık tutabilecek donanımda olduğunu göstermektedir.

Tablo 3: Eğitim Durumunuz Nedir?

Öğrenim Durumu	F	%
Okur-yazar	38	5,8
İlköğretim	153	23,3
Lise ve dengi	194	29,6
Ön lisans	61	9,3
Lisans	172	26,2
Lisansüstü	38	5,8
Toplam	656	100

Tabloya yansıdığına göre, araştırmaya katılanların öğrenim durumu % 5,8'i okur- yazar; % 23,3'ü ilköğretim; % 29,6'sı lise ve dengi; % 9,3'ü ön lisans; % 26,2'si lisans ve % 5,8'i lisansüstü seviyesindedir. Genel olarak değerlendirdiğimizde ise, örneklemimize dâhil olan katılımcıların % 29,1'i okur-yazar ve ilköğretim seviyesinde iken; %70,9'u lise ve yüksek öğrenim seviyesindedir. Bu manada araştırmaya katılan örneklem

grubunun, Türkiye toplumunun genel eğitim seviyesini yansıttığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte katılımcıların % 41,3'ünün yüksek öğretim mezunu olmasının araştırmaya yansıyan verilerin niteliği konusunda önem arz ettiğini düşünüyoruz.

Tablo 4. Yaşadığımız Yerleşim Merkezinin Türü Nedir?

Yaşadığı Yer	f	%
Büyükşehir	313	47,7
İl merkezi	175	26,7
İlçe merkezi	120	18,3
Köy	48	7,3
Toplam	656	100

Tabloda da görüldüğü gibi örneklem grubumuzun % 47,7 (313 kişi) gibi büyük bir çoğunluğu büyükşehirlerde ikamet etmektedir. İl merkezinde ikamet eden katılımcılar ise çoğunluğun ikinci kısmını teşkil etmektedir: İl merkezinde ikamet edenler % 26,7'lik (175 kişi) bir bölümü oluşturmaktadır. İlçe merkezinde ikamet edenler % 18,3 (120 kişi) oluştururken; köyde yaşayanlar % 7,3 (48 kişi) oranındadır.

Tabloya yansıyan büyükşehir ve il merkezi yoğunluğu dikkat çekmektedir. Bu yoğunluk, Kutlu Doğum faaliyetlerinin ağırlıklı bölümünün büyük şehirlerde ve il merkezlerinde yapıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Örneklem grubu bu nedenle büyükşehir ve il merkezi ağırlıklı seçilmiştir. Bu da etkinliklerin halk üzerindeki olumlu veya olumsuz yansımalarını araştırmaya taşıyacak bir durum olduğundan ve araştırmamızın sağlıklı sonuç vermesi açısından önemlidir.

Bununla birlikte tabloya yansıyan şehirde ve köyde ikamet eden katılımcıların yüzdeler dağılımları da dikkat çekicidir. TÜİK'in "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2009 Nüfus Sayımı Sonuçları"na göre, Türkiye'de toplam nüfusun yüzde 75,5'i il ve ilçe merkezlerinde, yüzde 24,5'i belde ve köylerde ikamet etmektedir (tuik. gov. tr). Bu veriler eşliğinde yukarıdaki tabloya göz attığımızda, araştırmaya katılan örneklem grubunun ikamet ettikleri yer durumunun, Türkiye'nin demografik gerçekliğine aykırı olmadığını görmekteyiz.

Tablo 5: Mesleğiniz Nedir?

Meslek Grubu	f	%
Çiftçi	22	3,4
İşçi	92	14,0
Serbest meslek	48	7,3
Esnaf	77	11,7
Öğrenci	113	17,2
Ev hanımı	110	16,8
Emekli	41	6,3
Memur	137	20,9
İşsiz	16	2,4
Toplam	656	100,0

Araştırmaya katılan deneklerin mesleki statüleri tabloya da yansdığı üzere % 3,4 (22 kişi) çiftçilerden, %14,0'ü (92 kişi) işçilerden, %7,3'ü (48 kişi) serbest meslek çalışanlarından, %11,7'si (77 kişi) esnaflardan, %17,2'si (113 kişi) öğrencilerden, % 16,8'i (110 kişi) ev hanımlarından, % 6,3'ü (41 kişi) emeklilerden, % 20,9'u (137 kişi) memurlardan oluşurken ; % 2,4'ünü (16 kişi) ise işsizler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan örneklem grubunun yoğunluklu olarak sırasıyla memur, öğrenci, ev hanımı ve işçi olduğunu görüyoruz. Memurların yoğunlukta olması araştırmanın Ankara ağırlıklı yapılmasının bir neticesi olarak tabloya yansmıştır. Öğrenci yoğunluğu ise araştırmanın genç, okuyan ve aktif nüfusun düşüncelerinin araştırmaya yansdığı bir göstergesi olarak önem taşımaktadır. Bir diğer önemli nokta ise, ev hanımlarının araştırmaya katılan önemli bir kesimi oluşturmasıdır. Ev hanımı statüsündeki denekler, araştırmanın en yoğun üçüncü mesleki statüsünü oluşturmaktadır. Bu durum, bir taraftan kadınların Kutlu Doğum Haftasına yönelik düşüncelerinin tespit edilmesine olanak sağlarken diğer taraftan toplumun temel taşı olan aile kurumunun en önemli üyesi kabul edebileceğimiz 'anne'lerin Kutlu Doğum ile ilgili düşüncelerinin ve eleştirilerinin araştırmaya taşındığının bir göstergesi olması bakımından oldukça önemlidir.

3.2. Kutlu Doğum Haftasının Gerekliliğine Olan İnanç

Tablo 6. “ Size göre Kutlu Doğum Haftası’nın kutlanması gerekli ve doğru bir etkinlik midir?”

Seçenekler	f	%
Evet	640	97,6
Hayır	16	2,4
Toplam	656	100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, “ Size göre Kutlu Doğum Haftası’nın kutlanması gerekli ve doğru bir etkinlik midir?” önermesine araştırmaya katılanların % 97,6 sı (640 kişi) ‘evet’ cevabı vermiştir. Araştırmaya katılanlardan % 2,4 lük kesim (16 kişi) ise Kutlu Doğum Haftasının kutlanmasının gerekli olmadığını düşünmektedir. Tabloya göre, Kutlu Doğum Haftasının çeşitli etkinliklerle kutlanması katılımcıların hemen hemen tamamı tarafından bir gereklilik olarak hissedilmektedir. Bu da, Kutlu Doğum Haftası’nın toplumda, bir olgu haline geldiğinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

3.3. Kutlu Doğum Haftasının Duyurularıyla İlgili Görüşler

Tablo 7. “Kutlu Doğum Haftası Etkinliklerinin tanıtım ve ilanları zamanında yapılıyor mu?”

Seçenekler	f	%
Evet	438	66,8
Hayır	218	33,2
Toplam	656	100

“Kutlu Doğum Haftası Etkinliklerinin tanıtım ve ilanları zamanında yapılıyor mu?” önermesine araştırmaya katılanların % 66,8’i (438 kişi) “evet Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin tanıtım ve ilanları zamanında yapılıyor” derken; %33,2’si ise (218 kişi), “hayır ilanlar ve tanıtımlar zamanında yapılmıyor” şeklinde düşünmektedir. Katılımcıların çoğunluğu ilanların ve tanıtımların zamanlamasında bir problem olmadığı kanısındadır. Bununla birlikte %33,2’lik bir bölümü teşkil eden, tanıtım ve ilanların zamanlamasında problem olduğuna inan kesim de dikkatlerden kaçmamalıdır.

3.4. Kutlu Doğum Haftasından Haberdar Olma Durumu

Tablo 8. “Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinden haberdar oluyor musunuz?”

Seçenekler	f	%
Evet	549	83,7
Hayır	107	16,3
Toplam	656	100

“Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinden haberdar oluyor musunuz?” sorusuna katılımcıların % 83,7 si (549 kişi) “evet” diye cevap vermiştir. “Hayır” diyenler ise % 16,3 (107kişi)’ tür. Tabloya göre, katılımcıların büyük çoğunluğu Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinden haberdar olmaktadır.

2008 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yaptığı alan araştırmasında aynı nokta üzerinde çıkan sonuç ile yukarıdaki tabloyu kıyaslayacak olursak her iki sonucun da bir birine yakın olduğunu görmekteyiz. Böyle olmakla birlikte, söz konusu alan araştırmasına nispetle bizim araştırmamızda “hayır” diyenlerin oranı daha fazla görülmektedir. 2008 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yaptığı Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri ile ilgili alan araştırmasında katılımcılara, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinden haberdar olma durumu sorulmuştur. DİB yaptığı bu araştırmaya göre, katılımcıların % 94,5’i, “evet haberdar oluyorum” derken % 5,5’i ise “hayır haberdar olmuyorum” diye cevap vermiştir (Kutlu Doğum Haftası Anketi: 2008). Her geçen gün bilgiye ulaşmanın kolaylaştığı çağımızda, özellikle örneklem grubu genç, eğitilmiş ve dinamik insanlardan oluşan böyle bir araştırmanın, daha önce deneklerine aynı soruyu sormuş bir başka araştırmaya nazaran yukarıdaki neticeyi vermesi düşündürücüdür. Burada, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın ilgili birimlerinin, Kutlu Doğum Haftası ile ilgili tanıtım ve ilanlarını gerekli yerlerde yapıp yapmadığına dair bir özeleştirme yapmalarının ihtiyaç olduğu görünmektedir.

3.5. Etkinliklerin Medyada Yer Alma Durumu

Tablo 9: Size göre basın ve medya Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine gerektiği kadar yer ayırıyor mu?

Seçenekler	f	%
Evet	113	17,2
Hayır	543	82,8
Toplam	656	100

Tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılanların % 17,2 ‘si (113 kişi) “Size göre basın ve medya Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine gerektiği kadar yer ayırıyor mu?” sorusuna “evet” derken; %82,8’i (543 kişi) bu soruyu “ hayır” diye yanıt vermiştir. Toplumsal olgu haline gelen Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri, toplumun bütün katmanlarında ve ülkenin dört bir tarafında çeşitli etkinliklerle kutlanmasına ve ülke içerisinde mevcut olan birçok gazete ve Tv kuruluşunun varlığına rağmen; etkinliklerin medyada yer bulması konusunda bir yetersizlik söz konusudur. Bu konuda, araştırmaya katılanların tabloya yansıyan düşünceleri bu yetersizliği açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 24’te de belirtildiği gibi, Kutlu Doğum etkinliklerinin milli birlik ve beraberliğe olan pozitif tesirine Türk halkının yüzde 90’ı aşkın bir bölümü inanmaktadır. Etkinliklerin toplumsal yaşama olan bu olumlu tesirinin, medya tarafından gerektiği gibi dikkate alınmaması düşündürücüdür. Bu tabloyu Türkiye’deki medyanın, toplumun gerçek gündeminin, beklentilerinin ve ilgilerinin dışında bulunduğunun bir kanıtı olarak da yorumlayabiliriz.

3.6. Programların Yapıldığı Mekânlara İlişkin Bulgular

Tablo 10: “Kutlu Doğum Etkinliğinin yapıldığı mekânın uygun olması (ulaşım, ses, ışık, sahne düzeni vb.) benim için önemlidir” görüşü

Katılım Düzeyi	%
Kesinlikle Katılıyorum	52,9
Katılıyorum	29,1
Kısmen Katılıyorum	11,6
Katılmıyorum	3,5
Kesinlikle Katılmıyorum	2,9

“Kutlu Doğum Etkinliğinin yapıldığı mekânın uygun olması (ulaşım, ses, ışık, sahne düzeni vb.) benim için önemlidir” görüşüne katılımcılardan, kesinlikle katılıyorum diyenler % 52,9; ‘katılıyorum’ diyenler % 29,1; ‘kısmen katılıyorum’ diyenler % 11,6 iken; ‘katılmıyorum’ diyenler % 3,5 ve ‘kesinlikle katılmıyorum’ diyenler % 2,9 olarak görülmektedir.

Tabloya göre, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine katılanların % 93,6 gibi çok önemli bir kesimi etkinliğin yapıldığı mekânın her yönüyle uygun olması gerektiğine inanmaktadır. Katılımcıların büyük bir kısmının etkinliklerin yapılacağı mekânlara yönelik ortaya koyduğu bu net tutum, daha önceki yıllarda yaşadıkları olumsuzlukların bir neticesi olarak değerlendirilebilir. Buna göre toplumun, etkinliklerin nitelikli ortamlarda ve profesyonelce kutlanması konusunda bir beklenti taşıdığı açıkça görülmektedir. Etkinlikleri tertip eden kurumların, programların yapılacağı ortamları ses, ışık ve ortamın ferah olması gibi birçok açıdan ele alması bir gereklilik olarak görünmektedir. Programların içeriğinin doyurucu, beklentileri karşılayıcı olması kadar, her yönüyle nitelikli ve donanımlı bir ortamda yapılıyor olması da büyük önem taşımaktadır.

3.7. Programlarda İşlenen Konulara İlişkin Bulgular

Tablo 11. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde işlenen konular size hitap etmekte midir?

Seçenekler	f	%
Evet	486	74,1
Hayır	170	25,9
Toplam	656	100

Yukarıda görüldüğü gibi, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde işlenen konuların kendisine hitap ettiğini düşünerek “Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde işlenen konular size hitap etmekte midir?” sorusuna “evet” cevabını verenlerin oranı % 74,1 (486 kişi)’dir. Etkinlikler çerçevesinde işlenen konuların kendisine hitap etmediğini düşünenlerin oranı ise %25,9 (170 kişi) dur.

Tablodan da anlaşıldığı üzere, katılımcıların büyük çoğunluğu kendisini, belirlenen konuların muhatabı olarak görmektedir. Etkinlikler çerçevesinde belirlenen konulara kendilerini muhatap görmeyen kesim dikkatlerden kaçmamalıdır. Zira bu konuda gayr-ı

memnun olan kesim örneklem grubunun dörtte birini teşkil etmektedir. Anlatılan konuların kendisine hitap etmediğini düşünenlerin bunu hangi sebeple belirttiğini tespit etmek, sonraki yıllarda yapılacak etkinliklerin niteliğini ve verimliliğini arttıracığından dolayı önemlidir. Bu noktayı dikkate alarak aşağıdaki tablonun değerlendirilmesi ayrı bir önem arz etmektedir.

Tablo 12. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde işlenen konular size hitap etmiyorsa sebepleri nelerdir?

Seçenekler	f	%
Her yıl aynı konular işleniyor	38	22,4
İşlenen konu bana hitap etmiyor	42	24,7
Güncel konular işlenmiyor	35	20,6
Sıkıcı buluyorum	51	30,0
Diğer	4	2,4
Toplam	170	100

“Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde işlenen konular size hitap etmiyorsa sebepleri nelerdir?” sorusuna katılımcıların % 22,4’ü (38 kişi) “Her yıl aynı konular işleniyor” diyerek sebep belirtirken; % 24,7’si (42 kişi) “Güncel konular işlenmiyor” seçeneğini işaretlemiştir. İşlenen konulara kendisini muhatap görmeyen deneklerin % 30,0’u (51 kişi) “Sıkıcı buluyorum” seçeneğini bu önermeye sebep olarak göstermiştir. % 2,4’lük kesim ise (4 kişi), işlenen konuların kendisine hitap etmediğini “diğer” sebeplere bağlamıştır.

Tabloya göre işlenen konulardan memnun olmayan deneklerin çoğunluğu (% 30) konulardan sıkıldığını belirtmektedir. Bu veriyi Tablo 15’te ortaya çıkan sonuçla birlikte okuduğumuzda daha belirgin bir durum karşımıza çıkmaktadır. Tablo 15’te etkinliklere katılan konuşmacılarda aranan en önemli özellik deneklerin % 61 tarafından ‘iyi bir sunum’ ve ‘iyi bir hitabet’ olarak belirtilmiştir. Dolayısıyla, etkinlikler çerçevesinde anlatılan konuların kendilerine hitap etmediğini “sıkıcı olduğu için” şeklinde açıklayan deneklerin belirttiği bu sebebin nedeni, konuşmacılardaki sunum ve hitabet eksikliğiyle açıklanabilir. Sonuç olarak, konferans ve panel gibi etkinliklerde görevlendirilecek veya davet edilecek kişilerin hitabet ve sunum becerisinin katılımcılar

tarafından önemsendiği görülmektedir. Bundan ötürü, hitabet ve sunum becerisi olan konuşmacıların tercih edilmesi gerekmektedir.

Tablo 13: “Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde hep aynı konular işlenmektedir” görüşü

Katılım Düzeyi	%
Kesinlikle Katılıyorum	18
Katılıyorum	26,8
Kısmen Katılıyorum	39,9
Katılmıyorum	11,7
Kesinlikle Katılmıyorum	3,5

“Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde hep aynı konular işlenmektedir” yaklaşımına araştırmaya katılanların %18,0 ‘i kesinlikle katılıyorum, % 26,8’i katılıyorum, % 39,9’u kısmen katılıyorum, % 11,7’si katılmıyorum ve % 3,5’i kesinlikle katılmıyorum şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Buna göre “kesinlikle katılıyorum” ve “katılıyorum” şeklinde düşünenlerin toplamı % 44,8’e tekabül etmektedir ki, bu oran Kutlu Doğum Haftası kutlamaları çerçevesinde belirlenen konuların sıradanlaştığı izlenimini doğurmaktadır. Eğer bu görüşe, kısmen katıldığını beyan eden % 39,9’luk kesimi de dâhil ederek meseleye yaklaşırsak Kutlu Doğum Haftasında belirlenen konuların halkın zihninde sıradanlaştığı ve ülfete dönüştüğü gerçeğiyle yüz yüze gelmiş oluruz. Ayrıca % 39,9’luk “kısmen katılıyorum” diyenlere bakarak, son yıllarda yapılan etkinliklerin renkliliği ile daha önceki yıllarda yapılan tekdüze programları kıyas eden kitlenin önümüzdeki yıllarda yapılacak olan organizasyonlara karşı beslediği ümidi ifade eden bir tabloyla karşı karşıya bulunduğumuzu söyleyebiliriz.

Tablo 12 deki sonuçlarla birlikte yukarıdaki tabloyu değerlendirdiğimizde konuların mükerrer olmasından kaynaklanan bir memnuniyetsizliğin de varlığı açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Tablo 12’de katılımcılar işlenen konuların kendilerine hitap etmediğini verilen seçenekler doğrultusunda belirtmeye çalışmışlardır. Fakat yukarıdaki soru karşısında ortaya çıkan netice, programların içeriğinin aşağı yukarı aynı formatlarda olduğu ve araştırmaya katılanların da bu tek düzelikten rahatsızlık duyduğunu bize göstermektedir. Kısmen katılıyorum diyenlerle birlikte sonucu değerlendirdiğimizde % 84,7 gibi büyük bir çoğunluğun bu şekilde düşündüğü ortaya çıkmaktadır.

3.8. Konuşmacıların Nitelikleriyle İlgili Beklentiler

Tablo 14: Kutlu Doğum etkinliklerindeki konuşmacının hangi nitelikte olmasını tercih edersiniz?

Seçenekler	f	%
İlahiyat Fakültesi Öğretim Elemanları	342	52,1
Diyanet Personeli	163	24,8
Tanınmış ilim, fikir, sanat ve iş adamları	151	23,0
Toplam	656	100

Kutlu Doğum etkinliklerine konuşmacı olarak katılanların nitelikleri ile ilgili soruya araştırmaya katılan deneklerin % 52,1'i (342 kişi) İlahiyat Fakültesi Öğretim Elemanları ; % 24,8'i (163 kişi) Diyanet Personeli ve % 23'ü (151 kişi) “Tanınmış ilim, fikir, sanat ve işadamları” seçeneklerini işaretlemiştir.

Tabloya göre, katılımcıların yarıdan fazlası, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde ‘İlahiyat Fakültesi Öğretim Elemanları’ni konuşmacı olarak istemektedirler. Ancak bu sonuç, 2008 yılında Diyanet İşleri Başkanlığının yaptırdığı Kutlu Doğum Haftası alan araştırmasının tam tersi bir durumdur. Diyanet İşleri Başkanlığının 2008 yılında yaptığı alan araştırmasına göre “araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu (%59,4), Kutlu Doğum Haftası etkinliklerindeki konuşmacıların Diyanet İşleri Başkanlığı mensubu olmasını arzu etmektedir. Aynı araştırmada İlahiyat Fakültesi öğretim elemanlarının olması yönünde görüş belirten katılımcıların oranı ise %38,5’dir”(2008:13).

Burada dikkatlerden kaçmaması gereken bir nokta da “tanınmış ilim, fikir, sanat ve iş adamları”nın etkinliklerde konuşmacı olarak bulunması yönünde denekler tarafından ortaya konan taleptir. Bu talep, nerdeyse diyanet personeline gösterilen taleple aynı seviyelerdedir. Diyanet personelini konuşmacı olarak talep eden 163 kişi (%24,8) varken; tanınmış ilim fikir sanat ve iş adamlarını talep eden kişi sayısı 151 (% 23)’dir.

Tablo 15. Konferans vb etkinliklerde konuşmacıda en çok dikkat ettiğiniz özellik nedir?

Seçenekler	f	%
Anlattığı Konunun Sunumu / Hitabeti	400	61,0
Anlattığı Konunun İçeriği	196	29,9
Alanında Tanınmış Olması	60	9,1
Toplam	656	100

Tabloya göre “konferans vb etkinliklerde konuşmacıda en çok dikkat ettiğiniz özellik nedir?” sorusuna, katılımcıların büyük çoğunluğu; % 61’ i (400 kişi) ‘anlattığı konunun sunumu/hitabeti” diye cevap vermiştir. Katılımcıların % 29,9 ‘u (196 kişi) konuşmacının ‘anlattığı konunun içeriği’ne dikkat ettiğini belirtirken; ‘konuşmacıların alanında tanınmış olması’ özelliğine dikkat eden katılımcıların oranı ise % 9,1 (60kişi) görülmektedir. Konuşmacı ister İlahiyat Fakültesi öğretim elemanı, ister diyanet personeli, isterse her hangi bir davetli olsun; hangi konumda, makamda ve kurumda bulunursa bulunsun, araştırmaya katılan deneklerin konuşmacıdan en büyük beklentisinin ‘hitabet’ olduğunu görmekteyiz.

Tablo14 ve Tablo 15’te çıkan sonuçları birlikte değerlendirecek olursak; katılımcılar, yapılan etkinliklerde en çok İlahiyat Hocaları’nın konuşmacı olmasını talep etmektedirler. Fakat bununla birlikte konuşmacının sadece İlahiyat Hocası veya Diyanet personeli olması tek başına kabul görmemektedir. Yani, konuşmacının titri, makamı, uzmanlık alanı katılımcıların birinci derecede önem verdikleri bir özellik kabul edilmemektedir. Bu özelliklerin yanı başında, konuşmacıda aranan en büyük özellik, iyi bir hatip olması ve anlatacağı konuyu muhatap kitleye gerektiği şekilde sunabilmesi olarak görülmektedir.

3.9. Kutlu Doğum Haftasının Resmi Olarak Kutlanmasına İlişkin Bulgular

Tablo 16: “Kutlu Doğum Haftası’nın resmî olarak kutlanması önemlidir” görüşü

Katılım Düzeyi	%
Kesinlikle Katılıyorum	55,5
Katılıyorum	23,9
Kısmen Katılıyorum	13,1
Katılmıyorum	4,7
Kesinlikle Katılmıyorum	2,7

“Kutlu Doğum Haftası’nın resmî olarak kutlanması önemlidir” görüşüne katılımcıların % 55,5’i ‘kesinlikle katılıyorum’, % 23,9’u ‘katılıyorum’, % 13,1’i ‘kısmen katılıyorum’, % 4,7’si ‘katılmıyorum’ ve % 2,7’si ‘kesinlikle katılmıyorum’ şeklinde cevap vermiştir.

Görüldüğü gibi Kutlu Doğum’un resmi olarak kutlanması katılımcıların % 92,5’i tarafından önemli kabul edilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti tarihi göz önüne alındığında gerek devlet yöneticileri gerekse yönetilenler nezdinde Hz. Peygamber’e olan teveccüh, O’nun doğum gününü resmi olarak kutlama algısını beraberinde getirdiği görülmektedir. Mustafa Kemal Atatürk’ün başkanlığını yaptığı T.B.M.M., Hz. Peygamber’in doğum gününü “milli bayram” ilan etmiştir (Şahin 2010). Cumhuriyetin ilanından beş gün önce yasalaşan Kutlu Doğum’un “milli bayram” olarak kutlanması bu günün resmi olarak kutlanmasının bizzat Atatürk tarafından da istendiğini göstermektedir. İsmet İnönü’nün Başbakanlığını yaptığı 7. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti 12 yıl devam eden Kutlu Doğum’un resmen kutlanmasını “kutlamaların yapılmadığı gerekçesiyle 1935’te iptal etmiştir” (Şahin 2010:1). Bundan sonra ise 1989 yılında TDV ve DİB işbirliği ile Kutlu Doğum bir hafta şeklinde resmen kutlanmaya başlanmıştır. Üzerinden geçen yirmi yılı aşkın zaman dilimine baktığımızda her geçen yıl organizasyonların renklendiğini, halkın gösterdiği teveccühün de arttığını görmekteyiz. Bu ilgi, Kutlu Doğum Haftası’nın resmi olarak kutlanmasının önemini göstermesi bakımından önemlidir.

3.10 Etkinliklerinde DİB ve STK 'ların Birlikte Hareket Etmesine İlişkin Bulgular

Tablo 17: “Diyamet İşleri Başkanlığı Kutlu Doğum Haftası etkinliklerini resmî kurumlar ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içerisinde gerçekleştirmelidir” görüşü

Katılım Düzeyi	%
Kesinlikle Katılıyorum	55,0
Katılıyorum	25,2
Kısmen Katılıyorum	13,3
Katılmıyorum	3,4
Kesinlikle Katılmıyorum	3,2

“Diyamet İşleri Başkanlığı Kutlu Doğum Haftası etkinliklerini resmî kurumlar ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içerisinde gerçekleştirmelidir” görüşüne katılımcıların % 55,0’i ‘kesinlikle katılıyorum’, % 25,2’si ‘katılıyorum’, % 13,3’ü ‘kısmen katılıyorum’, % 3,4’ü ‘katılmıyorum’ ve % 3,2’si ‘kesinlikle katılmıyorum’ şeklinde cevap vermiştir. Tabloya göre, DİB ve STK’ların Kutlu Doğum etkinliklerinde işbirliği yapması deneklerin büyük çoğunluğu tarafından önemsenmekte ve istenmektedir.

Genel olarak yapılan etkinliklere bakıldığında STK lar tarafından yapılan faaliyetlerin de nitelik ve şekil açısından DİB nen yaptığı etkinliklerden farklı olmadığı anlaşılmaktadır. İçerik açısından birbirine benzeyen bu etkinliklerde kurumların işbirliği yapması toplumsal bütünleşme açısından da sembolik bir anlam taşıyacaktır. Bu açıdan bu işbirliği önemsenmelidir. Aslına bakılırsa Diyanet İşleri Başkanı Bardakoğlu’nun 2010 yılında katıldığı Hollanda’da ki Kutlu Doğum Haftası kutlamaları taşra teşkilatına yönelik bir mesaj taşımaktadır. Zira Bardakoğlu, Hollanda’daki STK lar ile DİB nın ortaklaşa düzenlediği ve 40.000 katılımcının bulunduğu etkinlikte Diyanet’in sivil örgütlerle işbirliği halinde hareket ettiği mesajını vermiştir (Yağcı ve Doğan: 2010).

3.11. Kutlu Doğum Haftasının İstismarı Problemi

Tablo 18: “Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri hiçbir zaman istismara açık değildir” görüşü

Katılım Düzeyi	%
Kesinlikle Katılıyorum	55,5
Katılıyorum	23,0
Kısmen Katılıyorum	12,3
Katılmıyorum	4,9
Kesinlikle Katılmıyorum	4,3

“Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri hiçbir zaman istismara açık değildir” görüşüne katılımcıların % 55,5’i kesinlikle katılıyorum, % 23,0 ’si katılıyorum, % 12,3’ü kısmen katılıyorum, % 4,9’u katılmıyorum ve % 4,3’ü kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir.

Tablonun geneline bakıldığında, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin herhangi bir şekilde istismar edilmesinin mümkün olmadığını düşünenlerin oranı % 78,5’i gösterirken; “kısmen katılıyorum” diyenleri de dâhil edecek olursak, katılımcıların % 90,8’inin Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde herhangi bir istismar endişesi yaşamadığını görmekteyiz. Buradan hareketle, 27 Nisan 2007 tarihinde “e- muhtıra” diye de anılan TSK ‘nın resmi sitesinden yaptığı açıklamanın ve bunun arkasından tv ekranlarına ve gazete sayfalarına taşınan endişe içerikli yorumların ve yazıların gerçeği yansıtmadığını söyleyebiliriz.

3.12. Kutlu Doğum Etkinliklerine Katılma Durumu ve Sayısı

Tablo 19. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine hiç katıldınız mı?

Seçenekler	f	%
Hayır	226	34,5
Evet	430	65,5
Toplam	656	100

Araştırmaya katılanların, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine büyük oranda katıldıkları tabloya yansımıştır. Katılımcıların % 65,5 (430 kişi) ‘i etkinliklere katıldığını belirtirken; % 34,5’i (226 kişi) ise, etkinliklere hiç katılmadığını belirtmiştir. % 34,5’

lik bir kesimin etkinliklere “hiç katılmamış olması” bir olgu haline gelen; çok çeşitli ve renkli etkinliklerin yapıldığı Kutlu Doğum faaliyetlerinin halka yansması noktasında bir sıkıntının varlığına işaret etmektedir.

Yukarıdaki tabloyu daha önceki tablolarla birlikte karşılaştırarak değerlendirdiğimizde, halkın Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinden haberdar olmasının yanı sıra, etkinliklere katılımı hususunda önemli bir eksikliğin olduğunu görmekteyiz. Nitekim Tablo 7’de katılımcıların % 83,7’sinin etkinliklerden haberdar olduğu ortaya konmuştur. Bununla birlikte Tablo 6’da Kutlu Doğum Haftası’nın kutlanmasının gerekli olduğunu ifade eden % 97,6’lık bir örneklem kitlesinin varlığı görülmektedir. Bu veriler çerçevesinde, acaba halk nezdinde yüzde yüze yakın bir oranla kabul görmüş ve aynı oranlarda gerekliliğine inanılan etkinliklere katılımın neden o ölçüde yüksek olmadığı sorusu cevabı bulunması gereken bir soru olarak karşımızda durmaktadır.

Bu tabloya bakarak, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerini organize eden, bu faaliyetlere kafa yoran ilgili insanların ve kurumların bu noktaya dikkat ederek vatandaşların etkinliklere katılımını etkileyecek, teşvik edecek ve onları faaliyetlere yönlendirecek yeni projeler üretmelerinin gerektiğini ifade etmeliyiz.

Tablo 20. Kutlu Doğum Programlarına Kaç Defa Katıldınız?

Seçenekler	f	%
1 defa	61	14,2
2 – 4 arası	222	21,2
5 – 7 arası	95	19,8
8 ve üzeri	52	10,7
Toplam	430	100

Tablo 19’da sorulan sorunun devamı olarak yukarıdaki tabloya baktığımızda Kutlu Doğum Haftası programlarına katıldığını belirten 430 kişinin (-ki bu sayı araştırmanın tamamına katılanların % 65,5’ini teşkil ediyor.), %14,2 si (61 kişi) programlara 1defa katıldığını belirtmiştir. % 21,2 ‘si (222 kişi) etkinliklere 2-4 arası katıldığını ifade etmiştir. 5-7 defa programlara katıldığını söyleyenler ise % 19,8 (95 kişi) olarak tabloya yansmıştır. Son olarak, programlara 8 ve daha fazla katıldığını belirten katılımcıların %10,7 (52 kişi) olduğunu görmekteyiz.

Genel olarak tabloya baktığımızda, Kutlu Doğum Haftası kutlamaları etrafında organize edilen programlara katıldığını belirten deneklerin % 85,8'inin (369 kişi) bu programlara birden fazla katıldığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca etkinliklere 2- 4 arası katıldığını belirten deneklerin oranı dikkate değer görünmektedir. Bu aralıkta kendisini kabul eden deneklerin sayısı (222 kişi) diğerlerinin toplamından fazladır. Bu durumu dikkate alarak, 'özellikle son yıllarda Kutlu Doğum Haftası etrafında tertip edilen etkinliklerin daha önceki senelerde yapılan etkinliklere göre daha ilgi çekici, daha başarılı ve daha etkili olduğu düşüncesini güçlendirmektedir' şeklinde bir yorum getirilebilir.

3.13. Etkinliklerin Önceki Yıllarla Kıyaslanması

Tablo 21: "Kutlu Doğum Haftasının her yıl daha canlı ve dinamik bir şekilde kutlanmaktadır" görüşü

Katılım Düzeyi	%
Kesinlikle Katılıyorum	37,5
Katılıyorum	22,0
Kısmen Katılıyorum	29,0
Katılmıyorum	7,9
Kesinlikle Katılmıyorum	3,7

"Kutlu Doğum Haftasının her yıl daha canlı ve dinamik bir şekilde kutlanmaktadır" görüşüne ankete katılanların % 37,5'i kesinlikle katılıyorum, % 22,0 'si katılıyorum, % 29,0'u kısmen katılıyorum, % 7,9'u katılmıyorum ve % 3,7'si kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir.

Tabloya genel olarak değerlendirdiğimizde yani 'kesinlikle katılıyorum', 'katılıyorum' ve 'kısmen katılıyorum' düzeyinde görüş ortaya koyan katılımcıların hepsini dâhil ederek tabloya baktığımızda, etkinliklerin her geçen yıl daha canlı ve dinamik olarak yapıldığı konusunda toplumda bir uzlaşma olduğunu söyleyebiliriz.

3.14. En Önemli Olduğu Düşünülen Etkinlik Türü

Tablo 22. Size göre en önemli ve gerekli Kutlu Doğum Etkinliği Hangisidir?

Seçenekler	f	%
Konferans- Panel- Sempozyum	241	36,7
Kutlu Doğum Aşı	11	1,7
Kitap dağıtımı	31	4,7
Sinevizyon Gösterisi	26	4,0
Tasavvuf Musikisi Programı	7	1,1
Fakir Ailelere Yardım	109	16,6
Sağlık Taraması	6	,9
Gül Dağıtımı	21	3,2
Kuran/ Mevlit/ Hatim Programı	203	30,9
Diğer	1	,2
Toplam	656	100

“Size göre en önemli ve gerekli Kutlu Doğum Etkinliği Hangisidir?” önermesine cevap olarak ‘Konferans-Panel-Sempozyum’ diyenlerin oranı % 36,7 (241kişi); ‘Kutlu Doğum Aşı’ diyenlerin oranı %1,7 (11kişi); “Kitap dağıtımı (K.Kerim, Meal)” diyenlerin oranı ise % 4,7 (31 kişi)’dir. ‘Sinevizyon Gösterisi’nin en önemli ve gerekli etkinlik olduğunu belirtenlerin oranı, % 4,0 (26 kişi) iken, ‘ Tasavvuf Musikisi Programı’nın en önemli ve gerekli olduğuna inanların oranı %1,1 (7 kişi) olarak tabloya yansımıştır. Diğer seçeneklere ise katılım düzeyleri şu şekilde ortaya çıkmıştır: ‘Fakir Ailelere Yardım’ %16,6 (109 kişi); ‘Sağlık Taraması’ % 0,9 (6 kişi); ‘Gül Dağıtımı’ %3,2 (21 kişi); ‘Kuran/ Mevlit/ Hatim Programı’ % 30,9 (203 kişi) ve ‘Diğer’ %0,2 (1 kişi) .

DİB’nın 2008 yılındaki araştırmasında benzer sonuçlara ulaşıldığını görmekteyiz. Söz konusu çalışmada, deneklerin %55,5 gibi büyük bir çoğunluğu Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri kapsamında düzenlenen konferans, panel ve sempozyumlara ilgi gösterdiklerini belirtmişlerdir. İkinci olarak ise %20,9’luk bir oranla Kur’ân, mevlid, hatim etkinliklerinin ilgi gördüğu ortaya koyulmuştur (Kutlu Doğum Alan Araştırması: 2008).

Genel manada tabloyu değerlendirdiğimizde, etkinliklerin teorik-entelektüel tarafını oluşturan boyutunun öncelikli olarak ilgi gördüğünü ifade edebiliriz. Bunun yanında, geleneksel kutlamaların halkın duygu dünyasında hala çok önemli bir yer tuttuğunu da tabloya bakarak söyleyebiliriz. Kadim bir gelenek olan mevlid'i, çağları aşarak günümüze ulaştıran enerjinin mahiyetini tam olarak tasvir edemesek de, bu enerjinin aynıyla günümüz Müslüman toplumlarında da mevcudiyetini sürdürdüğünü ve bundan sonraki nesillere de sağlıklı bir şekilde taşınacağının izlerinin burada farkedildiğini ifade etmeliyiz. Zira tabloya yansıldığı üzere, Kur'an/Hatim/Mevlid programları % 30,9 oranıyla, araştırmaya katılan 656 kişinin 203'ü tarafından en önemli etkinlik olarak kabul edilmiştir. Bu rakamlara araştırmaya katılan deneklerin % 96,3' ünün genç ve orta yaş grubundan oluştuğunu dikkate alarak baktığımızda geleneksel etkinliklerin toplum hayatında var olan tesir gücü daha doğru anlaşılacaktır. Bununla birlikte içinde bulunduğumuz yaşam koşulları, değişen sosyo-kültürel ortam, küreselleşme, sekülerleşme ve modern yaşam tarzı birçok kültürel değerı yıpratmış, değersiz hale getirmiştir. Bunlara rağmen hatim ve mevlid merasimi gibi geleneksel bir törenin devam ettirilmesinden heyecan duyan bir çoğunluğun genç kitleler arasında var olması dikkat edilmesi gereken bir noktadır.

Tabloda dikkat edilmesi gereken bir diğer önemli nokta 'Fakir Ailelere Yardım' seçeneğinin gördüğü ilgidir. Deneklerin %16,6'sı (109 kişi), bu seçeneğin önemine dikkatlerimizi çekmektedir. Bu duruma dayanarak Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin sadece insanların manevi haz aldıkları tören ve merasimlerle sınırlı tutulmamasının istendiği görülmektedir. Etkinliklerin realitelerle iç içe, sosyal hayatın içinde insanları manen beslediği gibi, onların maddi ihtiyaçlarına da çare sunacak girişimlere de vesile olması beklenmektedir. Kısacası, 'Fakir Ailelere Yardım' seçeneğinin gördüğü ilgi, onun muadili olan sosyal dayanışmayı güçlendirecek faaliyetlerin desteklenmesi ve renklendirilmesi konusundaki gerekliliğe işaret etmektedir.

3.15. Kadın ve Çocuk Programlarıyla İlgili Görüşler

Tablo 23. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde kadınlara ve çocuklara yönelik yapılan programlar yeterli midir?

Seçenekler	f	%
Yeterli	53	8,1
Yetersiz	293	44,7
Geliştirilmeli	310	47,3
Toplam	656	100

Tabloya göre, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde kadınlara ve çocuklara yönelik yapılan programları ankete katılanların % 8,1 'i (53 kişi) yeterli bulmaktadır. Kadın ve çocuk programlarının 'yetersiz' olduğunu söyleyenler katılımcıların % 44,7 sini (293 kişi) teşkil ederken; % 47,3'ünün (310 kişi) kadınlara ve çocuklara yönelik programları için 'geliştirilmeli' diye görüş belirttiğini görüyoruz. Genel olarak bu tablodan, Kutlu Doğum Haftası çerçevesindeki etkinliklerde katılımcıların tamamına yakını (% 92), kadınların ve çocukların ihmal edildiğinde hem fikir görünmektedir.

Tablo 25'te Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde işlenen konuların halkın dini duyarlılığını arttırdığını düşünen deneklerin oranı % 94,5'i bulurken, kadın ve çocuklara yönelik programlara karşı belirtilen memnuniyetsizlik dikkat çekicidir. Bu iki tabloyu karşılaştırdığımızda, etkinliklerin verimliliğini kabul eden kitlenin tamamına yakınının kadın ve çocuklara yönelik programların yetersizliğinden şikayetçi olduğunu görmekteyiz.

3.16. Etkinliklerin Toplumsal Bütünlüğe Yansıması

Tablo 24: "Kutlu Doğum Haftasının kutlanması halkımızın milli ve manevi bütünlüğüne katkı sağlamaktadır" önermesi

Katılım Düzeyi	%
Kesinlikle Katılıyorum	47,0
Katılıyorum	33,2
Kısmen Katılıyorum	13,6
Katılmıyorum	3,8
Kesinlikle Katılmıyorum	2,4

“Kutlu Doğum Haftasının kutlanması halkımızın milli ve manevi bütünlüğüne katkı sağlamaktadır.” Görüşüne verilen cevapların dağılımı ; % 47,0 kesinlikle katılıyorum, % 33,2 katılıyorum, % 13,6 kısmen katılıyorum, % 3,8 katılmıyorum ve % 2,4 kesinlikle katılmıyorum şeklinde olmuştur. Tabloya göre ankete katılanların % 93,8 gibi önemli bir kesiminin Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin, halkın milli ve manevi bütünlüğüne katkı sağladığı yönünde bir düşünceye sahip olduğunu göstermektedir.

Öncelikle bilinmelidir ki, savaşları, çatışmaları ve toplumu kaosa sürükleyen akımları önlemede, ülke bütünlüğünü bozmaya yönelik tehditleri bertaraf etmede insan unsurunu esas almayan çözüm önerileri tek başına yeterli değildir. İnsan, içinde yaşadığı toplumla ahenk içerisinde diyalog kurabilecek bir olgunluğa erişemediği sürece silahlanma, asker sayısını artırma gibi polisiye tedbirler, suçluları ıslâh etmeye yönelik mahkemeler ve cezaevleri şiddetin ve terörün önünü kesmede etkili olamamakta, gün geçtikçe suç kabul edilen olaylarda önemli ölçüde artışlar görülmektedir. Toplumdaki bu ciddi dejenerasyonun önünü alacak, insanların birbiriyle olan sosyal ilişkilerini düzene sokacak, bunun yanında birey ve toplum hayatına anlam kazandıracak, kişinin insanca yaşamasına yardımcı olacak, toplum halinde yaşayan bireylerin birbirlerini anlayabilmelerini kolaylaştıracak en önemli unsur dindir. Türkiye’de yapılan bir araştırmada halka “ dil mi, bayrak mı, aynı toprak üzerinde yaşamak mı, din mi sizi bir arada tutuyor?” diye sorulmuştur. Halkın yüzde 72,5’i “bizi bir arada tutan en önemli şey din” demiştir (Düzel:2010). Sadece akide olarak değil, daha da önemlisi amel tarafı dinin sosyal bütünleşme üzerindeki tesirini artırır. Zira sadece zihinde yaşatılan inanç, bir dinin mensupları arasında ayrışma ve farklılaşmalara neden olabileceği halde, ibadetler, ayinler ve törenler ile pratize edilen din, ilgili kitleyi daha çok kaynaştırır ve birleştirir. “Hiçbir teolojik doktrin, dogma ya da inanç, ayin, tören ve menasikin yaptıkları birleştirici tesiri yapamaz”(Günay, 1998: 227).

Kutlu Doğum Haftası çerçevesinde yapılan etkinlikler bu anlamda ülkemizdeki sosyal bütünleşmeye önemli ölçüde katkı sağlayacak, milletimizin ırk, renk ve dil gibi konuları ayrılık sebebi değil aksine zenginliğin nişanesi olarak göreceği bir tesire sahiptir.

3.17. İşlenen Konuların Dini Duyarlılığa Etkisi

Tablo 25: “Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde işlenen konular halkın dini duyarlılığını artırmaktadır.” önermesi

Katılım Düzeyi	%
Kesinlikle Katılıyorum	46,5
Katılıyorum	29,9
Kısmen Katılıyorum	18,1
Katılmıyorum	2,9
Kesinlikle Katılmıyorum	2,6

“Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde işlenen konular halkın dini duyarlılığını artırmaktadır.” yaklaşımına verilen cevapların dağılımı ; % 46,5 kesinlikle katılıyorum, % 29,9 katılıyorum, % 18,1 kısmen katılıyorum, % 2,9 katılmıyorum ve % 2,6 kesinlikle katılmıyorum şeklindedir.

Grafiğe göre, “kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum” ve “kısmen katılıyorum” diyenlerin oranının toplamı % 94,5 görünmektedir. Buna göre, Kutlu Doğum Haftasında işlenen konuların halkın dini duyarlılığını harekete geçirdiği ve dini değerlere karşı halkta motivasyon sağladığı ortaya konmuştur.

Müslümanlığa göre İslam Peygamberi Hz. Muhammed’i sevmek, O’na sevgi ve hürmet etmek ve O’nu daha iyi tanımak uğruna bir çaba sergilemek ibadet sayılmıştır. Bu çerçevede Kutlu Doğum Etkinlikleri bir dini ritüel hatta bir tür ibadet olarak kabul edilebilir. Morice Goguel ibadetin “onu ifa edenlerde dini duyguları besleyip geliştirmeye yaraması yönüyle didaktik bir fonksiyonu olduğunu” belirtmektedir (Günay, 1998:225). Bu anlamda, tablodan da anlaşıldığı gibi Kutlu Doğum Etkinlikleri ritüellerin, dini duyguları besleyen ve geliştiren fonksiyonunun varlığını yeniden ortaya koyduğunu görmekteyiz.

3.18. Kutlu Doğum Programlarının Hz. Peygamberi Anlatma Başarısı

Tablo 26: “Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde Hz. Peygamber her yönüyle anlatılmaktadır” görüşü

Katılım Düzeyi	%
Kesinlikle Katılıyorum	24,8
Katılıyorum	22,4
Kısmen Katılıyorum	27,3
Katılmıyorum	17,8
Kesinlikle Katılmıyorum	7,6

“Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde Hz. Peygamber her yönüyle anlatılmaktadır” görüşüne, katılımcıların % 24,8’i ‘kesinlikle katılıyorum’, % 22,4’ü ‘katılıyorum’, % 27,3’ü ‘kısmen katılıyorum’, % 17,8’i ‘katılmıyorum’ ve % 7,6’sı ‘kesinlikle katılmıyorum’ şeklinde cevap vermiştir.

Genel görüş, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde Hz. Peygamber’in her yönüyle anlatıldığı yönündedir. Böyle bir sonucun yanında “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” şeklinde görüş beyan eden % 25,4’lük kesimin düşüncesi de dikkatlerden kaçmamalıdır.

Tablo 27: “Kutlu Doğum Haftası sebebiyle yapılan etkinliklerde Hz. Peygamber daha doğru ve güzel tanıtılmakta ve anlatılmaktadır” görüşü

Katılım Düzeyi	%
Kesinlikle Katılıyorum	44,8
Katılıyorum	25,5
Kısmen Katılıyorum	19,2
Katılmıyorum	6,1
Kesinlikle Katılmıyorum	4,4

“Kutlu Doğum Haftası sebebiyle yapılan etkinliklerde Hz. Peygamber daha doğru ve güzel tanıtılmakta ve anlatılmaktadır.” görüşüne verilen cevapların dağılımı ; % 44,8 kesinlikle katılıyorum, % 25,5 katılıyorum, % 19,2 kısmen katılıyorum, % 6,1 katılmıyorum ve % 4,4 kesinlikle katılmıyorum şeklinde olmuştur.

Katılımcıların % 89,5'i Kutlu Doğum Etkinlikleri çerçevesinde yapılan faaliyetlerde Hz. Peygamber'in doğru ve güzel tanıtıldığı noktasında hem fikir gözükmektedirler. Bu grafiğe göre, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 1989 yılından beri organize ettiği "Kutlu Doğum Haftası" faaliyetleriyle, Hz. Peygamber'i gelişen dünya şartlarına yön verecek, insanlık problemlerine çözüm getirecek şekilde tanımak ve tanıtmak (Güler, 1989: 12) amacına hizmet ettiği düşüncesinin halkın zihninde yer ettiğini söyleyebiliriz. Bununla birlikte, konuyu dünya ölçeğine taşıdığımızda daha farklı bir tablo karşımıza çıkmaktadır: Dünya'nın İslam'ı ve Müslümanları doğru ve gerçek tanıma fırsatı bulamamalarının yanı sıra özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra Batı'da İslamofobi artmış ve tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. Gallup isimli araştırma şirketinin bu konu ile ilgili yaptığı araştırmaya göre Amerikalıların % 39'u, Müslümanların 'özel bir kimlik belgesiyle' dolaşması gerektiğine inandığı ortaya çıkmıştır. Amerikalı uzmanlar İslamofobinin Batı'da yükselmesinde siyasetçiler ve medyanın rolüne dikkatleri çekmektedirler. Bununla birlikte, Amerikan Din ve Kamu Politikası Enstitüsü Başkanı Joseph Grieboski, "Medya Amerika'da İslam'ın olumlu etkilerini gösterme konusunda hiçbir şey yapmıyor" tespitinde bulunmaktadır (Aslan: 2006). Görüldüğü gibi İslam'ın doğru ve güzel anlatılması büyük bir ihtiyaç olarak karşımızda durmaktadır. Özellikle negatif manipülasyonların gölgesinde bırakılan gerçek bilgilerin ortaya çıkarılması ve insanların ve toplumların zihinlerine çizilmiş olan menfi tanımların giderilmesi ancak doğru bilgilerin paylaşılması ve yaygınlaştırılmasıyla mümkün olabilir. Bu anlamda Kutlu Doğum Haftası vesilesiyle İslam Peygamberi Hz. Muhammed, bütün dünyaya doğru ve gerektiği şekilde anlatılabilir. Bu çok önemli bir vesiledir. Amaçlarından biri de "Hz. Peygamber'i gelişen dünya şartlarına yön verecek, insanlık problemlerine çözüm getirecek şekilde tanımak ve tanıtmak" olan Kutlu Doğum Haftası etkinliklerini düzenlenecek sempozyum ve konferanslarla veya TV, sinema, reklam filmleri ve belgesellerle desteklenerek küresel hale getirmek bir ihtiyaç haline gelmiş görünmektedir. Kısacası, Türkiye'deki halkın Kutlu Doğum Haftası vesilesiyle Hz. Peygamber'in tanıtımı konusundaki % 89,5 e varan memnuniyeti dünya ölçeğinde konuya yaklaştığımızda memnuniyet verici görünmemektedir.

SONUÇ

Din, tarih boyu insan hayatında var olmuş; insanın düşüncelerini, tavırlarını, davranışlarını, kurduğu organizasyonları, diğer insanlara ve çevreye karşı tutumlarını belirlemede etkin güç olmuştur. Yapılan araştırmalar, tarihte bütünüyle dinden uzak bir toplumun mevcut olmadığını; toplumun olduğu her yerde, din olgusunun da kendiliğinden var olduğunu ortaya koymuştur. Din, çeşitli kişisel ve toplumsal var oluşun en temelli ve güçlü dinamiklerinden biri olarak varlığını, işlevini ve devamlılığını bütün zamanlarda koruduğu gibi, günümüzde de fert ve toplumlar üzerindeki güçlü tesirini sürdürmektedir. Bu tesirin bir neticesi olarak din ve toplum arasında sıkı bir münasebet söz konusudur.

Bilindiği gibi din, sadece akideden ibaret bir düşünce ve inanç sistemi değildir. Dinlerin akide yanı elbette çok önemlidir. Fakat dinleri tarihin derinliklerinden günümüz dünyasına kadar bir bütün olarak taşıyan en büyük güç, onlardaki tören, ayin veya ritüellerdir. Dinlerin ayin veya ritüel boyutu, fertler üzerinde oldukça müessirdir. Fertleri dini değerlerine, inançlarına, örf ve adetlerine sıkı sıkıya bağlayan, sosyal bütünleşmeye olanak sağlayacak ortak müşterekler meydana getiren güç, dinlerdeki ritüel ve ayinlerdir. Bu yönüyle hiçbir dini akide ve inanç sistemi; dini ayin, ritüel ve ibadetlerin meydana getirdiği birleştirici ve bütünleştirici tesir gücüne sahip değildir. Dinlerin amel yanının tezahürü olan toplu ibadetler, törenler, ayinler veya ritüellerin uygulandığı zamanlarda din, zirve noktada yaşanmaktadır. Mefkûrenin tazelenmesi ve ortak paydaların teşekkülü konusunda ayinler ve törenlerin önemi çok büyüktür. Bu gerçekler çerçevesinde araştırmamızın konusu olan Kutlu Doğum Haftası, İslam dininin tören ve ritüel boyutunun bir tezahürü olarak değerlendirilmesi gereken bir olgudur.

Kutlu Doğum Haftası olgusu, her ne kadar 1989 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından bu isim altında kutlanmaya başlanmış olsa da, tarihi temellerden yoksun, yeni üretilmiş bir düşüncenin semeresi değildir. Bilakis, Kutlu Doğum Haftası, bin yılı aşkın bir tarihi geçmişini olan temayüllerin, uygulamaların ve geleneklerin bir ürünü olarak, kökü İslam'ın ana kaynaklarından beslenen "Mevlid" geleneğinin modern çağa bir yansımasıdır.

Mevlidin reel yaşamdaki fonksiyonel yanı, onun asırları aşarak bugünlere ulaşmasına neden olmuştur. Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri, mevlid geleneğinin bu fonksiyonel yanından etkilenmiştir. Hafta çerçevesinde yapılan etkinlikler bilimsel toplantılardan, sportif faaliyetlere, fakir ailelere sosyal yardımlardan, kan verme kampanyalarına kadar büyük bir yelpazeye dönüşmüştür. Sosyal hayatla iç içe uygulanan etkinlikler, Kutlu Doğum Haftasının toplumsal gerçekliğini güçlendiren ve onu sosyal olguya dönüştüren en önemli nedenlerdir.

Kutlu Doğum etkinliklerinin belirli bir niteliğe ulaşmasında, çeşitlenmesinde ve toplum tarafından özümsemesinde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın önemli işlevleri olmuştur. Aynı şekilde, dinin bilimsel ve anlaşılır bir üslup ile topluma anlatılmasında ve dini meselelerin toplum tarafından ilgi ile takip edilmesinde, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin önemli ölçüde tesiri olmuştur. Yine, dini değerlerin ve dini-kültürel birikimin yeni nesillere sağlıklı bir biçimde aktarılmasında Hafta çerçevesinde organize edilen faaliyetlerin etkisi çok önemlidir. Araştırmamızın bir bölümünü teşkil eden anket sonuçlarına göre "Kutlu Doğum Haftası halkın dini duyarlılığını arttırmaktadır" önermesine örneklem grubunun % 94,5'i katıldığı ifade etmiştir. Ayrıca, etkinliklerin Diyanet eliyle resmi bir şekilde kutlanıyor olması, Türk halkı tarafından memnuniyetle karşılanan bir durumdur. Yaptığımız alan araştırmasında "Kutlu Doğum Haftasının resmi olarak kutlanıyor olması önemlidir" önermesine örneklem grubu % 92,5 oranında katıldığını ifade etmiştir. Ortaya çıkan bu sonuç DİB'nin etkinliklerdeki öncülüğünün toplum nezdinde memnuniyet verici olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, DİB'nin yanı sıra sivil toplum örgütleri de Kutlu Doğum Haftası faaliyetlerinde aktif rol almaktadır. Dernekler, vakıflar, bazı siyasi partiler, çeşitli TV kanalları ve internet siteleri Kutlu Doğum ile ilgili faaliyetler düzenlemektedirler. Yapılan etkinliklerin tümüne baktığımızda STK'ların DİB'nin yaptığı uygulamalara paralel hareket ettiği görölmektedir. Yani, şekil ve içerik bakımından etkinlikler benzerlik göstermektedir. Ayrıca DİB'nin, etkinliklerin şekil ve içeriğinin belirlenmesinde STK'lar tarafından örnek alındığı görölmektedir. şunu da belirtmeliyiz ki, Hafta çerçevesinde düzenlenen faaliyetlerde DİB ve STK'ların işbirliği yaparak birlikte hareket etmesi yönünde bir beklenti de söz konusudur. Alan araştırmamızda, "DİB ve STK lar işbirliği içerisinde etkinlikleri gerçekleştirmelidir" önermesine örneklem grubunun % 92,5 i işbirliği olması gerektiğini ifade etmiştir. Toplum tarafından etkinliklerdeki işbirliğinin

önemsenmesinin yanı sıra, ilahiyat fakültesi öğretim görevlilerinin Kutlu Doğum programlarında bu işbirliğine daha çok dâhil edilmesinin gerekliliği de görülmektedir. Etkinlikler içinde yapılan konferans, panel ve sempozyumlarda konuşmacı olarak ilahiyat fakültesi hocalarının daha çok davet edilmesi gerektiği, ankete katılan örneklem grubunun % 52,1'i tarafından belirtilmiştir. Bu oran, örneklem grubuna sunulan diğer iki seçeneği (diyanet personeli, tanınmış bilim sanat ve iş adamları) tercih edenlerin toplamından fazladır. Bu durum, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Kutlu Doğum Haftası vesilesiyle hedeflediği üniversitelerdeki bilimsel çalışmaların pratize edilmesi ve halka ulaşması beklentisinin, büyük ölçüde toplum tarafından kabul gördüğünü göstermektedir.

Türk toplumu, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerini özümsemiştir. Kutlu Doğum etkinliklerinin gerekli ve doğru olduğuna inanmaktadır. Araştırmamızda katılımcılara sorulan “Kutlu Doğum Haftası'nın kutlanması gerekli ve doğru bir etkinlik midir” sorusuna katılımcıların % 97,6' sını “evet” cevabı vermiştir. Dolayısıyla Kutlu Doğum Haftası Türk toplumunun yaşamında Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı veya herhangi bir milli bayram gibi bir yere sahiptir.

Türkiye'de Kutlu Doğum, toplumun büyük bir kesimi tarafından özümsemesine rağmen, Hafta çerçevesinde düzenlenen etkinliklerin istismara açık olduğuna dair endişeler ve korkular zaman zaman dile getirilmiştir. Toplum nezdinde böyle bir konuma sahip olan faaliyetler bütününe istismar edileceği endişesi ile bakmak gerçekçi görünmemektedir. Araştırmamıza göre etkinliklerin istismar edilme olasılığının, dile getirilen endişelere göre oldukça düşük olduğu ortaya çıkmıştır. Öyle ki, araştırmaya katılanların sadece % 9,2 si Kutlu Doğum Haftası'nın istismar edilebileceğini düşünürken; % 90,8'i ise istismarın söz konusu olmadığını belirtmiştir.

Sosyal bütünleşmenin toplumların en büyük sorunu haline geldiği günümüzde milli birlik ve beraberliği muhafaza edecek ve toplumu ortak paydalar altında bir araya getirecek enstrümanlar büyük önem taşımaktadır. Kutlu Doğum Haftası, içerdiği dinamikler sayesinde bu bütünleşmeye hizmet edecek potansiyele sahip bir değer olarak karşımızda durmaktadır. Siyasal görüşü, sosyal statüsü, milliyeti ve ırkı ne olursa olsun, toplumun büyük bir kesimini bir araya toplayacak ortak bir değer durumundadır. Araştırmamıza göre toplumun, % 93,8'i “Kutlu Doğum Haftasının kutlanması

halkımızın milli ve manevi bütünlüğüne katkı sağlamaktadır” görüşünde hem fikirdirler. Bu değer, göz ardı edilmemeli ve milli birlik ve beraberliğin sağlanması konusunda gerektiği gibi kullanılmalıdır.

Toplum tarafından ilgiyle takip edilen ve gerekliliğine inanılan bu kutlamaların medyada beklenen ilgiyi bulamadığı görülmektedir. Reyting ve tiraj, basın- yayın camiası için çok önemli olmasına rağmen, toplumda var olan büyük teveccühe karşılık Kutlu Doğum etkinliklerinin medyada gerektiği ölçüde yer bulamaması düşündürücüdür. Medyanın bu ilgisizliği, alan araştırmamızın sonuçlarına yansımaktadır. Ankette katılımcılara sorulan, “basın ve medya kutlu Doğum Haftası etkinliklerine gerektiği kadar yer ayırıyor mu?” sorusuna katılımcıların % 82,8 i ‘hayır’ demektedir. Bir başka konu ise kadınlara ve çocuklara yönelik programların yetersizliğidir. Bu konuda da büyük ölçüde bir memnuniyetsizlik vardır. Ankete katılan örneklem grubunun % 92 si kadın ve çocuklara yönelik programların yetersizliğini ve geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Genel anlamda Kutlu Doğum faaliyetlerinden memnun olan toplum, Kutlu Doğum Haftası’nda kadın ve çocukların ihmal edildiğine dikkat çekmektedirler.

Son olarak, bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmeler sosyal hayatı da aynı derecede bir değişim ve gelişim sürecine sokmuştur. Sosyal bir olgu olarak Türk toplumunun hayatında kendine yer edinen Kutlu Doğum etkinliklerinin bu gerçekler doğrultusunda günün değişen ve gelişen şartlarına ayak uydurması bir zorunluluk haline gelmiştir. Kutlamaları organize eden ilgili kurumlar bu zorunlulukları dikkate alarak bilimsel kriterler ışığında faaliyetler üretirlerse Kutlu Doğum Haftasının toplumsal hayata olan müspet katkısı devam edecektir. Yaptığımız araştırmanın genel bir sonucu olarak aşağıda sunduğumuz tekliflerin ve önerilerin önemli olduğu kanaatindeyiz:

1. Kutlu Doğum Haftası’nın Türk toplumunun dini hayatını yönlendirmek, hizmet etmek ve onları din konusunda aydınlatmak için kurulan DİB ‘nin öncülüğünde resmen kutlanıyor olması oldukça önemsenmektedir.
2. Dünyada STK’ların öneminin her geçen gün arttığı çağımızda, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde STK’ların düzenlediği faaliyetler çeşitlenerek artmaktadır. DİB, etkinlikleri STK’larla işbirliği halinde yapmaya çalışmalıdır. Bununla birlikte taşra teşkilatının da yerel STK larla işbirliği sağlamalıdır. Bu tutum

sayesinde etkinliklere Diyanet İşleri Başkanlığı'nın tecrübeleri ve birikimleri katkı sağlayacaktır.

3. Bilgi kirliliğinin ortadan kaldırılması açısından “Kutlu Doğum” kavramının ne anlama geldiği; “Mevlid” kavramı ile olan münasebeti ifade edilmek suretiyle ve tarihi temellere vurgu yapılmak suretiyle Milli Eğitim Bakanlığı'nın müfredatında yer almalıdır.

4. Programlara davet edilen konuşmacılarda aranan nitelikler yeniden gözden geçirilmeli; konuşmacının niteliği sadece din görevlisi, diyanet çalışanı veya ilahiyat hocası üçgenine hasredilmemelidir. Elbette ki etkinlikler bunlardan da yoksun bırakılmamalıdır. Fakat bunlarla birlikte ülkenin bölgesel gerçekleri de dikkate alınarak kanaat önderleri, sivil toplum örgütlerinin yöneticileri, sanatçılar veya iş adamları da konuşmacı olarak etkinliklere davet edilmelidir.

5. İlahiyat Fakültesi Öğretim elemanlarının programlarda daha etkin olması sağlanmalıdır. Bununla birlikte, konuşmacıların hitabet becerisinin toplum tarafından bir beklentiye dönüştüğü dikkate alınarak konuşmacılar tespit edilmelidir.

6. Diyanet İşleri Başkanlığı, Müftülükler tarafından gerçekleştirilen faaliyetlerin içeriğinin doldurulması konusunda sıkı bir takip sistemi geliştirmeli, etkinliklerin sağlıklı bir şekilde hayata geçirilmesi ve uygulanması teşvik edilmelidir. Etkinliklerin başarıyla uygulanıp uygulanmadığı oluşturulacak yeni bir teşvik ve takip sistemi ile rakamsal takibin ötesine taşınmalıdır.

7. Programlarda seslendirilen ilahiler ve kasideler mutlaka gözden geçirilmelidir. Sadece belli başlı ilahilerinin seslendirilmesi toplantıları sıradanlaştırma ve matlaştırma tehlikesini taşımaktadır. Günümüz insanının ilgisi ve alakası ve beklentileri dikkate alınarak, farklı üsluplar ve farklı yorumların etkinliklere taşınmasına gayret edilmelidir. Bu çerçevede halkın sevgisini kazanmış sanatçılar etkinliklere davet edilmelidir.

8. Programların yapılacağı salonların fiziki ve teknolojik donanımı toplum tarafından önemsenen bir konudur. Dolayısıyla etkinliklerin düzenleneceği mekânların her yönden uygun ve kaliteli olması sağlanmalıdır.

9. Kadınlara ve çocuklara yönelik programlar yeterli gözükmemektedir. Kadınların ve çocukların ilgileri dikkate alınarak onları doyuracak etkinlikler ve programlar düzenlenmelidir.

10. DİB, Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin medyada yer alması için girişimlerde bulunmalıdır. Bu konuda gerek yerel basın, gerekse ulusal basın ikna edilmeli; yapılan faaliyetlerin haber olarak mutlaka yayınlanması sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

ABAY, Ali Rıza (Tsz), “Sivil Toplum Ve Demokrasi Bağlamında Sivil Dayanışma Ve Sivil Toplum Örgütleri”

<http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/06-04.pdf> 21.04.2010

ACAR, İbrahim (2008), “İzmir’de Kutlu Doğum Haftası Güreşlerle Kutlandı”

<http://www.haberler.com/izmir-de-kutlu-dogum-haftasi-gureslerle-kutlandi-haberi/> 11.03.2010

ARABACI, Fazlı (2006), *Türk Din Sosyolojisi İmkan ve Sorunlar*, Platin Yayınları, Ankara.

ASLAN, Ali H. (2006), “[Batı Ve İslamofobi - 1] Batı'daki İslam Karşıtlığını Medya Ve Siyasîler Körüklüyor”, *Zaman*

<http://www.zaman.com.tr/dizi.do?dizino=3&title=bati-ve-islamofobi> 18.04.2010

AKÇAY, Mustafa (2002), *Çağdaş Dünyada İnsan ve Dini Sorumluluğu*, Işık Yayınları, İstanbul.

AYDIN, Mehmet (1992), *Din Felsefesi*, Selçuk Yay., Ankara.

AVCI, Gültekin (2008), *Entrikalar Ağında Kürt Buhranı*, Metropol Yayınları, İstanbul.

AZGIN, Namık (2009) “Horasan'ın Arpaçayır Köyünde Kutlu Doğum Aşı Dağıtıldı”

<http://www.haberler.com/horasan-in-arpacayir-koyunde-kutlu-dogum-asi-haberi/> 07.09.2009

BAKIRCI, Selami (2009), “Kutludoğum ve Tarihçesi”, *Yeni Ümit Dergisi*, Temmuz\Ağustos\Eylül 2009, sayı 85, s. 59-63.

BARDAKOĞLU, Ali (2006), “Bir Kutlu Doğum Haftasının Ardından”, *Türkiye Diyanet Vakfı Haber Bülteni*, Sayı 88, Ankara.

“Bin 500 kişiye ‘Kutlu Doğum Aşı’”

<http://www.bingolonline.com/modules.php?name=News&file=article&sid=25201>

13.03.2010

BOLAY, Süleyman Hayri (1991), “Kutlu Doğum Haftasının Doğuşu”, *Diyanet Aylık Dergi*, Ekim 1991, Sayı 10, s.14.

BOLAY, Süleyman Hayri (2007), “Kutlu Doğum Köklü Bir geleneğin Modern Tarzda İhyasıdır”, *Diyanet Aylık Dergi*, Nisan 1999, Sayı 198, s. 14-18.

BOZKURT, Nebi (2001), “Kandil”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA)*, c. 24, s. 300, İstanbul.

BULAÇ, Ali (2007), *Tarih, Toplum ve Gelenek*, Yeni Akademi Yayınları, İzmir.

BULAÇ, Ali (2008), *Din, Kent ve Cemaat*, Ufuk Kitap, İstanbul.

“Büro Memur-Sen'den Siirt'te Kitap Dağıtımı”

(<http://www.siirtweb.tv/news.asp?id=272>, 15.04.2010)

CEBECİ, Suat (2003), *Öğrenme ve Öğretme Süreçlerinde Dini İletişim*, İz Yayıncılık, İstanbul.

CEBECİ, Suat (2005), *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara.

DEMİRCAN, Habibe, Mükremin Albayrak (2007), “Cemevlerinde ‘Kutlu Doğum’ Coşkusu”

<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=530349&title=cemevlerinde-kutlu-dogum-coskusu> 17.11.2008

DİYANET Avrupa Aylık Dergisi (2009), “Bremen’de Vatandaşlar Peygamber Sevgisiyle Coştı”, Mayıs, Sayı 121

DİYANET Avrupa Aylık Dergisi (2008), “Heidelberg’te Kutlu Doğum Programı”, Haziran, Sayı, 110

- DİYANET Avrupa Aylık Dergisi (2008), “Berlin’de Gönüller Peygamber Sevgisiyle Coştu”, Haziran, Sayı, 110.
- “Diyanet İşleri Başkanlığı”, (<http://www.diyanet.gov.tr/turkish/dy/Diyanet-Isleri-Baskanligi-Duyuru-369.aspx>, 12.03.2010)
- DOĞU, Gazanfer (2006), “Sporun Sosyal Ve Ekonomik Faydaları”
<http://www.sporbilim.com/?s=detay&id=189> 25.04.2010
- “ Dünya ve Türkiye’de Kan Bağışı”
<http://www.kanver.org/sayfa.php?t=157> 13.08.2009
- DÜZEL, Neşe (2010), “Türkle Kürdü Din Birleştiriyor”, *Taraf*, 26 Ocak, s.12.
- DÜZGÜN, Şaban Ali (2007), “Dinin Sosyal Gerçekliği Üzerine Bir Soruşturma”,
Diyanet Aylık Dergi, Sayı 199, s. 17-27, Ankara.
- ER, İzzet (1998), *Din Sosyolojisi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ERDEM, Derya (2008), *Sivil Toplum Kuruluşlarında Etkinlik Ölçümü: Türkiye Örneği*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- ERGUN, Doğan (1982), *Sosyoloji ve Tarih*, Der Yayınları, İstanbul.
- FICHTER, Joseph (1996), *Sosyoloji Nedir?* Çev. Nilgün Çelebi, Atilla Kitabevi, 3. Baskı, Ankara
- FREYER, Hans (1964), *Din Sosyolojisi*, Çev. Turgut Kalpsüz, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- GARAUDY, Roger (2005), *Entegrizm*, Pınar Yayınları, İstanbul.
- GIDDENS, Anthony (2008), *Sosyoloji*, Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- GIDDENS, Anthony (2005), *Sosyoloji*, Ayraç Yayınları, Haz.Cemal Güzel, Ankara.
- GÖKBERK, Macit (1999), *Felsefe Tarihi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

“Gördes’te Kutlu Doğum”

(http://www.manisasaglikksen.org.tr/haber.php?haber_id=126, 16. 01. 2010)

GÜLER, Habib (2004), “AB'ye Uyum Yasaları Halka Cesaret Verdi, Dernek Sayısı Yüzde 33 Arttı”

<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=53085> 10.04.2010

GÜLER, Halit (1989) “Kutlu Doğum Haftası Büyük İlgi Gördü”, *Diyanet Gazetesi*, Kasım 1989, Sayı 369.

GÜNAY, Ünver (1998), *Din Sosyolojisi*, İnsan Yayınları, İstanbul.

GÜNAY, Ünver (2002), “Değişimin Sosyolojik Boyutu Bağlamında Toplumsal Değişme ve İslamiyet İlişkileri”, *Çağımızda Sosyal Değişme Ve İslam*, TDV Yayınları, Ankara.

GÜNDÜZ, Şinasi (2007), *Yaşayan Dünya Dinleri*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2. Baskı, İstanbul

GÜNGÖR, Erol (2007), *Sosyal Meseleler ve Aydınlar*, Ötüken Yayınları, Ankara.

HANDERSON, Sally ve Robert Landau (1988), “Billboardda 80’li yıllar ve Geleceğe Yönelik Eğilimler” *Grafik Sanatlar Üzerine Yazılar*, Şubat 1988, sayı 4, İstanbul.

IZITSU, Toshihiko (1980), *Kur’an’da Allah ve İnsan*, çev. Süleyman Ateş, Ankara

KABAKLI, Ahmet (1997), *Türk Edebiyatı*, 2.cilt, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.

KADER, Özlem (2008), “ Bulgaristan Türklerinin Tarihsel Süreç İçerisinde Dönüşümü, AB Üyelik Süreci ve Türk Azınlığa Etkileri” *Uluslar arası Araştırmalar Dergisi*, c. 1, Sayı 2, s. 341-371.

KARAGÖZ, İsmail (2005), *Dini Kavramlar Sözlüğü*, DİB Yayınları, Ankara.

KARAKUŞ, Abdulkadir (2009) “1500 Fidan Toprakla Buluştu”

http://www.kutludogum.net/haber_detay.php?haber_id=100248 06.02.2009

KARATAŞ, Aslıhan A.(2006), “Bütün Peygamberleri seviyoruz”

<http://yenisafak.com.tr/arsiv/2006/MART/30/g04.html> 03.02.2010

KAYMAKCAN, Recep (2003), “İslam’ı Tebliğde İmaj Sorunu”, , İslamın Güncel Sunumu, Kutlu Doğum Sempozyumu Tebliğ ve Müzakereleri, TDV Yayınları, s. 126-139, Ankara.

KEHRER, Günter (1996), *Din Sosyolojisi*, Çev M. E. Köktaş, Vadi Yayınları, Ankara.

KERVANCI, Mehmet (1999), “Kutlu Doğum Haftası Kutlamaları İle İlgili olarak TDV Genel Müdürü Mehmet Kervancı İle Yapılan Röportaj”, *Diyanet Aylık Dergi*, Sayı 100, s.37- 40.

KESKİN, Mustafa (2004) “Din ve Toplum İlişkileri üzerine Bir Genelleme”, *Akademik Araştırma Dergisi*, Sayı: 2, s.7-12.

KILIÇ, Ahmet Faruk (2005), *Türkiye’de Din Devlet İlişkilerinde Yönetici Seçkinlerin Rolü*, Dem Yayınları, İstanbul.

KILIÇ, Ahmet Faruk (2008), *Milli Yürek, Mehmet Akif Ersoy’un Din ve Toplum Anlayışı*, Değişim Yayınları, İstanbul.

KILIÇ, Ahmet Faruk (2008), *Ziya Gökalp’in Din Sosyolojisi*, Değişim Yayınları, İstanbul.

KILIÇ, Ahmet Faruk (2009), *Atatürk ve Din*, Dem Yayınları, İstanbul.

KILIÇ, Ahmet Faruk (2009), “Batıcı seçkinler Atatürk’ü sansürledi”, *Yeni Şafak*.
<http://yenisafak.com.tr/Roportaj/?t=31.08.2009&c=16&i=208314> 06.02. 2010

KILIÇ, Recep (2007), “On dokuz Yıllık Kutlu Doğum Haftası Tecrübesi Üzerine”, *Diyanet Aylık Dergi*, sayı 198, s.5-13.

KİRMAN, Mehmet Ali (2004), *Din Sosyolojisi Terimleri Sözlüğü*, Rağbet Yayınları, İstanbul.

KOÇ, Mustafa (2004), “Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sayı 17, s. 231-256, Kayseri.

- Kutlu Doğum Raporu (2003), DİB, Basılmamış Kutlu Doğum Raporu, Ankara.
- Kutlu Doğum Raporu (2004), DİB, Basılmamış Kutlu Doğum Raporu, Ankara.
- Kutlu Doğum Raporu (2005), DİB, Basılmamış Kutlu Doğum Raporu, Ankara.
- Kutlu Doğum Raporu (2006), DİB, Basılmamış Kutlu Doğum Raporu, Ankara.
- Kutlu Doğum Raporu (2007), DİB, Basılmamış Kutlu Doğum Raporu, Ankara.
- Kutlu Doğum Raporu (2008), DİB, Basılmamış Kutlu Doğum Raporu, Ankara.
- Kutlu Doğum Haftası Kutlama Projesi (2007), DİB Basılmamış Proje Çalışması, Ankara.
- Kutlu Doğum Haftası Etkinlikleri İle İlgili Alan Araştırması Raporu (2008), Basılmamış Rapor, Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Ankara.
- MARDİN, Şerif (1969), *Din ve İdeoloji*, Ankara Üniv. Siyasal Bilgiler Fak. Yay., Ankara
- MERİÇ, Nevin (2009) “Balıkesir’de kutlu doğum sempozyumu!”
http://www.dunyabizim.com/news_detail.php?id=1029
- 11.04.2010
- MEYNAUD, Jean (1975), *Politikada Baskı Grupları*, Çev. Semih Tiryakioğlu, İstanbul
- “Müsiad’dan İki Okula Kutlu Doğum Yardımı”
<http://www.haberfx.net/musiaddan-iki-okula-kutlu-dogum-yardimi-haberi-186483/> 13.05.2010
- NASR, Seyyid Hüseyin (2002), *İslam’ın Kalbi*, Gelenek Yayınları, İstanbul
- OKUMUŞ, Ejder (2003), *Toplumsal Değişme ve Din*, İnsan Yay., İstanbul
- ONAT, Hasan (2003), *Türkiye’de Din Anlayışında Değişim Süreci*, Ankara Okulu Yay., Ankara.
- ÖZEL, Ahmet (2004), “Mevlid”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, c. 29, Ankara 2004.

- ÖZDEMİR, İbrahim (2001), *Yalnız Gezegen*, Kaynak Yayınları, İstanbul.
- ÖZTÜRK, Saygı (2008), *İsmet Paşa'nın Kürt Raporu*, Doğan Kitap, İstanbul.
- PARMAKSIZOĞLU, İ. (1976), "Mevlid", Türk Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, cilt, XXIV, Ankara.
- POLAT, Fazlı (1996), "Diyaret İşleri Başkanlığı Çerçevesinde Din Toplum İlişkesine Bir Bakış", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- ROBERTSON, Roland, (2003) "*Globalleşme Politika ve Din*", Çev: Hakkı Kardeşahin ve Şahin Gürsoy 361-372 *Dini Araştırmalar Dergisi* c 6 sayı 17.
- SALHA, Samir (2010), "Doğu Batı İlişkilerinde STK", *Zaman*, 05.05.2010
- SARIÇAM, İbrahim (2001), *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, TDV Yayınları, Ankara.
- SEZEN, Yümni (1988), *Sosyoloji Açısından Din*, İFAV Yayınları, İstanbul.
- SEZEN, Yümni (1997), *Sosyolojide Temel Bilgiler Ve Tartışmalar*, İFAV Yayınları, İstanbul.
- SÖYLEMEZ, Haşim, Hamza Erdoğan (2008), "Marksist PKK'nın din oyunu", *Aksiyon Dergisi*, Sayı 697 s.40-48.
- ŞAHİN Ömer (2010) "İlk Meclis Kutlu Doğum Gününü Milli Bayram Kabul Etmiş" *Zaman*, 07.01.2010
- ŞEKER, Mehmet (2004), "Osmanlılarda Mevlid Törenleri", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 29, Ankara.
- TAPLAMACIOĞLU, Mehmet (1963), *Din Sosyolojisi*, Ankara Üniv. İlahiyat Fak. Yayınları, Ankara.
- THOMPSON, Ian (2004), *Odaktaki Sosyoloji*, Birey Yay. Çev. Bekir Zakir Çoban, İstanbul.
- TÜMER Günay, Abdurrahman Küçük (1988), *Dinler Tarihi*, Ocak Yay., Ankara
- TÜİK (2009), <http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>, 13.03.2010.

- ÜLKEN, Hilmi (1976), *Tarihi Maddeciliğe Reddiye*, İstanbul Kitapevi, İstanbul.
- WACH, Joachim (1990), *Din Sosyolojisi*, Erciyes Üniv İlahiyat Fak. Yay. Çev. Prof. Dr. Ünver Günay, Kayseri.
- YAĞCI, Yasin ve Basri Doğan (2010), “Amsterdam Arena Stadı'nda Kutlu Doğum Coşkusu” <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=969482&title=amsterdam-arena-stadinda-kutlu-dogum-coskusu> 27.04.2010
- YAZIR, M. Hamdi (1992), *Hak Dini Kur'an Dili*, Feza Yayıncılık, İstanbul.
- YEL, Ali Murat (2007), “Batı'nın İslâm'a Yönelik Önyargısını Kırmalıyız”, <http://yenisafak.com.tr/Yorum/?i=63086> 11.02.2010.
- ZELYUT, Rıza (2007), “Yılbaşı ve Noel mi; Mevlit Kandili veya Kutlu Doğum Haftası mı?” <http://arsiv.aksam.com.tr/yazar.asp?a=103327,10,195&tarih=30.12.2007> , 18.04.2009.
- ZUCKERMAN, Phil (2006), *Din Sosyolojisine Giriş*, Birleşik Dağıtım Kitabevi, Çev. İhsan Çapcıoğlu, Halil Aydınalp, Ankara.
- ZÜMRÜT, Osman(2001), “Dinin Gerekliliği ve Dinde Değişim Süreci”, *Ondokuzmayıs Üniv. İlahiyat Fak. Dergisi*, Sayı 12-13 s.9-22, Samsun.

EKLER

EK-1 ANKET FORMU

1. Cinsiyetiniz?

1. () Kadın 2. () Erkek

2. Yaşınız:

3. Eğitim durumunuz nedir?

1. () Okur-yazar 3. () Lise ve 5. () Lisans
2. () İlköğretim Dengi 6. () Lisansüstü
4. () Önlisans

4. Yaşadığınız yerleşim merkezinin türü nedir?

1. () Büyük Şehir 3. () İlçe Merkezi 5. () Köy
2. () İl Merkezi 4. () Belde

5. Mesleğiniz nedir?

1. () Çiftçi 5. () Öğrenci 9. () İşsiz
2. () İşçi 6. () Ev Hanımı 10. () Diğer
3. () Serbest Meslek 7. () Emekli
4. () Esnaf 8. () Memur

6. Size göre Kutlu Doğum Haftasının kutlanması gerekli ve doğru bir etkinlik midir?

1. () Evet
2. () Hayır

7. Kutlu doğum etkinlikleri tanıtım ve ilanları zamanında yapılıyor mu?

1. () Evet
2. () Hayır

8. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinden haberdar oluyor musunuz?

1. () Evet
2. () Hayır

9. Cevabınız “Evet” ise Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinden en çok hangi şekilde haberdar oluyorsunuz (Lütfen en önemli üç seçeneği önem sırasına göre 1, 2, 3 şeklinde işaretleyiniz)

- 1 () Hutbe ve vaazlar yoluyla
2 () İnternet yoluyla
3 () Davetiye ile
4 () Medya yoluyla
5 () Billboard, afiş ve el ilanı ile
6 () Diğer

10. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerine hiç katıldınız mı?

1. () Hayır
2. () Evet (Kaç Defa Katıldınız Lütfen belirtiniz).....

11. Size göre en önemli ve gerekli Kutlu doğum etkinliği türü hangisidir?

1 () Konferans-Panel-Sempozyum	7 () Sağlık taraması
2 () Kutlu doğum aşısı	8 () Gül dağıtımı
3 () Kitap dağıtımı(K.Kerim vb)	9 () Kuran/Mevlit/Hatim programı
4 () Sinevizyon gösterisi	10 () Diğer
5 () Tasavvuf musikisi programı	
6 () Fakir ailelere yardım	

12. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde işlenen konular size hitap etmiyorsa sebepleri nelerdir? (Bu soruyu 13. soruya hayır diyen katılımcılar tarafından doldurulacaktır)

() Her yıl aynı konular tekrar ediliyor	() Sıkıcı buluyorum
() İşlenen konular bana hitap etmiyor	() Diğer.....
() Güncel konular işlenmiyor	

13. Kutlu Doğum etkinliklerindeki konuşmacının hangi nitelikte olmasını tercih edersiniz?

- () İlahiyat Fakültesi Öğretim Elemanları (Doç. Prof.vb.)
- () Diyanet İşleri Başkanlığı Mensupları (Müftü, Vaiz. Vb)
- () Tanınmış İlim Fikir Sanat ve İşadamları

14. Konferans ve vb etkinliklerde konuşmacıda en çok dikkat ettiğiniz özellik nedir?

1. () Anlattığı konunun içeriği
2. () Anlattığı konunun sunumu/hitabeti
3. () Alanında tanınmış olması

15. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde kadınlara ve çocuklara özel programlar yeterli midir?

1. () Yeterli
2. () Yetersiz
3. () Geliştirilmeli

<p>Lütfen Kutlu Doğum Haftası ile ilgili her bir maddeyi dikkatli bir şekilde okuduktan sonra, buna ne derece katıldığınızı veya katılmadığınızı size verilen maddenin karşısındaki ayrılan kutuya (X) işareti ile işaretleyiniz.</p>	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Katılmıyorum
Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde işlenen konular halkın dinî duyarlılığını artırmaktadır					
Kutlu Doğum Haftasının kutlanması halkımızın millî ve manevî bütünlüğüne katkı sağlamaktadır					
Kutlu Doğum Haftası sebebiyle yapılan etkinliklerde Hz. Peygamber Efendimiz daha doğru ve güzel tanıtılmakta ve anlatılmaktadır					
Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde hep aynı konular işlenmektedir					
Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinde Hz. Peygamber her yönüyle anlatılmaktadır					
Kutlu Doğum etkinliğin yapıldığı mekanın uygun olması (ulaşım, ses, ışık, sahne düzeni vb.) benim için önemlidir					
Kutlu Doğum Haftasının resmî olarak kutlanması önemlidir					
Diyanet İşleri Başkanlığı Kutlu Doğum Haftası etkinliklerini resmî kurumlar ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içerisinde gerçekleştirmelidir					
Kutlu Doğum Haftasının her yıl daha canlı ve dinamik bir şekilde kutlanmaktadır					
Kutlu Doğum Haftası etkinlikleri hiçbir zaman istismara açık değildir					

ÖZGEÇMİŞ

1980 yılında Bayburt'un Sorkunlu Köyünde doğdu. İlkokulu Düzce Sancaklar Köyü İlkokulunda, Ortaokul ve Liseyi ise Düzce Anadolu İmam Hatip Lisesinde tamamladı. 1999-2000 öğretim yılında girdiği Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden 2003 yılında mezun oldu. 2007 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Din Sosyolojisi Bilim dalında yüksek lisansa başladı.